

Innehåll

1	Sammanfattning	4
2	Medelsanvändning av anslag 1:11	6
2.1	Medelsfördelning per mottagargrupp	7
2.2	Sammanställning av medel till länsstyrelserna	7
2.3	Riktade statsbidrag till kommuner	8
2.4	Sammanställning av medel till övriga mottagare.....	8
2.4.1	Sammanställning av medel till SLU.....	9
2.5	Återbetalda medel.....	10
3	Uppföljning av sysselsättningseffekter.....	12
3.1	Direkta sysselsättningseffekter.....	12
3.1.1	Direkta sysselsättningseffekter genom inköp av tjänster och kunskap på HaV .	12
3.1.2	Direkta sysselsättningseffekter genom bidrag till länsstyrelserna	12
3.2	Indirekta sysselsättningseffekter	13
4	Åtgärder för att förbättra, bevara, planera, restaurera och skydda havs- och vattenmiljöer (villkor 1).....	16
4.1	Övergripande fördelning av villkor 1	16
4.2	Exempel på HaV:s arbete inom villkor 1	17
4.2.1	Fiskerikontroll	17
4.2.2	Akvatisk övervakning och datainsamling	18
4.2.3	Effektiv hantering och tillgängliggörande av miljödata.....	19
4.2.4	VattenInformationsSystem Sverige (VISS) 2.0	20
4.3	Digitalisering	20
4.3.1	Utvecklad arkitekturstyrning för myndighetens digitalisering	21
4.3.2	Tillgängliggörande av information, analysstöd samt rättssäker ärendehantering	22
4.3.3	Säker myndighet	22
4.4	Medfinansiering EU-medel	23
4.4.1	Medfinansiering LIFE	23
4.4.2	Medfinansiering Interreg.....	24
5	Länsstyrelsernas arbete inom anslag 1:11	26
5.1	Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper inklusive kunskapsuppbyggande program (villkor 1).....	27
5.1.1	Resultatet av åtgärdsarbetet inom åtgärdsprogram för hotade arter	29
5.2	Länsstyrelsernas del av anslag 1:11 som medfinansierar EU-medel (villkor 1)	30

6	Förstärkt arbete till vattenverksamheter (villkor 2).....	32
6.1	Arbetet med vägledning.....	32
7	Invasiva främmande arter (villkor 3)	34
7.1	Länsstyrelsernas arbete med IAS	34
8	Åtgärdsarbete övergödning (villkor 4).....	36
8.1	Åtgärdsarbete mot övergödning	36
8.1.1	Belastning av organiskt kol från land till hav	36
8.1.2	Expertstöd inom övergödning	36
8.1.3	Åtgärdsarbete mot övergödning i kustvatten	36
8.2	Bidrag till lokal och regional åtgärdssamordning.....	36
9	Akvatiskt områdesskydd (villkor 5)	38
9.1	Översyn av bevarandeplaner för natura 2000-områden	38
9.2	Åtgärdsarbetet inom områdesskydd.....	39
9.2.1	Effekter och resultat av arbetet	41
9.2.2	Utmaningar och förbättringsområden	41
9.2.3	Konsekvenser av uteblivna insatser.....	41
9.2.4	Trender och slutsatser.....	42
9.2.5	Framtida prioriteringar	42
10	Yrkesfiskets delaktighet för att förbättra fiskebestånds status och livsmiljö (villkor 6).....	43
11	Europeisk ål (villkor 7).....	44
12	Havsmiljöinstitutet (villkor 8)	45
13	Bidrag till ideella organisationers arbete för att bidra till ett hållbart fiske (villkor 9)	46
13.1	The Fisheries Secretariat (FishSec).....	46
13.2	Östersjö laxälvar i samverkan (ÖiS).....	47
14	Frivilligt program för uppköp av ålfiskefångster (villkor 10)	48
15	Utveckla bästa tillgängliga teknik/bästa miljöpraxis (BAT/BET) för att minska utsläppen av ammoniak och växthusgaser (villkor 11)	50
16	Lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) (villkor 12)	51
16.1	Goda exempel på LOVA-projekt och deras effekter	51
16.2	Nystartade LOVA-projekt 2024.....	52
16.2.1	Mottagare av LOVA-bidrag i nya projekt 2024.....	53
16.2.2	Olika kategorier för nya projekt 2024	53
16.2.3	Åtgärdsinriktningar i nya projekt per län 2024	53
16.3	Slutrapporterade LOVA-projekt 2024	54
16.4	Lokala åtgärdssamordnare mot övergödning.....	55
16.5	Långsiktighet i arbetet gynnar medelsförbrukning	55

17	Arbete i enlighet med havsmiljöförordningen (2010:1341) (villkor 13).....	57
17.1	Expertstöd indikatorutveckling och bedömning av havsmiljöns status	57
17.2	Analys för uppdateringen av åtgärdsprogrammet för havsmiljön	57
17.3	Plattform för ekosystemanalys	57
17.4	Uppföljningsprogram för uppföljning av effekter av en utflyttning av trålgränsen i egentliga Östersjön.....	58
18	Bidrag till SMHI och SGU för arbete med vattenförvaltningen (villkor 14)	59
18.1	SMHI	59
18.2	SGU	60
19	Fiskevård (villkor 15).....	61
19.1	Fiskevårdsbidraget betalas ut till länen i tre block enligt fördelningsnyckel.....	62
19.1.1	Fiskevård	62
19.1.2	Fisketillsyn	62
19.1.3	Ekosystembaserad fiskförvaltning.....	63
20	Kalkning av sjöar och vattendrag (villkor 16).....	64
21	Arbete i enlighet med havsplaneringsförordningen (2015:400) (villkor 17).....	68
22	Helcom (villkor 18)	69
23	BSAP, NEAES och BSAP-fonden (villkor 19).....	70
24	Minskad övergödning för Norra Östersjöns vattendistrikt (villkor 20).....	74
25	Akvatisk restaurering i marin och limnisk miljö (villkor 21)	76
25.1	Länsstyrelsernas arbete inom akvatisk restaurering.....	76
25.1.1	Effekter av restaurering	78
26	Övervakning av bifångster av tumlare (villkor 22)	80
27	Datainsamlingsförordningen (DCF) (villkor 23)	81
28	Dispositions rätt för andra myndigheter	82
28.1	Anslagspost 1: Åtgärder för havs- och vattenmiljön – avloppsrening – del till Naturvårdsverket	82
28.2	Anslagspost 3: Åtgärder för havs- och vattenmiljön – del till länsstyrelserna.....	83
28.2.1	Arbete enligt vattenförvaltningsförordningen (villkor 1).....	84
28.2.2	Genomförandet av EU:s dricksvattendirektiv – vattenmyndigheterna (villkor 2)	85
28.2.3	Omprövning av vattenverksamheter (villkor 3)	85
28.3	Anslagspost 4: Åtgärder för havs- och vattenmiljön – Tillsyn avlopp – del till länsstyrelserna.....	86

1 Sammanfattning

Anslaget för åtgärder i havs- och vattenmiljön omfattade för år 2024 1,34 miljarder kronor. I denna rapport redovisas hur medlen har använts och vilka resultat som åstadkommits under året.

Anslag 1:11 är ett viktigt verktyg för genomförandet av regeringens sammanhållna politik för sjöar, vattendrag och hav samt för Sveriges miljö kvalitetsmål ska kunna nås, liksom målen i Agenda 2030. Genom anslag 1:11 stöds det nationella genomförandet av flera förordningar såsom vattenförvaltningsförordningen, havsmiljöförordningen, förordningen om områdesskydd, artskyddsförordningen, restaureringsförordningen och havsplaneringsförordningen. Anslag 1:11 stödjer också genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen och Helcoms aktionsplan för Östersjöns miljö (Baltic Sea Action Plan) och har stor betydelse för genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken.

Totalt uppskattas anslaget ge upphov till cirka 755 årsarbetskrafter.

Under 2024 tilldelades länsstyrelserna 713 miljoner kronor för åtgärdsarbete inom anslag 1:11. Medlen har använts till kalkning, omprövning av vattenkraften (NAP), bekämpning av övergödning, arbete inom marint områdesskydd, fiskevård, skydd av hotade arter, bekämpning av invasiva främmande arter (IAS), lokala vattenvårdsprojekt (LOVA), EU-medfinansiering samt ett antal övriga åtgärder i havs- och vattenmiljön.

HaV utbetalade även 4,16 miljoner euro i stöd till LIFE-projekt, vilket möjliggjorde en uppväxling med 5,11 miljoner euro från EU. Majoriteten av de medlen användes till restaureringsinsatser.

Med hjälp av anslagsmedlen har nya populationer av de hotade arterna spetsköldbladfoting och flodpärlmussla upptäckts. Myndigheten ser också positiva resultat från insatser som syftar till att stärka de hotade populationerna av flodpärlmussla och småsvalting. Däremot fortsätter populationstrenden att vara negativ för flodkräfta och havsnejonöga.

Bekämpningen av invasiva främmande arter har fortsatt. Efter upptäckten av en ny förekomst av sydfyrling- det första fyndet på flera år, genomfördes i Hallands län en framgångsrik insats. Tack vare snabba åtgärder och finansiering från anslag 1:11 kunde arten utrotas. Insatser genomfördes även mot andra invasiva arter, såsom vattenpest, smalvattenpest, sjögull, bäckröding och signalkräfta.

Anslaget har också använts till att uppdatera bevarandeplaner för Natura 2000-områden. Under året uppdaterades 17 marina och 59 limniska bevarandeplaner. Vidare har åtgärder för akvatiskt områdesskydd resulterat i att totalt 290 100 hektar har inrättats som skyddade områden eller omfattats av förbättrad förvaltning.

Inom lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) startades 288 nya projekt, och 318 projekt avslutades. Projekten har bland annat bidragit till att motverka övergödning och att restaurering av sjöar och vattendrag har kunnat genomföras. Totalt spreds 80 164 ton kalk under 2024, vilket var 16 procent mindre än föregående år, delvis beroende på ökade kostnader för bränsle och kalk.

Myndigheten betalade ut cirka 60 miljoner kronor från 1:11-anslaget för att stödja Sveriges datainsamlingsprogram. Medlen användes bland annat till insamling av ekonomisk information från Sveriges yrkesfiskeflotta, insamling av fritidsfiskedata samt resurser för att bearbeta och

analysera dessa uppgifter. Anslagsmedel gick också till utveckling och förbättring av IT-system för insamling, analys och rapportering av data inom yrkesfiske och fritidsfiske.

Ett exempel på ett projekt som initierades under 2024 är utvecklingen av ett digitalt verktyg för elektroniska loggböcker på fiskefartyg mellan 10 och 12 meter. Syftet är att minska administrationen, förbättra kvaliteten på rapporterade data och förbereda myndigheten för kommande EU-krav, vilket ska förenkla administrationen för yrkesfisket.

Medel har också använts för åtgärder i marina miljöer, havsplanering och internationellt samarbete inom Helcom och Ospar, samt för att stärka det marina områdesskyddet. Bland de finansierade projekten ingår en utvärdering av data från Levande Kusts arbete i Björnöfjärden. Studien analyserade åtgärder mot näringsbelastning från jordbruk, små avlopp och hästhållning, inklusive strukturräkning, våtmarker och kalkfilter. Resultaten visar att den mest effektiva åtgärden för att minska näringsbelastningen är att begränsa tillförseln av kväve och fosfor från land till avrinningsområden.

2 Medelsanvändning av anslag 1:11

Tabell 1 Användning av anslag 1:11 anslagspost 2 per villkor enligt HaV:s bokslut 2024, inklusive återbetalda medel. Redovisat i tusentals kronor.

Villkor i HaV:s regleringsbrev (RB)	Villkor enligt RB	Utbetalt från HaV	Procentuell andel av total
Villkor 1 Allmänna nyttjandet	-	249 923	23,3%
Villkor 2 Förstärkt arbete med vattenverksamheter	-	3 179	0,3%
Villkor 3 Invasiva främmande arter	Minst 50 000	47 980	4,5%
Villkor 4 Åtgärdsarbete mot övergödning	Minst 30 000	33 303	3,1%
Villkor 5 Akvatiskt områdesskydd	Minst 71 000	71 533	6,7%
Villkor 6 Bidrag till yrkesfisket	Högst 3 000	0	0%
Villkor 7 Europeisk ål	-	0	0%
Villkor 8 Havsmiljöinstitutet	10 000	10 000	0,9%
Villkor 9 Hållbart fiske	Högst 2 000	2 000	0,2%
Villkor 10 Älfiskefångster	Högst 6 000	1 464	0,1%
Villkor 11 Stöd i arbetet BAT/BET	-	200	0,02%
Villkor 12 Lokala vattenvårdsprojekt (LOVA)	Högst 300 000	220 000	20,5%
Villkor 13 Arbetet enligt havsmiljöförordningen (2010:1341)	-	32 352	3,0%
Villkor 14 Arbetet enligt vattenförvaltningsförordningen - Varav bidrag till SMHI - Varav bidrag till SGU	Högst 24 950 varav: SMHI – 16 200 SGU - 8 750	24 950 varav: SMHI – 16 200 SGU - 8 750	2,3%
Villkor 15 Stöd till fiskevården	-	26 272	2,5%
Villkor 16 Kalkning av sjöar och vattendrag	-	171 760	16%
Villkor 17 Arbetet enligt havsplaneringsförordningen (2015:400)	-	5 995	0,6%
Villkor 18 Bidrag till Helcom för arbete med Östersjön	Högst 2 000	1 000	0,1%
Villkor 19 Arbetet med BSAP-fonden och Ospar	Högst 27 000	24 282	2,3%
Villkor 20 Minskad övergödning i Norra Östersjöns vattendistrikt	2 000	2 000	0,2%
Villkor 21 Akvatisk restaurering	Minst 50 000	77 911	7,3%
Villkor 22 Övervakning av tumlare	Minst 6 000	5 924	0,6%
Villkor 23 Nationella datainsamlingen	-	60 156	5,6%
Totalt		1 072 184	

Tabell 2 Totalt utbetalda medel 2024 anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljön fördelat på anslagsposter. Redovisat i tusentals kronor.

Medel anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	Belopp
Ap.1 Disponeras av Naturvårdsverket	40 000
Ap.2 Del till Havs- och vattenmyndigheten	1 072 184
Ap.3 Disponeras av Länsstyrelsen i Örebro	219 000
Ap.4 Disponeras av Länsstyrelsen i Örebro	7 000
Total summa anslag 1:11 – inklusive dispositionsrätt	1 338 184

2.1 Medelsfördelning per mottagargrupp

Tabell 3 Fördelning av utbetalda medel av anslag 1:11 per mottagargrupp exklusive återbetalda medel. Redovisat i tusental kronor.

Typ av mottagare	Bidrag	Uppdrag	Totalt
Statliga myndigheter	828 122	202 768	1 030 890
Aktiebolag	1 516	74 976	76 492
Internationella organisationer	12 615	91	12 706
Ideella föreningar	2 310	50	2 360
Kommuner	600	632	1 232
Övriga privata bolag	450	81	531
Stiftelser och fonder	138	200	338
Regioner, Kommunalförbund	0	50	50
Totalt	845 751	278 848	1 124 599

Den största mottagargruppen är, precis som föregående år, statliga myndigheter. De mottar 91,7 procent där Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och länsstyrelserna är bland de största mottagarna. Aktiebolag är den näst största mottagargruppen och mottar 6,8 procent av anslaget följt av internationella organisationer som mottar 1,1 procent. Övriga mottagare är ideella föreningar, kommuner, stiftelser och fonder, övriga privata bolag samt regioner och kommunalförbund. Dessa tillsammans mottar mindre än 1 procent av anslaget.

2.2 Sammanställning av medel till länsstyrelserna

Under 2024 betalade HaV ut cirka 724 miljoner kronor till länsstyrelserna, såväl i bidragsform som genom beställning av uppdrag. Den största andelen av utbetalda medel till länsstyrelserna ges genom bidrag för arbete med att genomföra åtgärder i havs- och vattenmiljön. Den åtgärd som fått mest medel är lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) (villkor 12) följt av medel till kalkningsverksamheten (villkor 16). Andra åtgärder som mottagit stora bidrag är akvatisk restaurering (villkor 21), akvatiskt områdesskydd (villkor 5) samt åtgärder som begränsar invasiva främmande arter (villkor 3).

Tabell 4 Utbetalda bidrag och uppdrag till länsstyrelserna 2024 fördelat per län, exklusive återbetalda medel. Redovisat i tusental kronor.

Länsstyrelse	Bidrag	Uppdrag	Totalt	Andel i % av totalt utbetalt belopp till LST
Blekinge	18 697	0	18 697	2,6%
Dalarna	23 451	18	23 469	3,2%
Gotland	14 527	84	14 611	2,0%
Gävleborg	33 447	0	33 447	4,6%
Halland	34 528	0	34 528	4,8%
Jämtland	28 006	318	28 324	3,9%
Jönköping	38 547	5 352	43 899	6,1%
Kalmar	29 004	988	29 992	4,1%
Kronoberg	26 043	0	26 043	3,6%

Norrbottnen	44 778	50	44 828	6,2%
Skåne	61 525	588	62 113	8,6%
Stockholm	29 447	326	29 773	4,1%
Södermanland	17 775	0	17 775	2,5%
Uppsala	20 923	0	20 923	2,9%
Värmland	45 142	152	45 294	6,3%
Västerbotten	56 231	1 420	57 651	8,0%
Västernorrland	30 220	576	30 796	4,3%
Västmanland	22 193	127	22 320	3,1%
Västra Götaland	86 163	634	86 797	12,0%
Örebro	23 849	0	23 849	3,3%
Östergötland	28 193	263	28 456	3,9%
Totalt	712 689	10 896	723 855	100%

2.3 Riktade statsbidrag till kommuner

Utav länsstyrelsernas totalt förbrukade medel har cirka 201 miljoner betalats ut som riktade statsbidrag till kommunerna. Medlen har gått till bland annat arbete med lokala vattenvårdsprojekt, fiskevård, kalkning och bekämpning av invasiva främmande arter (IAS).

Tabell 5 Riktade statsbidrag till kommuner, uppdelat per åtgärdstyp 2023 enligt länsstyrelsernas ekonomiska redovisning. Redovisat i tusental kronor.

Åtgärdstyp	Utbetalt till kommuner
Statligt stöd till övrigt åtgärdsarbete, ÅGP, vattenhushållning, Medfinansiering EU-medel (villkor 1)	1 023
Statligt stöd för arbetet mot Invasiva främmande arter (IAS)	1 950
Statligt stöd inom marint områdesskydd	18
Statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag	112 001
Statsbidrag till fiskevården	2 125
Statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA)	75 039
Statligt stöd till restaurering	8 300
Anslagspost 3	481
Totalt	200 937

Inom anslagspost 3, vilket disponeras av länsstyrelserna och vattenmyndigheterna, har riktade statsbidrag betalats ut inom områdena vattenförvaltning, arbete inom EU:s dricksvattendirektiv 2020/218 och till vägledning, tillsyn, prövning och omprövning av vattenverksamheten.

2.4 Sammanställning av medel till övriga mottagare

Utöver medel till länsstyrelserna betalar HaV även ut medel till andra mottagare. Anslaget kan antingen användas som bidrag till åtgärder eller för att finansiera uppdrag som HaV har beställt. Nedan redovisas de 15 största mottagarna under 2024.

Tabell 6 De 15 största mottagarna av medel utöver länsstyrelserna 2024 uppdelat på uppdrag och bidrag, exklusive återbetalda medel. Redovisat i tusental kronor.

Mottagare	Uppdrag	Bidrag	Summa
Sveriges lantbruksuniversitet	132 357	65 997	198 534
SMHI	9 297	15 950	25 247
Göteborgs universitet	16 674	1 950	18 624
Castra Group AB	13 290	0	13 290
AFRY Digital solutions AB	11 962	0	11 962
Havsmiljöinstitutet	10 000	0	10 000
Sveriges geologiska undersökning	0	9 500	9 500
Naturhistoriska riksmuseet	9 074	0	9 074
BSAP Fund	0	9 000	9 000
Stockholms universitet	8 498	0	8 498
Consid AB	7 850	0	7 850
Statens veterinärmedicinska anstalt	7 584	0	7 584
ATEA Sverige AB	3 511	0	3 511
Proact IT Sweden AB	3 370	0	3 370
Naturvårdsverket	2 565	0	2 565

2.4.1 Sammanställning av medel till SLU

SLU är den näst största mottagaren av medel efter länsstyrelserna och har fått 198,5 miljoner under året. Dessa medel har använts för olika ändamål, bland annat arbete inom Sveriges nationella datainsamlingsprogram på fiskets område (DCF), utveckling av selektiva redskap, rådgivning, och uppföljning. Dessutom har medlen använts för datainsamling inom ramen för Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden (EHFVF). Resultaten från dessa uppdrag utgör grund för myndighetens bedömningar inom olika områden.

Uppdragen som finansierats säkerställer bland annat genomförandet av delar av den nationella datainsamlingen för fisket, integrerad kalkningseffektuppföljning samt framtagande av vetenskapliga underlag för fisk- och havs- och vattenförvaltningen. Dessa underlag används exempelvis för att utforma åtgärdsplaner. (Se Tabell 7)

Tabell 7 Utbetalda medel 2024 till SLU exklusive återbetalda medel. Redovisat i tusental kronor

Område	Utbetalt
Fiskförvaltning (villkor 1)	63 405
Nationell miljöövervakning (villkor 1)	13 764
Utveckling selektiva redskap (villkor 1)	4 771
Övrigt villkor 1	25 043
Arbetet mot invasiva främmande arter (villkor 3)	3 556
Åtgärdsarbete övergödning (villkor 4)	4 277
Akvatiskt områdesskydd (villkor 5)	8 298

Älfiskefångster (villkor 10)	1 464
Arbete enligt havsmiljöförordningen (Villkor 13)	14 850
Arbete enligt havsplaneringsförordningen (villkor 17)	997
BSAP, Helcom, NEASES (villkor 19)	2 891
Akvatisk restaurering (villkor 21)	88
Bifångst tumlare (villkor 22)	5 924
Arbete med datainsamlingsförordningen (DCF) (Villkor 23)	49 206
Totalt	198 534

2.5 Återbetalda medel

Under 2024 har HaV återkrävt oförbrukade medel från tidigare beviljade bidrag. Detta handlar om medel beviljade under 2023 eller tidigare. Totalt har cirka 52,4 miljoner kronor återbetalats till myndigheten under året, vilket innebär en minskning med omkring 4 miljoner kronor jämfört med föregående år. De orsaker som länsstyrelserna anger vid återbetalning av medel är att projekt har skjutits upp till nästa år för slututbetalning, att projekten har behövt mindre finansiering än ursprungligen förväntat, att projekten har avbrutits för att det saknas utförare för projektet. HaV noterar särskilt att när projekt avbryts står länsstyrelserna inför utmaningar med att hitta nya projekt att finansiera särskilt vid årets slut, då bidragen är ettåriga, och det är svårt att hinna starta upp ett nytt projekt på kort tid.

För att använda resurserna effektivt omfördelar HaV de återbetalda medlen till nya åtgärder som främjar havs- och vattenmiljön. En del av dessa medel har bland annat använts för extra finansiering av restaureringsåtgärder och marint områdesskydd. Nedan visas en tabell över vilka mottagare som har återbetalat medel och de belopp som har återförts under 2024.

Tabell 8 Återbetalda medel som inkommit till HaV under 2024 från tidigare års bidragsutbetalningar. Redovisat i tusental kronor.

Mottagare	Belopp
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	13 185
Länsstyrelsen i Östergötlands län	6 448
Länsstyrelsen i Blekinge län	4 820
Länsstyrelsen i Stockholms län	3 529
Länsstyrelsen i Värmlands län	3 054
Länsstyrelsen i Södermanlands län	2 837
Länsstyrelsen i Västmanlands län	2 600
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	1 890
Länsstyrelsen i Örebro län	1 775
Länsstyrelsen i Gävleborgs län	1 752
Länsstyrelsen i Skåne län	1 680
Sveriges lantbruksuniversitet	1 502
Länsstyrelsen i Norrbottens län	1 209
Länsstyrelsen i Gotlands län	1 010

Länsstyrelsen i Kronobergs län	1 002
Länsstyrelsen i Västerbottens län	933
Länsstyrelsen i Kalmar län	897
Länsstyrelsen i Dalarnas län	871
Länsstyrelsen i Uppsala län	729
Länsstyrelsen i Jönköpings län	285
Länsstyrelsen i Jämtlands län	154
Sveriges geologiska undersökning	152
Länsstyrelsen i Hallands län	89
Myndigheten för samhällsskydd o beredskap	13
Totalt	52 416

3 Uppföljning av sysselsättningseffekter

Medlen som omsätts genom anslag 1:11 skapar både direkta och indirekta sysselsättningseffekter. De direkta effekterna uppstår främst genom kostnader för personal eller inköp av tjänster från underleverantörer, antingen direkt vid HaV eller genom bidrag till länsstyrelser och andra aktörer. Dessa effekter är relativt enkla att kvantifiera, exempelvis genom lönekostnader eller konsultarvoden.

De indirekta sysselsättningseffekterna är svårare att mäta, då de kräver mer omfattande analyser, såsom fallstudier och lokala undersökningar. Trots detta går det att göra kvalificerade bedömningar baserade på observationer från projekt finansierade av anslag 1:11 samt tidigare studier och utvärderingar.

3.1 Direkta sysselsättningseffekter

De direkta sysselsättningseffekterna som uppstår genom medel från anslag 1:11 kan delas in i två huvudkategorier. För det första genereras sysselsättning genom HaV:s direkta inköp av underlag, data, kunskap och extern kompetens. För det andra skapas effekter genom de medel som tilldelas länsstyrelserna. Sammanlagt beräknas anslag 1:11 ha bidragit till cirka 755 årsarbetskrafter (ÅAK).

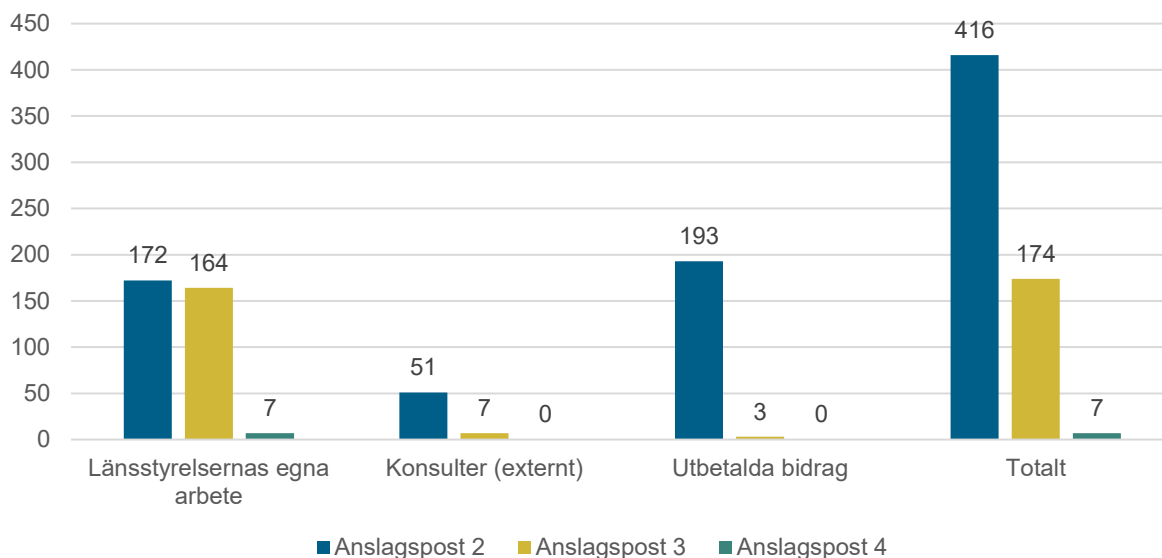
3.1.1 *Direkta sysselsättningseffekter genom inköp av tjänster och kunskap på HaV*

Av det totala anslaget har uppskattningsvis 279 miljoner kronor, motsvarande cirka 24 procent, använts för inköp av exempelvis underlag, data och konsulttjänster. Medlen beräknas generera omkring 158 årsarbetskrafter (ÅAK¹). De största sysselsättningseffekterna återfinns inom statliga myndigheter, där cirka 115 ÅAK skapas – varav cirka 75 ÅAK vid SLU. Den näst största gruppen utgörs av aktiebolag, där omkring 42,5 ÅAK genereras. En betydande del av dessa arbetar som konsultstöd inom HaV för specifika projekt.

3.1.2 *Direkta sysselsättningseffekter genom bidrag till länsstyrelserna*

Länsstyrelserna använder delar av anslag 1:11 för att finansiera sina lönekostnader i arbetet med exempelvis vattenförvaltningsförordningen, bidragsadministration, planering, inventering, samverkan och provtagning. Dessutom har anslaget använts för att anlita externa konsulter för utredningar, såsom förstudier och framtagande av kunskapsunderlag kopplade till anslagets villkor, vilket bidrar till direkta sysselsättningseffekter. Vidare har länsstyrelserna upphandlat tjänster från entreprenörer, exempelvis grävmaskiner, lastbilar och helikoptrar, för att genomföra restaureringsåtgärder och kalkning. Genom användningen av anslag 1:11 beräknas cirka 597 ÅAK ha skapats under 2024.

¹ Antalet årsarbetskrafter för konsulter och externa uppdragstagare har beräknats med en timkostnad på 1000 kr och att man arbetar 1760 timmar över ett år, enligt Havs- och vattenmyndighetens schablonvärde från tidigare återrapporteringar.

Figur 1 Antalet ÅAK enligt länsstyrelsernas ekonomiska redovisning fördelat per anslagspost och typ av kostnad.

Utöver att finansiera egna uppdrag har länsstyrelserna även betalat ut bidrag till exempelvis kommuner, andra statliga myndigheter och aktiebolag, vilket också skapar direkta sysselsättningseffekter. I figuren ovan redovisas antalet ÅAK kopplade till länsstyrelsernas egna arbete², externa konsulter samt utbetalda bidrag. Redovisningen är uppdelad per anslagspost enligt regleringsbrevet för 2024. Anslagspost 3 och 4 finansieras genom dispositionsrätt direkt till länsstyrelserna, medan anslagspost 2 finansieras genom bidrag från Havs- och vattenmyndigheten (HaV).

3.2 Indirekta sysselsättningseffekter

När vattenmiljön förbättras, gynnar det olika verksamheter och företag som är indirekt kopplade till eller påverkas av en god vattenmiljö. Ett exempel på detta är en glasskiosk vid en badplats. Om vattnet är fullt av alger skulle antalet badgäster minska kraftigt, vilket sannolikt skulle påverka antalet kunder på kiosken. Medel från anslag 1:11 kan därför positivt påverka sysselsättningseffekterna genom att förbättra vattenmiljön.

Länsstyrelsen i Gotland beskriver hur restaurering och förvaltningsåtgärder för att skydda och förbättra havsöringens livsmiljö har gjort Gotland till en populär fiskedestination. Under perioden mars till maj, när havsöringens fiske är som bäst, har detta lett till fler gästnätter i stugbyar och hos privata uthyrare, samt ett ökat antal restaurangbesök och drivmedelsförsäljning. Dessa effekter är exempel på hur miljöåtgärder kan skapa positiva ekonomiska ringeffekter för lokalt näringsliv.

Ett annat exempel på hur anslag 1:11 bidrar till sekundära sysselsättningseffekter är den ekosystembaserade fiskförvaltningen i Vättern under 2024. Arbetet, som styrs av förvaltningsplanen för fisk och fiske i Vättern, omfattar flera åtgärder såsom arbete med Vätterns tillflöden, insamling av kunskap om fiskbestånd och uttag samt fisketillsyn och samråd med intressenter. Under 2024 blev förekomsten av miljögifter i Vätterns fisk och kräftor ett aktuellt

² Antalet årsarbetskrafter för länsstyrelsernas egna arbete har beräknats med att en årsarbetskraft arbetar 1760 timmar över ett år.

ämne, där risken för ett saluföringsförbud för viktiga arter som signalkräfta var överhängande. Genom ett omfattande samrådsarbete, där den samlade kunskapen om fiskbestånden och fisket var avgörande, lyckades man skärpa kostrekommendationerna utan att förbjuda yrkesfiske. Länsstyrelsen bedömer att detta arbete har räddat mellan 50 och 60 arbetstillfällen inom yrkesfisket och närliggande verksamheter.

Länsstyrelsen i Jönköping påpekar att åtgärder som kalkning och restaurering av sjöar och vattendrag har förbättrat förutsättningarna för fiskbestånd. Detta har i sin tur lett till ökad försäljning av fiskekort och ett större antal övernattningar i områden där fiske är populärt. Ett ökat fritidsfiske kan därmed generera indirekta sysselsättningseffekter inom flera närliggande branscher, såsom rekreation, handel samt hotell- och restaurangverksamhet.

Enligt en rapport³ från Havs- och vattenmyndigheten från 2024 var det genomsnittliga värdet av en fiskedag i Sverige 500 kronor. Under 2022 deltog 1,2 miljoner fritidsfiskare i aktiviteter som fiske i hav, sjöar och vattendrag, vilket totalt genererade en omsättning på cirka 5,7 miljarder kronor. Rapporten visar också att fritidsfisket skapade sysselsättningseffekter motsvarande cirka 2 800 årsarbetskrafter (ÅAK) år 2022. De största branscherna som gynnades var hotell- och restaurangbranschen, följt av detaljhandeln.

Figur 2 Branscher där potentiella indirekta sysselsättningseffekter kan uppnås genom åtgärder i vattenmiljön finansierade genom anslag 1:11.

I figuren ovan presenteras potentiella branscher där sysselsättningseffekter indirekt kan skapas genom insatser som förbättrar vattenmiljön och förutsättningarna för verksamheter beroende av en god vattenmiljö. Notera att branscherna kan ha påverkan på varandra och att pilar kan peka mellan dem. Som statistiken från HaV:s rapport visar, skapar fritidsfisket sysselsättningseffekter både i hotell- och restaurangbranschen men även inom detaljhandeln och transportbranschen.

Länsstyrelsen i Värmland redogör att det är svårt att uppskatta exakt hur stor del av turismen som är kopplad till friluftsliv eller fiske. Naturturismen är stor i länet, och många utländska turister besöker Värmlands natur varje år. Enligt Tillväxtverkets statistik för 2024 har Värmland haft en av de största ökningarna av campingturismen i landet jämfört med 2023, med en ökning på 1,5 % för

³ Värdet av svenskt fritidsfiske i Sverige 2024

svenska turister och 7,4 % för utländska turister. Även om det inte framgår exakt hur många som ägnar sig åt fiske eller friluftsliv, är det tydligt att tillväxten i naturturism är kopplad till åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten och fiske. Särskilt kalkning spelar en viktig roll för att upprätthålla både vattenkvalitet och fiske, vilket bidrar till den ökade turismen.

Ett annat exempel på hur åtgärdsarbete påverkar sysselsättningen är insatsen för att minska förekomsten av den invasiva arten sjögull. Enligt Länsstyrelsen i Värmland har områden som tidigare varit viktiga för näringsidkare blivit otillgängliga på grund av sjögull, vilket hindrar fiskare från att nå sina vatten. Förutom att sjögull hotar den biologiska mångfalden har det också fått negativa konsekvenser för friluftslivet och turismen. Aktiviteter som bad, fiske och båtutflykter blir betydligt svårare eller omöjliga när sjögull breder ut sig över en sjö. Därför blir åtgärdsarbete för att kontrollera och begränsa spridningen av denna art inte bara en viktig miljöfråga utan också en ekonomisk och social angelägenhet. Det påverkar näringslivet och rekreationen för både lokalbefolkningen och besökare, och kan därmed ha en direkt påverkan på sysselsättning och turism i regionen.

De indirekta sysselsättningseffekterna bedöms vara störst på lokal och regional nivå. Dessa effekter beror bland annat på om de positiva effekterna i ett geografiskt område eller inom en viss bransch neutraliseras av flöden från andra branscher eller geografiska områden. Ett exempel på detta kan vara att svenska turister, som väljer ett resmål tack vare en förbättrad naturmiljö, samtidigt väljer bort ett annat resmål inom Sverige. Nettoeffekten kan dock bli positiv om insatserna leder till ökad sysselsättning genom att utländska turister i högre grad väljer Sverige som destination, eller om fler svenskar väljer naturbaserad turism inom landet istället för att resa utomlands. Länsstyrelsen i Norrbotten ger ett exempel på detta. En stor del av deras turism bygger på naturnära upplevelser. Enligt preliminär statistik från Tillväxtverket hade Norrbotten sommaren 2023 ett nytt besöksrekord med ett ökat antal gästnätter på 14,2 procent jämfört med året innan. Länsstyrelsen berättar också att de har en större andel utländska besökare än många andra län, och att de ligger långt över det nationella genomsnittet på 26 procent.

4 Åtgärder för att förbättra, bevara, planera, restaurera och skydda havs- och vattenmiljöer (villkor 1)

Anslagsposten får användas för utgifter för insatser och åtgärder för att förbättra, bevara, planera, restaurera och skydda havs- och vattenmiljöer. Anslagsposten får, där förordningar inom området så medger, även användas för statsbidrag, medfinansiering av EU-medel, medlemskap i internationella organisationer samt för utvärdering av ovan angivna insatser och åtgärder.

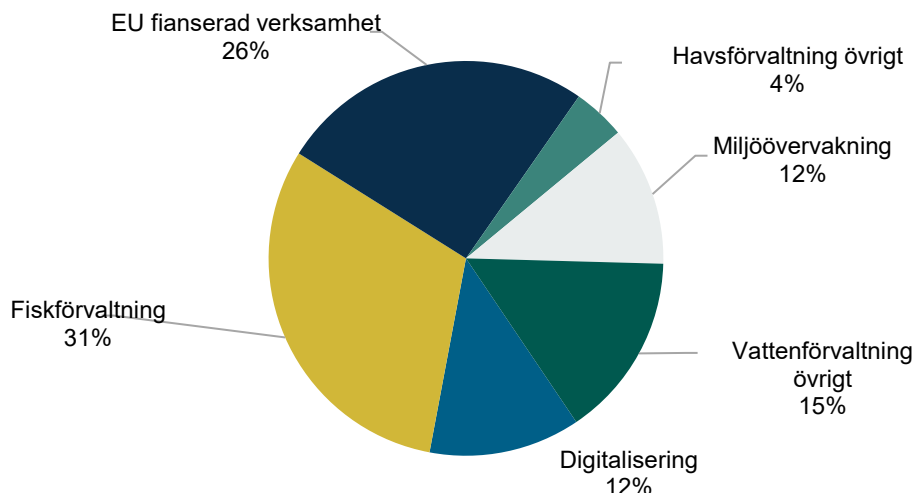
Villkor 1 omfattar verksamheter inom anslag 1:11 enligt HaVs uppdrag och instruktion, där inga särskilda villkor anges i regleringsbrevet. Enligt HaV:s beslut om användningen av anslaget kan medel fördelas till länsstyrelser och, efter prövning, till andra myndigheter och organisationer. Syftet är att finansiera insatser för att förbättra, bevara, restaurera, planera och skydda havs- och vattenmiljöer.

Medlen kan även täcka verksamhetskostnader som stödjer åtgärdsarbetet, såsom genomförande av åtgärdsprogram inom havs-, vatten- och fiskeförvaltningen, digitaliserings- och informationsinsatser, samt datainsamling och vetenskaplig rådgivning inom fiskförvaltningen. Vidare kan anslaget användas för kunskapssynteser och expertstöd, konsultkostnader samt uppdrag där myndigheten saknar resurser eller tillräcklig kompetens.

4.1 Övergripande fördelning av villkor 1

Under 2024 betalades 301 miljoner ut i form av bidrag eller uppdrag i enlighet med användningen av villkor 1. Av dessa utgjorde 51,2 miljoner återbetalade medel, vilket resulterar i ett nettobelopp på 249,9 miljoner.

	Bidrag	Uppdrag	Återbetalning	Totalt
Villkor 1	72 559	177 364	- 51 227	249 923

Figur 3 Procentuell fördelning av användningen av villkor 1, Exklusive återbetalda medel enligt havs ekonomiska redovisning.

Figuren ovan ger en övergripande bild av hur medlen inom det villkor 1 har fördelats. Det är dock viktigt att notera att det finns en viss överlappning mellan olika områden. Exempelvis medfinansieras vissa digitaliseringskostnader även med EU-medel, vilket innebär att vissa utgifter kan höra till fler än en kategori. Figuren ska därför främst ses som en översikt av medlens användning.

I de följande avsnitten presenteras ett urval av medel som använts inom det villkor 1, uppdelat i:

- Exempel på HaV:s arbete inom villkor 1
- Digitalisering
- Medfinansiering av EU-medel.

4.2 Exempel på HaV:s arbete inom villkor 1

4.2.1 Fiskerikontroll

Medel från 1:11 används enligt regleringsbrevets villkor för medfinansiering av myndighetens projekt inom kontroll och tillsyn finansierade av EU:s havs-, fiskeri- och vattenbruksfond (EHFVF). HaV använder dessa medel för ny- och vidareutveckling av digitala system och tjänster för fiskerikontroll med målet att öka effektiviteten i kontrollen och underlätta aktörernas uppgiftsrapportering.

Under 2024 har medel bland annat använts till vidareutveckling av myndighetens processer och digitala system för validering av rapporterade fångstuppgifter. Detta kvalitetssäkrar data som är grund för exempelvis kvotuppföljning och efterlevnad av regelverk för fisket. Ett projekt som startat 2024 är utvecklingen av ett nytt IT-stöd för förvaltning av fångstdata. Detta syftar till att göra informationen bättre strukturerad och mer lättillgänglig vilket projekten inom fångstvalidering och kvothantering är beroende av.

Ett annat projekt som påbörjats under året är utveckling av ett digitalt verktyg som möjliggör för fartyg 10–12 meter att föra elektronisk loggbok. Verktöget kommer minska myndighetens administration, öka kvaliteten på inrapporterade data samt förbereda myndigheten på förändrade EU-krav vad gäller yrkesfiskets rapportering.

Regeringsuppdrag spårbarhet

HaV har regeringens uppdrag att förbättra systemet för kontroll av EU:s krav på särskild spårbarhet av vissa fiskeri- och vattenbruksprodukter. Uppdraget tar sin utgångspunkt i Statskontorets utvärdering av nuvarande system och genomförs i samarbete med Livsmedelsverket och de aktörer som berörs av de särskilda spårbarhetskraven. Under 2024 har medel från 1:11-anslaget använts för att förbereda ett införande av nytt kontrollsystem, tänkt att förenkla hanteringen för berörda aktörer och effektivisera samarbetet mellan berörda myndigheter.

4.2.2 Akvatisk övervakning och datainsamling

Under året har flera utvecklingsaktiviteter genomförts för att stärka HaV:s förmåga att beställa och hantera övervakning, information och kunskapsunderlag. Syftet är att säkerställa ett robust beslutsunderlag för förvaltningen av den akvatiska miljön och fiskbestånden så rätt åtgärder sätts in på rätt plats. Myndighetens beslut ska så långt som möjligt uppfylla lagkraven på övervakning.

Akvatisk övervakning är en viktig del i HaV:s och möjliggör uppföljning, analys, rådgivning samt beslut inom förvaltningen. Med stöd av anslag 1:11 har HaV ansvarat för och samordnat insamling av data inom flera viktiga områden:

- *Bifångst av tumlare* - Se vidare under villkor 22.
- *EU:s datainsamlingsförordning (DCF)* - Se vidare under villkor 23.
- *Fisk och skaldjur* - Medlen har framförallt gått till SLU Aqua, där insatserna främst har bidragit med viktiga data och underlag för sakliga bedömningar inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken, nationell fiskförvaltning, havsmiljödirektivet, art- och habitatdirektivet samt nationella miljökvalitetsmål. Underlagen är viktiga för HaV:s arbete med att förvalta fisk- och skaldjursbestånd i syfte att uppnå ett hållbart nyttjande av fiskeresurserna.
- *Lax och öring* - Medlen har finansierat länsstyrelsens Fiskutredningsgrupps (FUG) resursövervakning av lax och öring i exempelvis Kalixälven, Dammån och Gullspångsälven. FUG spelar en viktig roll i miljöövervakningen och uppföljningen av förvaltningsåtgärder.
- *Hälso- och sjukdomsövervakning av fisk, kräft- och blötdjur, samt hos marina däggdjur* - En efterfrågad indikator för att bedöma tillståndet i våra vattenmiljöer och effekter av mänskliga aktiviteter som orsakar buller, effekter i näringsväven, fysisk påverkan och miljöföroreningar samt på lång sikt klimatförändringens olika påverkan på ekosystemen.
- *Främmande arter* - För att förhindra att invasiva främmande arter sprids till eller inom Sverige respektive EU bedrivs övervakning och medborgarforskning för tidig upptäckt av främmande arter och snabb utrotning av sådana. Informationen används även för uppföljning av åtgärder mot invasiva främmande arter.
- *Genetisk inomartsvariation* - Variationen är kritisk för en arts eller ett bestånd motståndskraft mot yttre förändringar, exempelvis orsakade av klimatvariationer. Yttre påverkan, såsom starkt fisketryck eller annat som reducerar bestånden, kan påverka den genetiska variationen och göra bestånden än mer känsliga för förändringar.
- *Tumlarpopulationen i Östersjön* – Populationen har kunnat uppskattas genom svenskt deltagande i projektet SAMBAH II, tillsammans med flertalet länder runt Östersjön.

Tumrlarna följs här genom detektion med s.k. klickdetektorer, varefter beståndens storlek kan beräknas.

- *Makroskräp på havsbotten* – Data insamlas i samband med trålundersökningarna av fisk inom DCF. Skräpet kategoriseras för att kunna härleda till utsläppskälla, och data används för bedömning och uppföljning av miljökvalitetsnorm enligt havsmiljödirektivet.

Anslaget har även använts för att utveckla nya metoder för övervakning, dataanalys och presentation av data, exempelvis:

- Utvärdering av flera delprogram inom övervakningen, exempelvis Hydrografi, Grundvattennivåer och Stormusslor. Här har framför allt provtagningsfrekvenser och geografisk distribution optimerats för att få ett bättre dataunderlag med samma eller mindre insats.
- Presentation av fiskdata i Fiskbarometern (www.fiskbarometern.se). Här beskriver SLU Aqua, på HaV:s uppdrag, tillstånd och trender för fler än 100 bestånd av fisk och skaldjur i havet, längs kusten och de fyra stora sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren.
- Utveckling av eDNA-baserad övervakning av naturtypers arealer och tillstånd. Projektet ska möjliggöra klassificering av limniska naturtyper inom arbetet med restaureringsförordningen. Pågår även 2025.

Medel från anslag 1:11 har också finansierat utvärdering av långsiktiga effekter av kalkning för att minska förurningens skadeverkningar. Integrerad kalkningseffektuppföljning (IKEU) följer upp kalkningens effekter på vattenkemi, arter och ekosystem genom datainsamling, resultatanalys och kunskapsstöd för utveckling av kalkningsverksamheten. För mer detaljerad information om den miljöövervakning som finansierats av anslag 1:11 hänvisas till redovisningen av regeringsuppdraget Medelsanvändning miljöövervakning för 2024.

4.2.3 Effektiv hantering och tillgängliggörande av miljödata

Den miljödata som samlas in till HaV beskriver tillståndet i den akvatiska miljön, påverkan på ekosystemen och de förändringar som sker över tid. För att säkerställa att denna data hanteras korrekt och effektivt, samt att den är tillgänglig för vidare användning inom förvaltningen och för externa målgrupper, har myndigheten utvecklat sin process för hantering av miljöinformation. Ett första steg i detta arbete har varit att identifiera och sammanställa de krav som ställs på miljöövervakning och datainsamling enligt lagar, förordningar, miljömål, rapporteringskrav och internationella konventioner. Med stöd av anslag 1:11 har ett strukturerat arbetssätt etablerats för detta steg, och kraven har digitaliserats i en databas.

Genom en tydlig prioritering, riskbedömning och optimering av övervakningsprogram har myndigheten tagit fram kunskapsunderlag som på ett effektivt sätt stödjer förvaltningen. Anslaget har även använts för att utveckla dataproduktspecifikationer. Dessa specifikationer bidrar dels till en högre kvalitet på den miljöövervakningsdata som samlas in och tillgängliggörs, särskilt genom de datavärdskap som myndigheten beställer av externa utförare, dels till ett mer effektivt informationsutbyte mellan olika aktörer.

För att ytterligare stärka hanteringen av geografisk information har HaV:s geodatastödfunktion kompletterats med GIS-konsulter, finansierade genom anslag 1:11. Funktionen stöder prioriterade arbeten, bland annat den nationella planen för omprövning av vattenkraftens

miljövillkor, samt insamling, analys, harmonisering, lagring och publicering av geografisk information.

4.2.4 VattenInformationSystem Sverige (VISS) 2.0

Totalt har 9,7 miljoner kronor utbetalats till Länsstyrelsen i Jönköpings län 2024 för projektet VISS 2.0. VISS är ett nationellt datasystem för vatteninformation och ett handläggarstöd för länsstyrelserna för genomförandet av vattendirektivet i Sverige. Systemet används dagligen av både regionala och centrala myndigheter och är av stor demokratiskt värde, då det säkerställer att alla relevanta parter – exempelvis i provningar eller åtgärdsplanering – har tillgång till samma information.

Informationen från VISS är central för rapportering och uppföljning, särskilt när det gäller uppföljningen av den nationella planen för omprövning av vattenkraften. Under flera år har systemet behövt uppdateras och moderniseras för att möta nya krav och tekniska behov.

VISS ägs och förvaltas av länsstyrelserna, med finansiering och stöd från HaV.

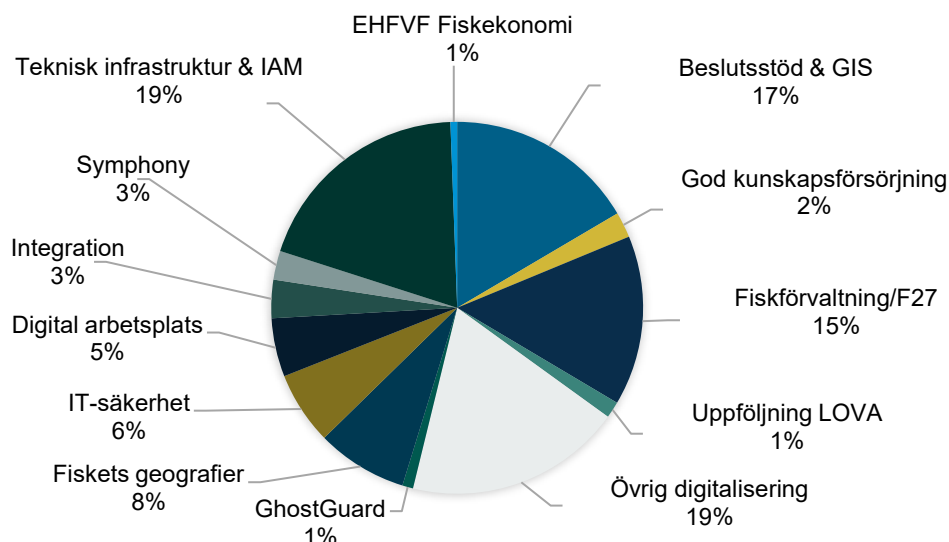
Projektet förväntas resultera i ett tekniskt modernt, drifts- och informationssäkert system som:

- Stödjer genomförandet av vattenförvaltningen med beaktande av gällande lagar, förordningar och föreskrifter.
- Innehåller verksamhetsstöd för genomförande av vattenförvaltningscykelns samtliga delar
- Möjliggör för externa användare att ta del av relevant information inom vattenförvaltningen, såsom data om bedömningar, miljökvalitetsnormer, åtgärder och miljöövervakning.
- Uppfyller kraven i tillgänglighetsdirektivet

4.3 Digitalisering

Under 2024 har cirka 38 miljoner kronor av medlen inom det allmänna nyttjandet (villkor 1) använts för digitalisering inom olika delar av myndighetens verksamhet. Dessa medel har bland annat finansierat digital förvaltning, vidareutveckling och förutsättningsskapande arbete samt bidragit till att stärka HaV:s digitaliseringsarbete i enlighet med myndighetens

digitaliseringsstrategi. En fördelning av digitaliseringskostnaderna mellan de olika verksamhetsområdena redovisas i Figur 4.

Figur 4 Procentuell fördelning av digitaliseringskostnader inom villkor 1, enligt HaVs ekonomiska redovisning.

Sedan 2021 är HaV medlem i eSam, myndighetssamverkan för tillgängliga och rättssäkra digitala lösningar. Genom erfarenhetsutbyte och gemensamma satsningar kan HaV dra nytta av beprövade lösningar, särskilt inom områden som informationssäkerhet och digital arkitektur.

Under året har myndigheten fortsatt utvecklingen av den digitala arbetsplatsen med målet att successivt införa moderna, ändamålsenliga och rättssäkra digitala verktyg. Inom ramen för eSam har HaV analyserat och implementerat lösningar som är anpassade för offentlig verksamhet. Som en del av denna utveckling har myndigheten slutfört införandet av Jitsi och Rocket.Chat som nya verktyg för videomöten och chatt, vilka ersätter Microsoft Skype. Dessa verktyg är valda utifrån de juridiska riktlinjer för molntjänster som eSam har tagit fram.

Genom dessa insatser har HaV nu en modern och fungerande digital infrastruktur för kommunikation och samarbete.

4.3.1 Utvecklad arkitekturstyrning för myndighetens digitalisering

HaV har under året fortsatt arbeta strukturerat med IT-arkitektur. En övergripande plan för IT-miljön har tagits fram och fungerar som vägledning vid utvecklingen av myndighetens IT-system. Genom denna standardisering har olika projekt kunnat nyttja gemensamma och återanvändbara funktioner, vilket möjliggör parallell anskaffning av kompatibla komponenter. Under året har myndigheten aktivt arbetat med att identifiera och ersätta äldre teknik. Detta bidrar till förbättrad kvalitet i lösningarna och minskar risken för tekniska sårbarheter. Arbetet är en del av förvaltningen av IT, och ger en mer kostnadseffektiv IT-miljö samtidigt som IT-system används effektivare i verksamhetens processer.

4.3.2 Tillgängliggörande av information, analysstöd samt rättssäker ärendehantering

HaV har genomfört flera insatser för att stärka den digitala kommunikationen om myndighetens arbete. Ett exempel är publiceringen av HaV:s bedömning av god miljöstatus enligt havsmiljödirektivet på webben. Ett annat är utvecklingen av visualiseringar av kvalitetssäkrad och statistiskt analyserade data från den akvatiska miljöövervakningen, vilket gör det möjligt att följa långsiktiga förändringar i miljön. Dessa insatser har förbättrat myndighetens förmåga att tillgängliggöra och visualisera data och information.

För yrkesfisket har IT-tjänsten *Mitt fiske* vidareutvecklats och förbättrats för både kust- och sötvattensfiske. Nya funktioner har tillförts, bland annat uppgifter om redskapsanvändning, dagar och datum till sjöss samt förbättrade utskriftsmöjligheter. Detta har resulterat i en mer användarvänlig och tillgänglig tjänst.

Inom havsplaneringen har IT-stödet för kumulativa effekter vidareutvecklats för att möjliggöra beräkning av jämförelsedata för en grupp beräkningar och lagring av detaljerade resultat. Denna utveckling stärker det fortsatta arbetet med havsplanering.

Myndigheten har även fortsatt arbetet med att utveckla Svenska Fiskeregler genom att skapa en generell exportfunktion via API (Application Programming Interface) för sökbara fiskeregler. Digitaliseringen av fiskeregler är ett led i HaV:s arbete med regelförenkling och ökad medborgarnytta.

För att effektivisera och rättssäkra hanteringen av allmänna handlingar har HaV infört det nya ärendehanteringssystemet *Public 360*. Detta har lett till en effektivare hantering av ärenden och information inom myndigheten. Implementeringen har särskilt påverkat processer med hög ärendevoly, såsom tillstånds- och sanktionsärenden inom fisket. Genom integrationer via API mellan ärendehanteringssystemet och fiskeriadministrativa system har manuella processer minskat, och tre äldre ärendehanteringssystem har kunnat avvecklas.

4.3.3 Säker myndighet

Inom ramen för det systematiska säkerhetsarbetet har HaV fortsatt att utveckla en sekundär driftmiljö på annan ort, stärka behörighetsstyrningen och säkerställa kontinuerliga säkerhetsuppdateringar av verksamhetsnära IT-tjänster. Dessa åtgärder har ökat organisationens motståndskraft och beredskap för att hantera hot och incidenter, samtidigt som de bidrar till ett fortsatt högt förtroende för HaV:s digitala tjänster. Under året har myndigheten ytterligare stärkt sin driftberedskap, vilket innebär att fler tjänster nu kan upprätthållas vid eventuella driftstörningar i den ordinarie miljön. Det kontinuerliga förbättringsarbetet baseras på löpande analyser av risk- och hotbilder för att säkerställa en proaktiv och anpassningsbar säkerhetsstrategi. Som ett resultat av det systematiska säkerhetsarbetet upprätthåller HaV en hög nivå på tillgänglighet (99,81 procent) och säkerhet när det gäller infrastrukturtjänster och verksamhetsstöd.

4.4 Medfinansiering EU-medel

4.4.1 Medfinansiering LIFE

LIFE är ett EU-program med en total budget på 5,43 miljarder euro för programperioden 2021–2027. Programmet kan finansiera mellan 60 och 75 procent av den totala kostnaden för projekt inom natur, miljö, energi och klimat. HaV medfinansierar vanligtvis cirka 30 procent av den totala projektkostnaden för initiativ som uppfyller villkoren för stöd från anslag 1:11. För att beviljas medfinansiering ska projekten bidra till de miljömål som kopplar till HaV:s uppdrag och instruktion. De kan även främja genomförandet av åtgärder inom vatten- eller havsmiljöåtgärdsprogrammen.

HaV ser en potential att öka nyttjandet av LIFE genom ett långsiktigt nationellt stöd för medfinansiering. Under 2024 utbetalade HaV 4,16 miljoner euro i stöd till LIFE-projekt, vilket möjliggjorde en uppväxling med 5,11 miljoner euro från EU. Cirka 80 procent av HaV:s medfinansiering gick till restaureringsprojekt. Inga av de LIFE-projekt som HaV medfinansierar avslutades under 2024.

Tabell 9 LIFE-projekt medfinansierade av anslag 1:11 2024. Redovisat i tusental euro.

Projekt	Mottagare	Inriktning	Projekttid	Bidrag HaV 2024	Totalt bidrag HaV	Total Projekt-budget	Andel med-finansiering EU
LIFE IP Rich Waters¹	Lst Västmanland, IVL, SLU	Vatten-förvaltningens åtgärdsprogram	2017–2025	626	5 362	30 066	32 %
LIFE IP GRIP¹	Skogsstyrelsen	Våtmarker, vattendrag, skogslandskap	2018–2026	132	3 332	16 654	58 %
LIWE LIFE	Lidköpings Kommun	Cirkulärt avlopps-reningssystem	2019–2027	0	210	7 582	39 %
LIFE CONNECTS¹	Lst Skåne	Ekosystem-funktioner, restaurering	2019–2026	359	2 476 ²	9 787	54 %
LIFE Lophelia	Lst Västra Götaland	Restaurering, ögonkorall	2019–2025	144	689	3 127	59 %
Rivers of LIFE¹	Lst Gävleborg	Restaurering	2019–2026	485	2 940 ³	8 331	56 %
ECOSTREAMS¹	Lst Västerbotten	Restaurering	2021–2027	1 121	5 522 ⁴	17 039	54 %
LIFE REVIVES	Lst Norrbotten	Restaurering, flodpärlmussla	2021–2027	303	1 396 ⁵	3 750	60 %
LIFE CIBBRiNA	Sveriges Lantbruks-universitet	Bifångster, hotade arter	2023–2027	31	136	4 115 ⁶	67 %
TRIWA LIFE¹	Lst Norrbotten	Restaurering	2023–2030	468	3 911	11 661 ⁷	60 %
Improve Aquatic LIFE¹	Lst Skåne	Restaurering	2024–2031	493	7 190	34 029	60 %
Totalt T EUR				4 162	33 164	183 182	

¹ HaV är partner i projektet

² 245 T EUR extra i bidrag som inte medfinansieras av EU varav ca 150 T EUR i täckning för ökade bränslekostnader.

³ 483 T EUR extra i bidrag som inte medfinansieras av EU på grund av ökade bränslekostnader.

⁴ 136 T EUR extra i bidrag som inte medfinansieras av EU på grund av ökade bränslekostnader.

⁵ 2 T EUR extra i bidrag som inte medfinansieras av EU på grund av ökade bränslekostnader.

⁶ Detta avser SLU:s budget i projektet. Budgeten för samtliga partners är på 12 399 T EUR.

⁷ Detta avser budgeten för Lst Norrbotten med svenska partners i projektet. Med partners i Finland inräknade är den totala budgeten på 21 364 T EUR.

Improve Aquatic LIFE inleds under 2024 och ska genomföra restaureringsåtgärder i södra Sverige. Med en totalbudget på närmare 400 miljoner kronor är det ett av Europas största vattenvårdsprojekt. Under de kommande sju åren ska projektets aktörer genomföra över 500 åtgärder, såsom att ta bort vandringshinder, återskapa svämplan, anlägga våtmarker och återställa livsmiljöer för fiskar och andra vattenlevande djur i vattendrag och kustvatten. Myndigheten medfinansierar och deltar aktivt i projektet, främst genom att förbättra uppföljningen av åtgärder samt utveckla effektkedjan från åtgärd till miljöövervakning, miljöeffekt och redovisning. Några åtgärder och skolaktiviteter har redan genomförts. Samtidigt har projektorganisationen etablerats, med administrativa system och bemanning på plats, samt förberedelser inför kommande år slutförts.

4.4.2 Medfinansiering Interreg

Interreg är ett EU-program som syftar till att stärka samarbetet över nationsgränser för att gemensamt hitta lösningar på gemensamma utmaningar, främja lärande och överbrygga gränshinder. Målet är att skapa hållbar tillväxt och utveckling. Programmet omfattar nu cirka 8 miljarder euro och ska bidra till de fem målen för EU:s investeringar 2021–2027.

HaV medfinansierar för närvarande sex Interreg-projekt, där en bredd av aktörer är drivande, bland annat länsstyrelser, universitet, ideella föreningar och organisationer. HaV:s medfinansiering utgör mellan 8,4 och 40 procent av mottagarens projektbudget inom EU-projektet, beroende på EU:s finansieringsgrad samt eventuell ytterligare finansiering. För att kunna beviljas medfinansiering från anslag 1:11 gäller liknande villkor som för LIFE-projekt. I tabellen nedan presenteras de Interreg-projekt som HaV medfinansierar.

Tabell 10 Interreg-projekt medfinansierade av anslag 1:11 2024. Redovisat i tusental euro.

Projekt	Mottagare	Inriktning	Projekttid	Bidrag 2024	Totalt bidrag HaV	Total projekt-budget*	Andel med-finansiering EU
BEACON	Stockholms universitet, Göteborgs universitet	Indikatorer för Miljöstatus	2022–2024	9	18	218	91.6 %
ReFish	Håll Sverige rent	Marint skräp, förlorade fiskeredskap	2023–2026	12	36	541	80 %
SeaMoreEco	Lst Norrbotten, Lst Västerbotten	Marin inventering	2023–2025	95	245	1 099	60 %
MANABAS COAST	Lst Västra Götaland	Klimatanpassning, grunda vikar	2022–2027	45	134	671	60 %
Norsaic**	HaV	Havsplanering	2023–2026	4	117	292	60 %

DEMASK	IVL	Undervattensbuller från fritidsbåtar	2024–2026	53	145	362	60 %
Totalt T EUR				218	695	3 183	

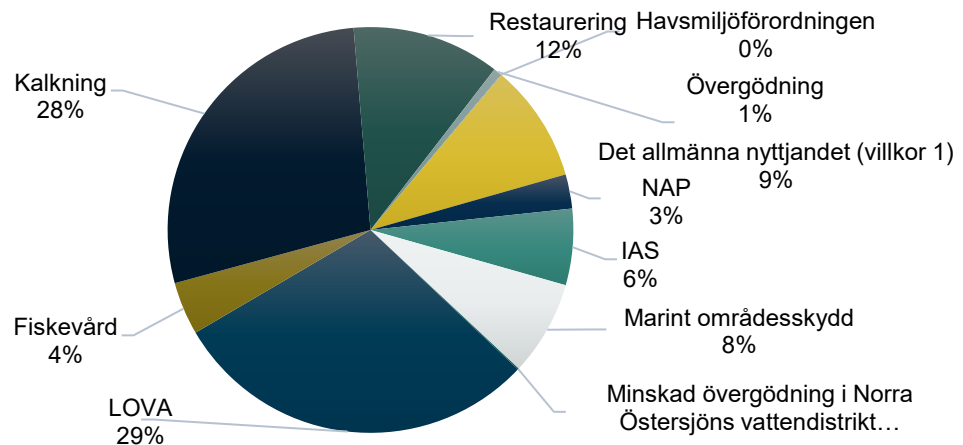
*Avser budget för svenska partners i respektive projekt

** HaV är partner, medfinansiering avser HaV:s interna deltagande i projektet.

DEMASK är ett projekt som syftar till att ge beslutsfattare, icke-statliga organisationer och den maritima industrin bättre förutsättningar att vidta åtgärder för ett välhanterat ljudlandskap och därigenom stärka de marina ekosystemen i Nordsjön. IVL:s roll i DEMASK är att ta fram bullerkartor och öka kunskapen om undervattensbuller från fritidsbåtar i kustnära områden. Detta är särskilt relevant för Sverige, som har en lång kustlinje och ett stort antal fritidsbåtar. Projektet strävar även efter att fastställa bullrets effekter på fisk och ryggradslösa djur i kustnära miljöer genom att definiera tröskelvärden och, i samarbete med andra partners, skapa effektkartor för nyckelarter. Under DEMASK:s första år har IVL identifierat relevanta nationella beslutsfattande intressenter som ansvarar för undervattensbuller och direktivet för havsplanering. IVL har också arbetat intensivt med bullerkartering för fritidsbåtar i Kosterhavets marina nationalpark, som valts ut som ett kustnära fallstudieområde. IVL har även lett bedömningen av undervattensbullrets effekter på marina ryggradslösa djur och under det första året fokuserat på att identifiera de mest känsliga arterna i Nordsjön.

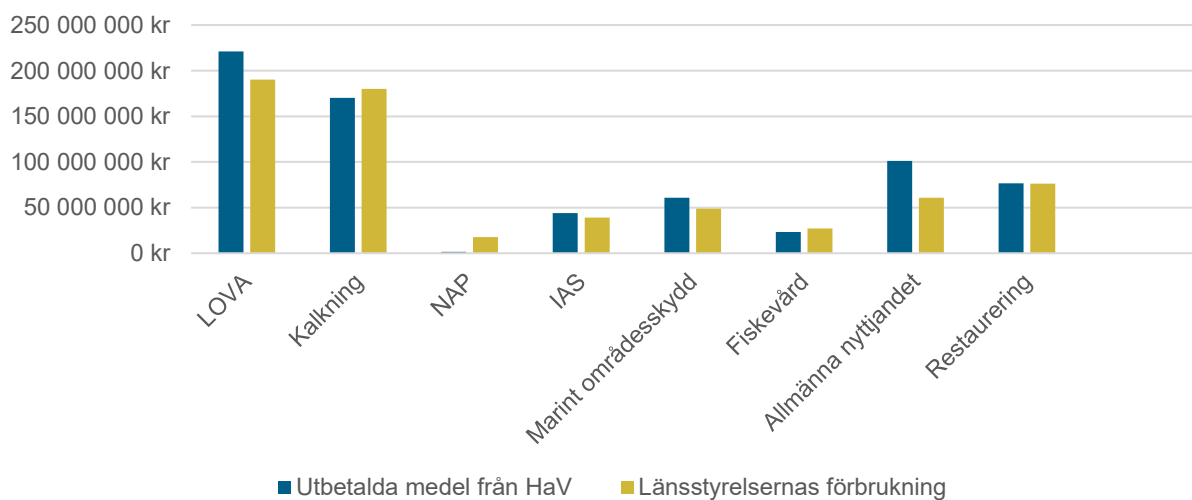
5 Länsstyrelsernas arbete inom anslag 1:11

Länsstyrelserna tilldelades totalt 713 miljoner i bidrag för åtgärdsarbete inom anslag 1:11 under 2024. Medlen har gått till arbete inom kalkning, nationella planen för omprövning av vattenkraften (NAP), övergödning, marint områdesskydd, fiskevård, åtgärdsprogram för hotade arter, invasiva främmande arter (IAS), lokala vattenvårdsprojekt (LOVA), medfinansiering av EU-medel samt övrigt åtgärdsarbete i havs- och vattenmiljön. Utav de tilldelade medlen förbrukade länsstyrelserna totalt cirka 645 miljoner enligt länsstyrelsernas ekonomiska redovisning.

Figur 5 Procentuell fördelning av förbrukade medel hos länsstyrelserna fördelat per område enligt länsstyrelsernas ekonomiska redovisning.

Figuren nedan visar en jämförelse mellan de medel som utbetalats i bidrag till länsstyrelserna inom respektive villkor under 2024 och den faktiska förbrukningen av dessa medel under samma år.

Figur 6 Utbetalda medel från HaV jämfört med länsstyrelsernas förbrukning enligt HaVs ekonomiska redovisning samt länsstyrelsernas ekonomiska redovisning

Figuren ovan visar att det finns variation mellan utbetalda bidrag och länsstyrelsernas faktiska förbrukning under 2024. När det gäller medel till NAP så har HaV betalat ut en liten summa under 2024 jämfört med tidigare år trots det är länsstyrelsernas förbrukning fortsatt hög. Trots detta har

länsstyrelsernas förbrukning fortsatt att vara hög, vilket beror på att de har fått behålla medel från tidigare år då processerna för omprövning har dragit ut på tiden. I vissa fall har utbetalade medel överstigit förbrukningen, vilket kan indikera att vissa projekt eller åtgärder inte genomförts i den omfattning som planerats. I andra fall kan en högre förbrukning än utbetalning tyda på att länsstyrelserna behövt använda egna resurser eller omfördela medel för att täcka behov. Dessa skillnader kan bero på faktorer såsom sena utbetalningar, förseningar i projektgenomförande eller förändrade förutsättningar under året.

I avsnitten nedan redovisas förbrukningen av länsstyrelsernas verksamhet för arbete inom villkor 1. Det avser arbete med:

- 5.1 åtgärdsprogram för hotade arter
- 5.2. medfinansiering av EU-medel

Länsstyrelsernas verksamhet enligt följande förordningar och områden redovisas under respektive villkor under följande avsnitt:

- 6. Förstärkt arbete till vattenverksamheten (villkor 2)
- 7Fel! Hittar inte referensskälla..** Invasiva främmande arter (villkor 3)
- 9Fel! Hittar inte referensskälla..** Akvatiskt områdesskydd (villkor 5)
- 16. förordningen (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt (villkor 12)
- Fel! Hittar inte referensskälla.** förordningen (1998:1343) om stöd till fiskevården (villkor 15)
- 20. förordningen (1982:840) om statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag (villkor 16)

5.1 Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper inklusive kunskapsuppbyggande program (villkor 1)

Under 2024 betalade HaV ut 15 miljoner kronor till länsstyrelserna för artbevarande arbete inom ramen för åtgärdsprogram och kunskapsuppbyggande program för hotade arter och naturtyper (ÅGP). Till skillnad från föregående år och som en följd av tydligare styrning i bidragsbeslutet har ingen länsstyrelse omfördelat mer än 10 procent av ÅGP-bidraget till andra verksamhetsområden. Åtgärdsprogrammen har lett till konkreta resultat, exempelvis genom upptäckten av nya populationer av spetssköldbladfooting och flodpärlmussla samt lyckade populationsförstärkande åtgärder för flodpärlmussla och småsvalting. Trots insatser inom ÅGP är dock trenden fortsatt negativ för flodkräftan och havsnejonöga. En närmare redovisning av resultaten presenteras nedan.

Åtgärdsprogram och kunskapsuppbyggande program för hotade arter och naturtyper är viktiga verktyg i HaV:s och länsstyrelsernas arbete för att uppfylla internationella och nationella bevarandeåtaganden. De bidrar också till att uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus enligt art- och habitatdirektivet samt till att nå miljö kvalitetsmålen.

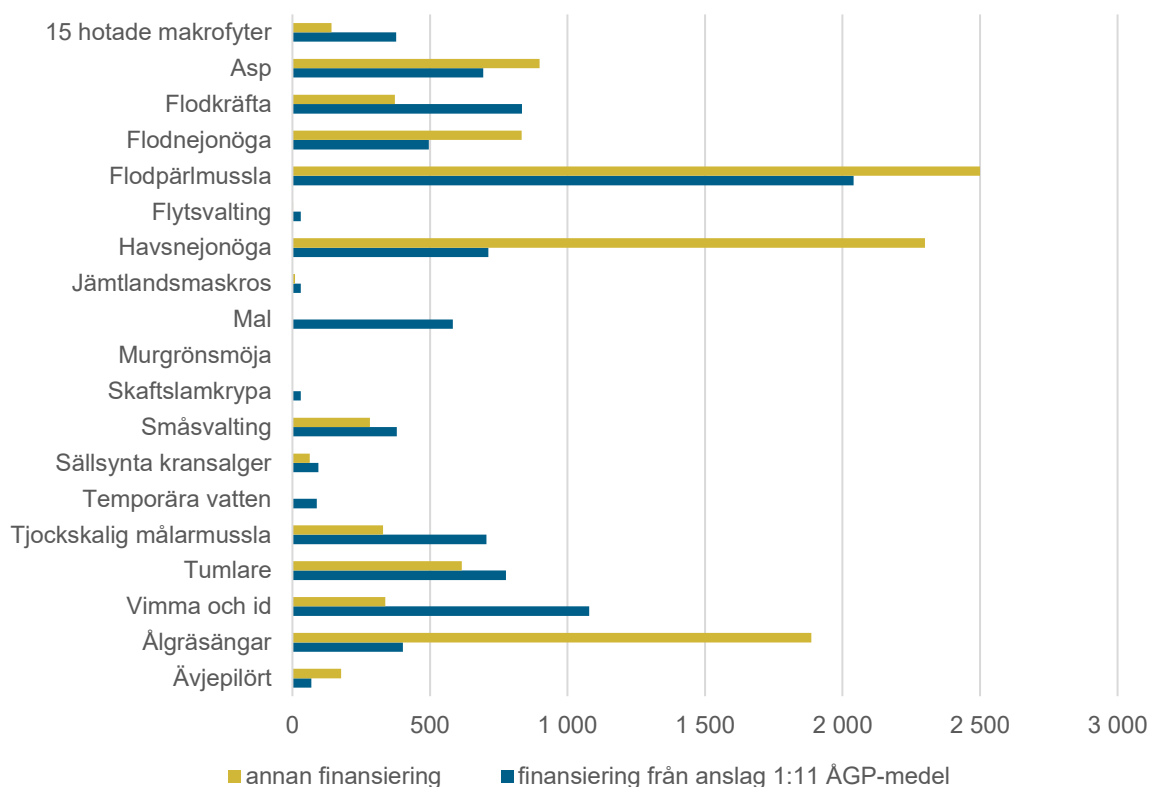
Åtgärdsprogrammen är vägledande, men inte bindande, och ska fungera som underlag för myndigheters, organisationers och allmänhetens artinriktade bevarandearbete. I programmen finns alltid en kunskapsöversikt, en tydlig målvision som motsvarar gynnsam bevarandestatus samt lång- och kortsiktiga mål som anger prioriterade åtgärder för att nå visionen. Programmen löper vanligtvis över fem år, varefter genomförda åtgärder följs upp, resultaten utvärderas och

programmen omprövas. I programmen lyfts även storskaliga miljöproblem som inte kan hanteras inom ett ÅGP, exempelvis påverkan av miljögifter på tumlare eller avsaknad av bytesfisk i havet för havsnejonöga.

Programmen syfte är att stimulera engagemang och konkreta åtgärder på regional och lokal nivå. De saknar en fastställd budget men innehåller en kostnadsuppskattning. Eftersom ÅGP-budgeten inte kan täcka hela åtgärdsbehovet är genomförandet av programmen beroende av extern finansiering.

Under 2024 har åtgärder finansierats av kommuner och andra aktörer, såsom Naturskyddsföreningens Miljöfond. Medel från EU står för en betydande del av åtgärdsfinansieringen. Åtgärdstypen *restaurering och återskapande av livsmiljöer* finansieras i stor utsträckning via LIFE-projekt och i viss omfattning av regeringens våtmarkssatsning. Även medel för kalkning, IAS, fiskevård, miljöövervakning, LOVA och våtmarkssatsningen har gynnat åtgärdsprogrammen för hotade arter. ÅGP fungerar ofta som en katalysator som leder till konkreta bevarandeinsatser.

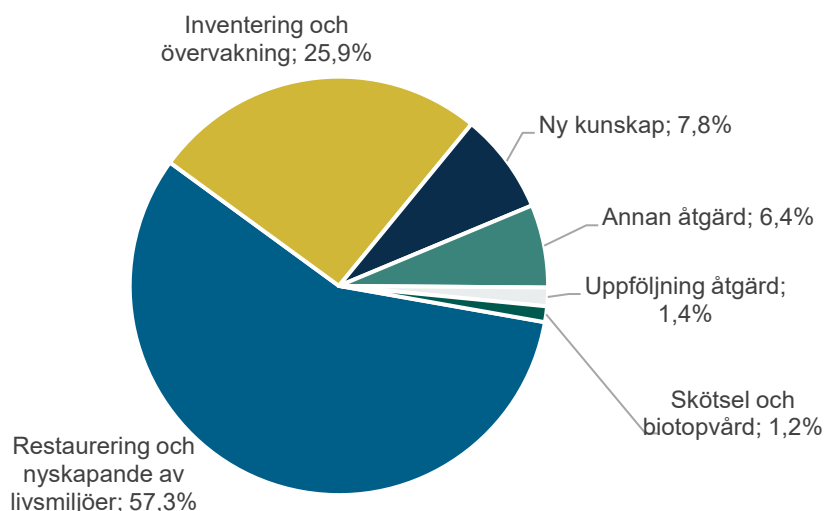
Flera län rapporterar samordningsvinster, till exempel mellan ÅGP och arbetet mot IAS, såsom insatser för flod- och signalkräfta samt eDNA undersökningar av fiskfaunan. Även kopplingar mellan ÅGP och arbetet med marint områdesskydd och miljöövervakning, exempelvis för tumlare, lyfts fram som framgångsrika synergier.

Figur 7 Förbrukat bidrag från anslag 1:11 för ÅGP samt annan finansiering, fördelat på aktiva åtgärds- och kunskapsuppbyggande program för hotade arter och naturtyper enligt länsstyrelsernas verksamhetsredovisning, redovisat i

tusentals kronor. Den externa finansieringen uppgår till 22 411 tkr för ÅGP flodpärlmussla och 5 470 tkr för ÅGP havsnejonöga. ÅGP blåmusselbankar och ÅGP revmiljöer är fortfarande under utveckling och ingår därför inte i sammanställningen.

Fördelningen av förbrukade medel per åtgärdsstyp följer samma mönster som tidigare år. *Restaurering och nyskapande av livsmiljöer* utgör mer än hälften av kostnaderna eftersom både behoven och kostnaden för denna typ av åtgärder är hög. Finansieringen kommer sällan från öronmärkta ÅGP-medel, utan en betydande del täcks av LIFE-projekt. *Inventering och övervakning* står för en fjärdedel av kostnaden men är i antal åtgärder den absolut största åtgärdsstyp

Figur 8 Procentuell kostnad uppdelat på åtgärdsstyp och oberoende av finansieringskälla enligt länsstyrelsernas verksamhetsredovisning. Åtgärdsstyp Annan åtgärd har här en sammanslagning av åtgärdsstyper.

5.1.1 Resultatet av åtgärdsarbetet inom åtgärdsprogram för hotade arter

Att kortfattat redovisa programmens effekt är en utmaning, eftersom bestående positiva resultat ofta kan fastställas först efter att flera generationer av arterna passerat – en process som sträcker sig över många år. Länsstyrelserna prioriterar i högre grad bevarandeåtgärder framför uppföljning, en avvägning som varit känd sedan tidigare. Detta återspeglas även i Figur 8, där åtgärdsstypen 'Uppföljning' står för mindre än 1,5 % av de totala kostnaderna. För att ändå få en uppfattning om programmens resultat har länsstyrelserna inför återspeglingsrapporteringen för 2024 ombetts att sammanfatta åtgärdernas effekter på miljön och lyfta fram en särskilt lyckad åtgärd.

Nedan följer ett urval av dessa sammanfattningar.

Generellt ser man att ÅGP-åtgärder kommer att ge resultat för målarterna, och andra arter, på sikt. I vissa fall görs populationsförstärkande åtgärder för att "övervintra" populationer tills nödvändiga miljöer kan återskapas. Genomförda inventeringar inom ÅGP ger bra planeringsunderlag för framtida åtgärder, exempelvis utrivning av vandringshinder eller restaurering av lekmiljöer.

Mycket arbete görs för *flodpärlmussla* (Starkt hotad). Intressant är dykinventeringar som leder till upptäckt av ett nytt bestånd och som kompletterar de mera vanliga vadinventeringarna. Flera län lyfter fram populationsförstärkande åtgärder som ofta görs tillsammans med Sportfiskarna och

med LIFE-finansiering. Flodpärlmusslor kan bli väldigt gamla, i Sverige mellan 100 och 250 år, men många populationer har dålig förnygring. Här arbetar man med utplantering från odling men även med olika metoder för infestering av öring med mussellarver och första resultat visar på att dessa metoder förbättra förnygringen.

Inom *ÅGP temporära sötvatten* grävdes flera nya temporära vatten och på några angränsande betesmarker placerades det ut koborstar. Tanken är att korna skapar nya temporära vatten genom att de trampar upp marken kring borstarna. Inventeringar med eDNA gav utslag på tidigare okända förekomster av *spetssköldbladfooting* (Starkt hotad).

De två ÅGP-växterna *ävjepilört* (Nära hotad, samt dålig bevarandestatus) och *småsvälfing* (Nära hotad, samt dålig bevarandestatus). är dynamiska i sin utbredning och varierar stort i antal mellan år. I samverkan med Finland har man standardiserat övervakningen. Odlings- och utplanteringsförsök med småsvälfing har genomförts med framgång.

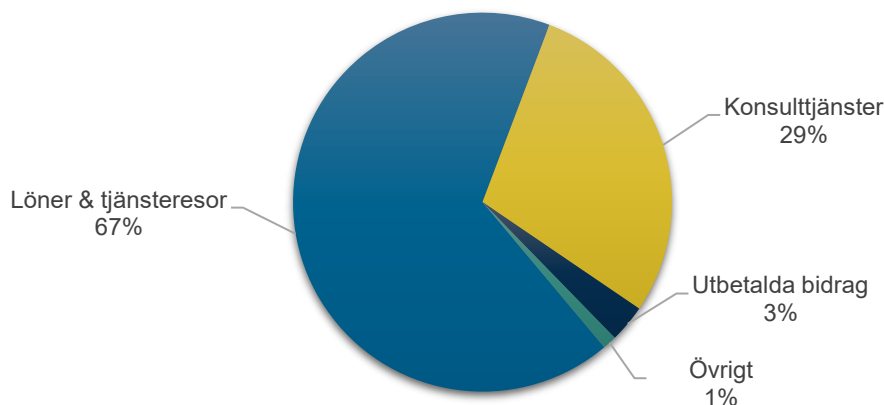
Sedan tidigare sticker två arter ut med en tydlig negativ trend inom deras naturliga utbredningsområde i Sverige.

Flodkräftan (Akut hotad) är på konstant tillbakagång i Sverige. Arten har ett starkt fäste på Gotland och här visar nya inventeringar att arten i nuläget inte hotas av signalkräfta (EU:s förteckning över invasiva främmande arter) eller kräftpest. Förutom Gotland är Norrbotten det enda länet utan bestånd av signalkräfta och länets första skyddsområde för flodkräfta har upprättats i Råneälven där länets största population av flodkräfta finns.

Beståndsutvecklingen för *havsnejonöga* (Starkt hotad, samt dålig bevarandestatus) är fortsatt dålig. Arten bedöms vara den mest hotade fiskarten i Sverige och har en negativ populationstrend under pågående programperiod. Antalet lekfiskar bedöms vara långt under 100 och troligen färre än 50 individer. Diskussioner kring populationsförstärkande åtgärder har under året skett med nationella och internationella experter.

5.2 Länsstyrelsernas del av anslag 1:11 som medfinansierar EU-medel (villkor 1)

Länsstyrelserna får, i enlighet med HaV:s regleringsbrev, använda delar av bidraget inom det samlade länsstyrelsebeslutet för medfinansiering av EU-projekt. Utöver detta har HaV även finansierat flera EU-projekt genom separata bidrag till flertalet länsstyrelser, vilket beskrivs i avsnittet Medfinansiering av EU-projekt. Under 2024 använde länsstyrelserna totalt cirka 9 miljoner inom det samlade länsstyrelsebeslutet för medfinansiering av EU-medel. Figuren nedan visar hur kostnaderna har fördelats, där löner och tjänsteresor utgör den största andelen av bidragets användning.

Figur 9 Procentuell fördelning av kostnader inom villkor 1 medfinansiering, enligt länsstyrelsernas ekonomiska redovisning

Ett av de projekt som har fått medfinansiering är ett LIFE-projekt som syftar till att restaurera Öreälven och anlägga lekbottnar för fisk i Västerbottens län. Hittills har sju vägtrummor åtgärdats, 616 kvm lekbotten anlagts och 8,6 km vattendrag restaurerats. Dessutom har en våtmarksåtgärd genomförts. Projektet följer planen, och återstående åtgärder omfattar restaurering av cirka 20 km vattendrag, utbyte av cirka 20 vägtrummor samt åtgärdande av två dammar. En fiskeförvaltningsplan beräknas vara färdigställd under 2025. Enligt länsstyrelsen har projektet förbättrat förutsättningarna för lax, flodpärlmussla och mikroskapania genom att återskapa deras naturliga habitat. Åtgärderna förväntas även ge indirekta positiva effekter för utter. På längre sikt förväntas länsstyrelsen se resultat av bland annat laxföryngring, medan synliga effekter på flodpärlmussla och mikroskapania kan dröja, eftersom deras livscyklar och spridning tar lång tid.

Ett annat exempel på ett projekt är Länsstyrelsen i Västernorrlands arbete inom Ecostreams for LIFE, där restaureringsåtgärder har genomförts i Moälvens Natura 2000-område. Insatserna har fokuserat på att förbättra vattendragens morfologi och konnektivitet samt återställa våtmarkernas hydrologi. Projektet omfattar även populationsförstärkande åtgärder för flodpärlmusslan.

Hittills har 700 meter vattendrag restaurerats, inklusive förstärkning av sträckor med fint substrat för att möjliggöra återetablering av flodpärlmussla genom flytt. Förberedande insatser har genomförts, bland annat genom fortsatt arbete med tillståndprocesser för kommande restaureringsåtgärder. Tack vare de förberedande aktiviteterna planeras restaurering av cirka 25 km vattendrag samt rivning av minst två dammar under de kommande tre åren. Genomförda åtgärder har hittills lett till att cirka 2 km vattendrag öppnats för fiskvandring, och en vattenförekomst har fått minskad morfologisk påverkan. På sikt förväntas höjd status för morfologiskt tillstånd och konnektivitet i minst tio vattenförekomster, med en förhoppning om att även den ekologiska statusen förbättras. Dock kan återhämtnings tiden vara lång innan dessa effekter blir fullt synliga.

6 Förstärkt arbete till vattenverksamheter (villkor 2)

Anslagsposten får användas till vägledning, tillsyn, prövning och omprövning av vattenverksamheter, inkl. myndigheternas genomförande av lagstiftningen som innebär att vattenkraften ska föras med moderna miljövillkor på ett samordnat sätt med största möjliga nytta för vattenmiljön och för nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel, samt till restaurering och biologisk återställning.

Totalt har HaV betalat ut 3,2 miljoner för arbete inom villkor 2 med vattenverksamheterna. 1,4 miljoner av medlen har betalats ut som bidrag till länsstyrelserna för arbetet med vattenkraft. Enligt länsstyrelsernas ekonomiska redovisning har de förbrukat 17,6 miljoner, vilket är mer än vad HaV betalat ut. Detta beror på att länsstyrelserna fick använda en del av medlen från tidigare år då tidsplanen för omprövningarna skjutits på tiden. Resterande medel har betalats ut som uppdrag för inköp av kunskapsunderlag.

6.1 Arbetet med vägledning

År 2024 lämnade HaV ett bidrag på 1 miljon kronor till Fiskeutredningsgruppen (FUG) vid länsstyrelserna för projekt som ska stödja HaV:s vägledningsarbete. Bidraget finansierade följande delprojekt:

- Anordnande av ett nationellt seminarium med temat kompensationsutsättning av fisk.
- Uppföljning av kompensationsutsatt fisk.
- Stöd till HaV vid översyn av bakgrunden till nuvarande kompensationsåtgärder samt en eventuell jämförelse med nya metoder för att beräkna potentiell produktion.
- Utveckling av en metodbeskrivning för bedömning av naturliga vandringshinder.

Dessa projekt bidrar till ökad kunskapsförsörjning inom miljöbalksanknutna områden och är viktiga inför pågående och kommande prövningar inom ramen för den nationella planen för omprövning av vattenkraft (NAP). Arbetet stödjer HaV:s vägledning för prövning och tillsyn enligt miljöbalken samt myndighetens arbete med vattenförvaltning.

HaV har också ett ansvar att följa upp hur arbetet med omprövningarna enligt den nationella planen fortskrider. Detta kräver samverkan med olika aktörer, där en del kan ske digitalt, men fysiska möten behövs vid vissa tillfällen. För detta har 200 000 kronor använts till resor, boende och lokaler. Ett exempel på uppföljningsarbetet var ett besök 2024 hos vattenkraftsbolag och universitet verksamma längs Umeälven för kunskapsinhämtning och samverkan.

Vidare har HaV genom uppdrag till FOI tagit fram underlag för vägledning om undervattensbuller i havsbaserade vindkraftsprojekt. HaV har även:

- Genomfört en handläggartärf för länsstyrelser om den nationella planen för omprövning av vattenkraften.
- Anordnat två handläggartärfar för länsstyrelser om tillsynsvägledning inom vattenförvaltning och vattenförsörjning.

- Gett bidrag till länsstyrelsen för en enhetlig och effektiv tillsynsvägledning, varav 400 000 kronor till funktionen Miljösamverkan Sverige och 143 000 kronor till GIS-utveckling för riskbaserad tillsyn.
- Använt 1 200 000 kronor för att bidra till arbetet med regeringsuppdraget Att främja en mer effektiv och enhetlig tillsyn enligt miljöbalken⁴. Fem centrala miljöbalksmyndigheter har deltagit i arbetet, och HaV har bidragit med IT-teknisk projektledarkompetens.

Samtliga insatser har lett till en stärkt kunskapsförsörjning och utveckling inom miljöbalksanknutna ämnesområden. De stödjer HaV:s vägledningsarbete för prövning och tillsyn enligt miljöbalken samt myndighetens arbete med vattenförvaltning.

⁴ <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/framja-en-mer-effektiv-och-enhetlig-tillsyn-enligt-miljobalken/>

7 Invasiva främmande arter (villkor 3)

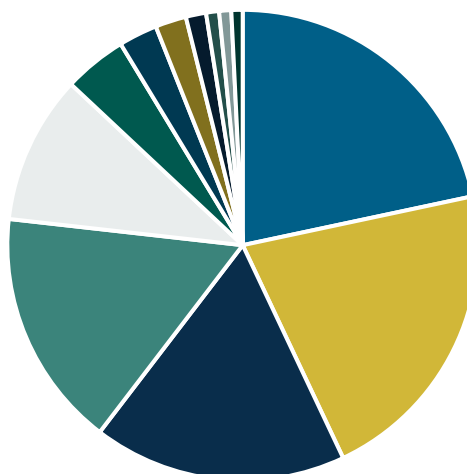
Minst 50 000 000 kronor får användas för att förebygga och förhindra introduktion och spridning av invasiva främmande arter, bl.a. enligt förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter.

Totalt har 48 miljoner kronor betalats ut för arbetet inom villkor 3. Av detta gick 43,6 miljoner kronor till länsstyrelsernas arbete med vattenlevande invasiva främmande arter (IAS), där hela beloppet fördelades som bidrag. Utöver detta har 6,4 miljoner kronor avsatts för olika uppdrag, varav den största andelen har gått till en uppdatering av riskklassificeringen av främmande arter, som senast genomfördes 2018. Resultatet av denna uppdatering planeras att publiceras i mars 2025. Inom uppdragsmedlen finansierades även två forskningsprojekt vid SLU. Det ena undersökte den sjukdom som drabbat sjögull i Mälaren, medan det andra fokuserade på att kartlägga genotyperna hos sjögull i Sverige.

7.1 Länsstyrelsernas arbete med IAS

Som figuren nedan visar är *samordning* nu den största åtgärds-posten i länsstyrelsernas arbete under 2024. Denna post omfattar en bred uppsättning insatser, inklusive årsplanering, kompetensutveckling och intern samordning inom länsstyrelserna, samt extern och internationell samordning – särskilt för de län som gränsar till våra grannländer. Länsstyrelsernas återrapportering visar att de fysiska åtgärderna, såsom *populationsbegränsningar* och *utrotning* av invasiva arter, har ökat i omfattning jämfört med tidigare år. Tidigare var *inventering* den största åtgärds-posten, men den har nu blivit den näst största. Detta kan tyda på att luckorna i kartläggningen av akvatiska IAS i Sverige successivt håller på att fyllas.

- Samordning
- Inventering
- Populationsbegränsning
- Utrotning
- Information och kommunikation
- Övervakning
- Framtagande av kunskapsunderlag
- Utbildning
- Metodutveckling
- Rådgivning
- Annan åtgärd
- Uppföljning av åtgärd

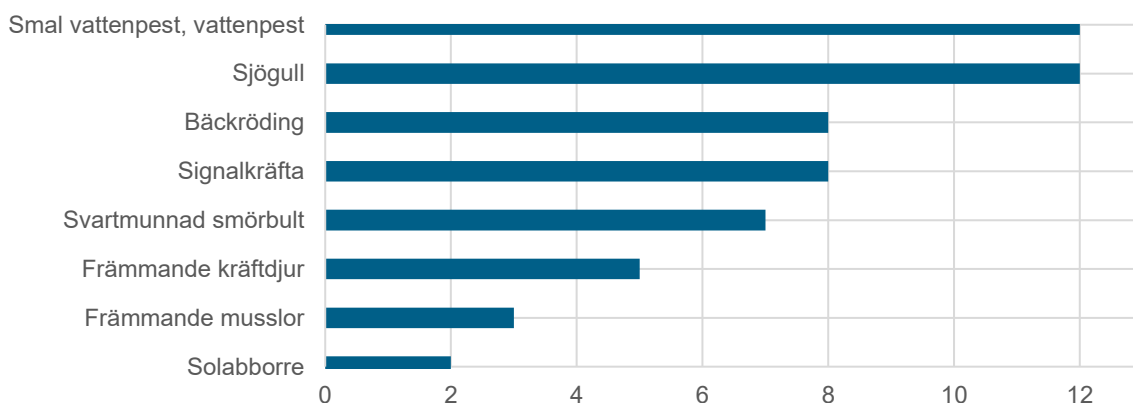
Figur 10 Procentuell fördelning av förbrukade medel från samlade länsstyrelsebeslutet per åtgärdsstyp enligt länsstyrelsernas verksamhetsredovisning.

Exempel på projekt som faller under etiketten "populationsbegränsning" är bland annat decimeringsfiske av kanadaröding och bäckröding. Syftet med dessa åtgärder är att minska

antalet individer i en population för att ge inhemska arter, i detta fall vår inhemska röding och öring, en konkurrensfördel. Förhoppningen är att, på lång sikt, utrota populationen genom att sänka föryngringsgraden hos de oönskade arterna succesivt över många år. I exempelvis Jämtlands län har den här typen av projekt gett mycket goda resultat.

I Växjö kommun, där Länsstyrelsen i Kronoberg arbetar med bekämpning av sjögull, har beståndet minskat med nästan 4 000 kvadratmeter under året. Sjögull kan ha negativa effekter på sjöar genom att konkurrera ut inhemska växter, försämma vattenkvaliteten, förändra sjöns fysiska egenskaper och minska livsmiljöerna för vattenlevande djur, vilket leder till förlust av biologisk mångfald och en störd ekosystembalans. Projektet är viktigt för att skydda Åsnens nationalpark från spridning av sjögull, och det långsiktiga målet är att utrota arten från kommunen.

Under 2023 upptäcktes en lokal med växten sydfyrting i Högsolan i Halmstads experimentdammar i Hallands län. Med "lokal" menas en specifik plats eller ett avgränsat område där en viss art förekommer. Under 2024 har Länsstyrelsen och högskolan samordnat utrotningsåtgärder, som hittills verkar ha varit framgångsrika. Lokalen behöver dock fortsatt bevakas för att säkerställa att arten verkligen är utrotad. Sydfyrting är en art som föreslagits för den nationella förteckningen och har tidigare bara hittats på en plats där den då utrotades.

Figur 11 De invasiva främmande arter som flest länsstyrelser arbetat med under 2024.

Bland de arter som länen har arbetat med under 2024 är det särskilt vattenpest, smal vattenpest, sjögull, bäckeröding och signalkräfta, som flest länsstyrelser riktat sina insatser mot (Figur 11). Detta är arter som har stor spridning i landet varav smal vattenpest och signalkräfta är EU-listade.

I Figur 11 visas endast de arter som flest länsstyrelsen angivit att de har arbetat med i sin återrapportering. Det är också viktigt att nämna att arter som endast förekommer i ett län är lika viktiga att åtgärda för att förhindra spridning till andra delar av landet. Sverige har en lokal för både *storslinga* och *kamslinga*, som båda är listade på EU:s förteckning över invasiva främmande arter, vilket innebär att Sverige är skyldiga att bekämpa dem. För *väderålsfisken Misgurnus nikolskyi* och *sydfyrting*, två arter som föreslagits för den nationella förteckningen, finns goda möjligheter att bekämpa dem, då de i dagsläget endast finns på en lokal i Sverige.

8 Åtgärdsarbete övergödning (villkor 4)

Minst 30 000 000 kronor får användas för åtgärdsarbetet mot bl.a. övergödning, vilket kan omfatta bidrag till länsstyrelser för åtgärdsarbetet och att underlätta och stödja arbetet med åtgärdssamordning mot övergödning i kust- och avrinningsområden.

Under 2024 har HaV betalat ut 33,3 miljoner kronor för åtgärdsarbete mot övergödning samt för lokal och regional samordning av åtgärder.

8.1 Åtgärdsarbete mot övergödning

8.1.1 *Belastning av organiskt kol från land till hav*

Under 2024 har HaV initierat flera kunskapsunderlag för att fördjupa förståelsen av brunifiering i kustvattnen. Detta inkluderar bland annat numerisk modellering av organiskt material i vattnet och kopplingar till markanvändning. Brunifiering innebär att vattnet får en mörkare färg, vilket minskar siktdjupet och påverkar ekosystemen negativt. Denna process orsakas främst av ökade mängder organiskt material, såsom humus och partiklar från land, som transporteras ut i vattnet. Faktorer som övergödning, erosion och förändrad markanvändning kan bidra till brunifiering, vilket påverkar växt- och djurliv genom att minska ljusgenomträngningen och hindra bottenlevande vegetation från att växa. HaV har även genomfört en genomgång av flodmynningsprogrammet och undersökt orsakerna till brunifiering från landbaserade källor. Syftet med dessa insatser är att identifiera specifika åtgärdsbehov på land för att minska brunifieringens påverkan och förbättra livsmiljöerna i kustzonerna på lång sikt.

8.1.2 *Expertstöd inom övergödning*

HaV har också finansierat flera myndigheter att delta som expertstöd i bedömningar, indikatorutveckling och deltagande i möten i de regionala havsmiljökonventionerna inom övergödning och klimat.

8.1.3 *Åtgärdsarbete mot övergödning i kustvatten*

Under 2024 levererade SLU slutrapporten från den fördjupade utvärderingen av data från Levande Kusts arbete i Björnöfjärden, efter att projektet förlängdes. Projektet utvärderade en åtgärdssatsning som hanterade belastningar från jordbruk, små avlopp och hästhållning genom strukturräkning, våtmarker och kalkfiltrar. Resultaten gav värdefull information om effektivitet och livslängd för åtgärderna samt förklarade varför internbelastningsåtgärder i Björnöfjärden inte haft långvarig effekt. Slutsatsen är att den mest effektiva åtgärden är att minska tillförseln av kväve och fosfor från land till avrinningsområden. Arbetet publicerades 2025 i *Ambio*.

8.2 Bidrag till lokal och regional åtgärdssamordning

Under 2024 har HaV betalat ut 8 miljoner kronor till länsstyrelserna för arbetet med lokal och regional åtgärdssamordning. Bidraget syftar till att effektivisera genomförandet av åtgärder för en bättre havs- och vattenmiljö genom samordning på både lokal och regional nivå, med ett kust- och avrinningsområdesperspektiv.

Målet med bidraget, som har gått till alla länsstyrelser, är att:

- Finansiera lokal åtgärdssamordning i alla län för att främja fler frivilliga åtgärder som förbättrar havs- och vattenmiljön.
- Finansiera utveckling av den regionala åtgärdssamordningen på länsstyrelserna för att ur ett kust- och avrinningsområdesperspektiv stödja åtgärdsgenomförandet på lokal nivå.

Lokal åtgärdssamordning innebär att arbeta på den lokala nivån i ett kust- och avrinningsområde för att skapa fler fysiska åtgärder som förbättrar havs- och vattenmiljön. Fokus ligger främst på genomförande av åtgärder, medan åtgärdsplanering och inventering endast utgör en mindre del. Genom samverkan, samordning och konkret stöd till aktörer som genomför åtgärder ska åtgärdstakten öka och rätt åtgärder komma på rätt plats.

Regional åtgärdssamordning innebär länsstyrelsernas roll på den regionala nivån för att samordna och stödja lokalt åtgärdsgenomförande och lokal åtgärdssamordning.

Åtgärdssamordning på olika nivåer är betydelsefullt för genomförande av frivilliga fysiska åtgärder för bättre havs- och vattenmiljö. Förväntade resultat av bidraget är:

- att det genomförs fler fysiska åtgärder för en bättre havs- och vattenmiljö
- att det sker utveckling av den lokala åtgärdssamordningen i alla län och med ökat helhetsperspektiv i kust- och avrinningsområden
- att det sker utveckling av den regionala åtgärdssamordningen på länsstyrelserna
- att länsstyrelserna deltar i utveckling av metod för framtagande av planer i kust- och avrinningsområden inklusive modell för prioritering av åtgärder i de pågående regeringsuppdragen på Havs- och vattenmyndigheten.

Bidraget är en del av regeringsuppdraget *Vidareutveckla åtgärdssamordning i avrinningsområden* som redovisas december 2026, och länsstyrelsernas rapportering av bidragets användning samt utvärdering av bidraget kommer redovisas där.

9 Akvatiskt områdesskydd (villkor 5)

Minst 71 000 000 kronor får användas för akvatiskt områdesskydd, med särskilt fokus på Östersjön, inklusive säkerställande av funktionaliteten i nätverket av marina skyddade områden.

Under 2024 har totalt 71,5 miljoner kronor betalats ut för att stödja arbetet med akvatiskt områdesskydd. Medlen har använts för att genomföra översyn av bevarandeplanerna för Natura 2000-områden samt för att finansiera åtgärdsarbete inom ramen för akvatiskt områdesskydd.

9.1 Översyn av bevarandeplaner för natura 2000-områden

I Sverige finns cirka 4100 Natura 2000-områden, varav omkring 10 procent bedöms påverkas av vattenkraft. För att säkerställa långsiktigt skydd för dessa områden ska alla Natura 2000-områden ha en bevarandeplan, som fastställs av respektive länsstyrelse efter att området har pekats ut i Natura 2000-nätverket. Länsstyrelserna fick i sitt regleringsbrev för 2021–2024 i uppdrag att genomföra en översyn av bevarandeplanerna för de Natura 2000-områden som berörs av den nationella planen för moderna miljövillkor för vattenkraft (NAP).

Målet med översynen av bevarandeplanerna är att både identifiera eventuell påverkan från vattenkraft och precisera åtgärder som behövs för att uppnå bevarandemålen i de berörda Natura 2000-områdena. Resultatet är ett mer gediget och uppdaterat underlag inför omprövningen av vattenkraft, som förväntas leda till miljövillkor som ser till att påverkan på Natura 2000-områdena inte äventyrar bevarandevärdena.

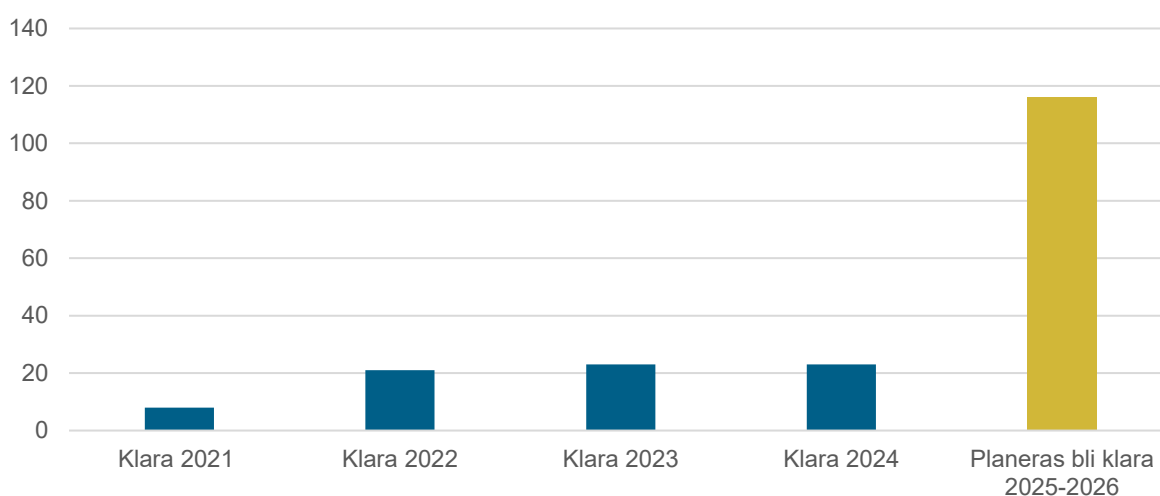
HaV fördelade 5 miljoner kronor till 18 länsstyrelser att användas under 2024 och 86 procent av bidraget har förbrukats (Tabell 11). Bidraget är inte avsett att täcka alla kostnader och länsstyrelsernas faktiska kostnader för översynen är betydligt större.

Tabell 11 Utbetalt bidrag jämfört med redovisat bidrag 2024 enligt länsstyrelsernas ekonomiska redovisning. Redovisat i tusentals kronor.

Länsstyrelse	Bidrag 2024	Redovisat bidrag	Andel använt bidrag i %
Blekinge län	136	65	48%
Dalarnas län	472	472	100%
Gävleborgs län	264	256	97%
Hallands län	210	210	100%
Jämtlands län	361	361	100%
Jönköpings län	139	134	97%
Kalmar län	169	169	100%
Kronobergs län	190	149	79%
Norrbottnens län	237	237	100%
Skåne län	169	169	100%
Södermanlands län	227	0 kr	0%
Uppsala län	220	190	86%

Värmlands län	597	545	91%
Västerbottens län	227	203	89%
Västernorrlands län	597	473	79%
Västmanlands län	449	357	79%
Västra Götalands län	227	196	86%
Örebro län	109	109	100%
Totalt	5 000	4 297	86%

Enligt länsstyrelsernas slutredovisning har 191 bevarandeplaner ingått i översynen hittills, varav 75 har slutförts, se Figur 12. För flertalet områden fortsätter översynen under 2025.

Figur 12 Antalet bevarandeplaner under perioden 2021–2026 uppdelat på klara och inte klara enligt länsstyrelsernas verksamhetsredovisning.

9.2 Åtgärdsarbetet inom områdesskydd

Under året har medel använts för både marint och limniskt områdesskydd, där olika åtgärder och projekt har genomförts för att skydda och bevara viktiga naturmiljöer.

Inom det marina områdesskyddet har arbetet med inrättande och revidering av marina naturreservat fortsatt. Ett exempel på detta är Stockholm, där arbete har bedrivits för att bilda en marin nationalpark i Nämöskärgården. En viktig del av detta arbete har varit att ta fram förslag till en skötselplan för området. Vidare har flera län genomfört omfattande inventeringar av arter, såsom tumlare, fiskarter och vegetation, samt kartlagt livsmiljöer som ålgräsängar för att säkerställa deras bevarande och återhämtning.

Inom det limniska områdesskyddet har arbetet fokuserat på inrättande av nya naturreservat, samt uppdatering av bevarandeplaner för redan skyddade områden. Inventeringar av arter, som sikyngel och flodkräfta, har genomförts för att bättre förstå artpopulationernas status och behov. Det har också gjorts en noggrann biotopkartering och analys av artpopulationer, samt arbete med konnektivitetsåtgärder, som exempelvis att säkra spridningsvägar för arter i vattendrag. Dessa åtgärder är viktigt för att stärka ekologisk funktion och biologisk mångfald inom de limniska områdena.

Tabell 12 Fördelning av utbetalda medel per länsstyrelse, uppdelat på marina och limniska områden. Tabellen redovisar även antalet skyddade områden och den totala skyddade ytan (i hektar). Dessutom anges om medlen har en direkt koppling till Östersjön eller inte.

Län	Marint område (tkr)	Limniskt område (tkr)	Förstärkning av medel (tkr)	Arbete med inrättande eller förvaltning. Totalt antal områden (ca Ha, avrundat).	Koppling till Östersjön
Blekinge	2 000	1 000		16 (1200 ha)	Ja
Dalarna		1 000		3 (460 ha)	Nej
Gotland	2 000	1 000	777 ⁵	9 (97 400 ha)	Ja
Gävleborg	2 000	1 000		12 10 000 ha)	Ja
Halland	2 000	1 000		5 (1600 ha)	Nej
Jämtland		1 000	400 ⁶	10 (3000 ha)	Nej
Jönköping		1 000	200 ⁷	12 (60 ha)	Ja
Kalmar	2 000	1 000	280 ⁸	7 (17 200 ha)	Ja
Kronoberg		1 000		2 (73 ha)	Ja
Norrbottn	2 000	1 000		23 (22 600 ha)	Ja
Skåne	2 000	1 000	1 251 ⁹	12 (3800 ha)	Ja
Stockholm	2 000	1 000	600 ¹⁰	13 (16 600 ha)	Ja
Södermanland	2 000	1 000		4 (68 900 ha)	Ja
Uppsala	2 000	1 000	475 ¹¹	8 (800 ha)	Nej
Värmland		1 000		6 (490 ha)	Nej
Västerbotten	2 000	1 000		11 (37 200 ha)	Ja
Västernorrland	2 000	1 000		11 (865 ha)	Ja
Västmanland		1 000		ingen arbete pga personalbrist	Nej
Västra Götaland	2 000	1 000		25 (13 311 ha)	Nej
Örebro		1 000	1 588 ¹²	21 (580 ha)	Ja
Östergötland	2 000	1 000	600 ¹³	31 (8200 ha)	Ja
Summa	28 000	21 000	6 171	199 (290 100 ha)	

Totalt har 28 miljoner kronor avsatts för skydd av marina områden och 21 miljoner kronor för skydd av limniska områden. Därutöver har HaV fördelat extra medel till nio länsstyrelser för

⁵ Snorkelleder. Drönarkörning för inventering av fisk. Vegetation och yngelinventering grunda havsvikar

⁶ Utökad dataanalys för att inkludera fler värdefulla vatten i reservatsbildning samt stärkt vattendrags-restaurering inom skyddade limniska miljöer, inklusive Natura 2000-områden.

⁷ Skötselplan för Bordsjöbacken (9 km, 62 ha) för att skydda flodpärlmusslan. Uppdatering av bevarandeplaner i Emån.

⁸ Inventering av musselbankar Ölands norra rev, skötselplan marina objekt, bioakustisk tumlarinventering Hoburgs bank och midsjöbankarna.

⁹ Tumlarstudier, mätsonder, skyltning i Kullaberg och båtavskrivning

¹⁰ Marinbiologisk inventering av Östersjöviken och lagun för att uppdatera Natura 2000-områdets bevarandeplan. Inkluderar datainsamling, kunskapsluckor, inventeringsförslag, salskydd, fågelskydd och revidering av bevarandeplanen

¹¹ tre projekt: utvärdering av makrofytuppföljning i Gräsö östra skärgård, inventering av sjöfågel och vadare, samt kartläggning av marina bentiska biotoper i Kallriga.

¹² Inventeringar av vattenlevande arter och naturtyper, samt restaureringsarbeten och skötselplaner. Fokus ligger på att stärka skyddet för limniska miljöer genom olika åtgärder och undersökningar. Arbetet inkluderar både fältstudier och dokumentation av befintlig information.

¹³ Arbete med skötselplan för Pjältåns mader NR och bildande av NVA vid Stångåns källflöden planeras. Marin inventering och yngelprovfisken i S:t Anna skärgård ska genomföras.

specifika insatser inom områdesskydd. Sammantaget har 290 100 hektar antingen inrättats som skyddade områden eller omfattats av åtgärder för förbättrad förvaltning (Tabell 12).

9.2.1 *Effekter och resultat av arbetet*

De genomförda åtgärderna har lett till flera positiva resultat. Antalet skyddade marina och limniska områden har ökat, vilket har stärkt skyddet för biologisk mångfald och ekosystem. Nya inventeringar och kartläggningar har skapat ett förbättrat kunskapsunderlag om arters utbredning, livsmiljöernas status och externa faktorer som påverkar dem. Denna information har varit viktig för att vägleda framtida förvaltning. Uppdaterade bevarandeplaner och genomförda åtgärder har stärkt den långsiktiga förvaltningen av de skyddade områdena. Dessutom har informationskampanjer, som exempelvis snorkelleder, engagerat allmänheten och ökat medvetenheten om havs- och vattenmiljöer.

Exempel på framgångsrika insatser inkluderar inrättandet av flera marina naturreservat av Länsstyrelsen i Blekinge, såsom Järnavik, Valje och Hästholmen-Ytterön, samt limniska skyddsområden som Ådalens naturreservat. Länsstyrelsen Gotland har genomfört omfattande inventeringar av tumlare och uppföljning av bevarandevärden vid Hoburgs bank och Midsjöbankarna, vilket har gett viktig vägledning för framtida förvaltning.

Under 2024 har de tjugo länen rapporterat att:

- 33 marina och 139 limniska områden hanterats inom ramen för skyddsarbete, varav 60 % av de limniska områdena är kopplade till Östersjön.
- 17 marina och 59 limniska bevarandeplaner uppdaterats för att säkerställa en bättre förvaltning.
- Fiskereglering har hanterats i vissa marina skyddade områden för att stärka ekosystemets resiliens. HaV införde nya regleringar i flera marina skyddade områden under 2024. Länen arbetade bland annat med remissyttranden och informationsinsatser.

9.2.2 *Utmaningar och förbättringsområden*

Trots dessa framsteg kvarstår vissa utmaningar. Kunskapsbrister finns fortfarande, särskilt när det gäller ekosystemens konnektivitet och effekterna av klimatförändringar samt påverkan från diffusa utsläpp. Fördröjda processer har också inträffat, särskilt vid bildandet av reservat, på grund av markåtkomstproblem och personalbrist. För att lösa dessa problem kan ett stärkt samarbete mellan HaV och Naturvårdsverket vara en lösning, exempelvis genom intrångsersättningar, för att effektivisera processen.

9.2.3 *Konsekvenser av uteblivna insatser*

Om dessa åtgärder inte genomförts, skulle konsekvenserna varit att skyddsnivån för marina och limniska områden skulle ha varit lägre, vilket hade resulterat i negativ påverkan på den biologiska mångfalden och ekosystemens motståndskraft. Bristen på kunskapsunderlag skulle ha försvårat effektiv förvaltning av dessa områden, och fördröjda bevarandeplaner och åtgärder hade lett till långsammare framsteg i förbättringen av havs- och vattenmiljön.

9.2.4 *Trender och slutsatser*

Det finns både positiva och negativa trender som påverkar arbetet med skydd och förvaltning av marina och limniska områden. De positiva trenderna inkluderar en ökning av antalet skyddade områden och ett förbättrat kunskapsunderlag, vilket har stärkt förvaltningen och det långsiktiga skyddet. Å andra sidan finns negativa trender, som fördröjda processer och kvarstående kunskapsluckor, vilket innebär att målet om att skydda minst 30% av Sveriges vattenområden ännu inte har uppnåtts.

De positiva resultaten kan tillskrivas målmedvetna åtgärder och riktade resurser, medan de identifierade utmaningarna beror på komplexa beslutsprocesser, personalresursbrist och externa faktorer som markåtkomst. Arbetet med att skydda akvatiska miljöer är långsiktigt och ofta mångårigt, på grund av den komplexitet som uppstår när många markägare och intressenter är inblandade.

9.2.5 *Framtida prioriteringar*

Framåt kommer arbetet att fokusera på fortsatt uppdatering av bevarandeplaner, särskilt för Natura 2000-områden i Östersjön, samt på integrationen av svämplan och kantzoner i skyddade områden. Det är även en prioritet att implementera regionala handlingsplaner för att säkerställa långsiktigt hållbart skydd. Genom dessa insatser hoppas Sverige kunna stärka sitt bidrag till EU:s och internationella åtaganden för skydd av marina och limniska miljöer. Målet är att skapa ett representativt och sammanhängande nätverk av skyddade områden och säkerställa en långsiktig hållbar förvaltning av våra vattenresurser.

10 Yrkesfiskets delaktighet för att förbättra fiskebestånds status och livsmiljö (villkor 6)

Högst 3 000 000 kronor får användas för projekt och åtgärder som avser yrkesfiskets delaktighet i forskningsprojekt, miljöprojekt eller metodutvecklingsprojekt som exempelvis syftar till att utveckla selektiva redskap, förbättra fiskbestånds status och livsmiljöer eller som medfinansiering av motsvarande åtgärder inom havs- och fiskeri- och vattenbruksprogrammet.

Inga medel har betalats ut genom villkor 6 under 2024.

11 Europeisk ål (villkor 7)

Anslagsposten får användas för kostnader i samband med förberedelser och genomförande av ett möte i syfte att ta fram en ny överenskommelse om europeisk ål inom ramen för arbetet inom konventionen för migrerande arter, CMS.

Inga medel har betalats ut genom villkor 7 under 2024.

12 Havsmiljöinstitutet (villkor 8)

Ett belopp om 10 000 000 kronor ska utbetalas till Göteborgs universitet för Havsmiljöinstitutets verksamhet, varav minst 7 000 000 kronor ska disponeras av institutets kansli för att säkerställa kansliets egen kapacitet för de uppgifter det ska ha enligt regeringens beslut om uppdrag att samarbeta under benämningen Havsmiljöinstitutet (U2022/02292), inklusive analyser och synteser

Havsmiljöinstitutet (HMI) tilldelades 10 000 tkr under 2024 och har förbrukat bidraget i sin helhet. Majoriteten av bidraget har gått till lönekostnader och lämnade bidrag. Nedan presenteras några exempel som HMI har arbetat med under 2024.

Havsmiljöinstitutet bistår myndigheter med vetenskaplig kompetens inom havsmiljöområdet och bedriver tvärvetenskaplig analys- och syntesverksamhet. Arbetet syftar till att ge myndigheter ett väl underbyggt kunskapsunderlag för deras förvaltningsuppdrag.

Institutet har genomfört uppdrag på nationell, regional och internationell nivå genom att tillhandahålla vetenskaplig rådgivning och delta i eller koordinera internationella arbetsgrupper inom exempelvis Helcom, ICES och Ospar. HMI har även medverkat vid och arrangerat flera evenemang, däribland Världshavsdagen, seminarier under Almedalsveckan, Västerhavsveckan och Östersjödagen. Dessutom arrangerade institutet, i samarbete med HaV, en konferens med fokus på ekosystembaserad förvaltning.

Havsmiljöinstitutet har under året besvarat remisser från myndigheter och departement, och därigenom bidragit med vetenskaplig expertis inom havsmiljöfrågor. Genom sin expertförmedling har institutet även förmedlat forskare och andra experter till olika uppdrag. Tillsammans med HaV har HMI administrerat finansiering av experter – inklusive samhällsvetare, ekonomer och jurister – till arbetsgrupper inom ICES på uppdrag av Formas.

Havsmiljöinstitutet är värd för Havsförvaltningsakademin, som har i uppdrag att främja vetenskap och kunskapsutbyte inom den marina förvaltningen i Sverige. Akademin riktar sig till tjänstemän vid nationella och regionala myndigheter, kommuner och departement samt forskare med inriktning mot ekosystembaserad förvaltning och allmänna förvaltningsfrågor. Under året publicerade Havsförvaltningsakademin antologin Fakta och tankar om nationell havsförvaltning, som belyser olika perspektiv och erfarenheter av svensk havsförvaltning.

HMI:s sjöfartsgrupp har under 2024 fört en aktiv dialog med relevanta myndigheter. Gruppen har genomfört flera projekt i syfte att öka kunskapen om sjöfartens påverkan på havsmiljön, i samarbete med andra organisationer. Ett särskilt fokus har varit påverkan av tankrengöring efter kemikalietransporter. Gruppen var även medarrangör till ett riksdagsseminarium om skrubbrar i februari 2024 och har lämnat yttranden på flera sjöfartsrelaterade remisser.

13 Bidrag till ideella organisationers arbete för att bidra till ett hållbart fiske (villkor 9)

Högst 2 000 000 kronor får användas för bidrag till ideella organisationers arbete som bidrar till att uppnå hållbart fiske genom att påverka utvecklingen av EU:s och annan internationell fiskeripolitik.

Totalt användes 2 miljoner kronor i en utlysning riktad till svenska ideella organisationer för finansiering av arbete som kunnat bidra till utveckling av EU:s och annan internationell fiskeripolitik, samt syftat till bevarande, restaurering- och hållbart nyttjande av marinaekosystem och ekosystemtjänster, med fokus på Östersjöfisket.

Bidrag har kunnat sökas för finansiering av kontinuerligt arbete eller för enskilda projekt under 2024, där sökande organisation via exempelvis analys-, forskning-, samordning-, och kommunikation, haft för avsikt att belysa aktuell situation, eller bidra till ny kunskap kring ekosystembaserad förvaltning av regionala fiskbestånd.

Efter avslutad utlysningsperiod beviljade myndigheten två sökande organisationer medel, där The Fisheries Secretariat (FishSec) tilldelades 1,8 miljoner, och Östersjölaxälvar i samverkan (ÖiS) tilldelades 200 000 kr.

13.1 The Fisheries Secretariat (FishSec)

I FishSecs återrapportering framgår att organisationen, med hjälp av beviljade medel som del av kärnfinansieringen, under 2024 har arbetat för att stödja och förbättra genomförandet av EU:s gemensamma fiskeripolitik. Fokus har särskilt legat på Östersjön och återhämtningsplanen för den europeiska ålen. Under året har FishSec deltagit i och drivit flera projekt, bland annat det som syftar till bättre förvaltning av pelagiska bestånd i Östersjön, Small fish, big impact. En översiktlig rapport om forskningsläget och rekommendationer gällande förvaltning av de pelagiska bestånden förväntas publiceras våren 2025.

I projektet European Eel Alliance har FishSec under 2024 samordnat insatser och spridit information om den europeiska ålen, både på regional nivå och inom EU, samt i hela artens utbredningsområde. FishSec har även deltagit i projektet Red Noise, som undersöker effekter av undervattensbuller på arter och ekosystem, samt i nätverksbyggande projekt som Baltic Coast Dialog.

Organisationen har också aktivt deltagit i den rådgivande nämnden för Östersjön, Baltic Sea Advisory Council (BSAC), samt i Helcoms: arbets- och expertgrupper och BALTFISH Forum. Som deltagare i seminarium och observatör i Internationella Havsforskningsrådet (ICES) har FishSec följt den vetenskapliga rådgivningen för Östersjöbestånden och den europeiska ålen.

Under hösten 2024 började FishSec arbeta med en lägesanalys och samordning mellan aktörer i samband med översynen av EU:s gemensamma fiskeripolitik. Kommunikationen och kunskapsöverföringen kring organisationens fokusområden har också varit en prioriterad aktivitet, där FishSec använt hemsida, nyhetsbrev, sociala medier samt fysiska och digitala möten för att sprida information.

13.2 Östersjölaxälvar i samverkan (ÖiS)

Under 2024 har organisationen Östersjölaxar i samverkan (ÖiS) genomfört påverkansarbete för att främja en mer ekosystembaserad och beståndsspecifik förvaltning av gemensamma fiskbestånd. Fokus har varit att lyfta förvaltningsorganisationernas och fiskerättsägarnas intressen i frågor om förvaltningen av dessa bestånd.

En stor del av arbetet har genomförts inom ramen för Helcom, Baltic sea advisory council (BSAC) och Baltic Sea regional fisheries body (BALTFISH), och de tilldelade medlen har gjort det möjligt att anställa en konsult med gedigen kunskap och förankring i dessa förvaltningsorganisationer. Under året har ÖiS deltagit i 15 arbets- och expertgruppsmöten inom Helcom. Ett av de centrala målen var att bidra till framtagandet av en ny gemensam långsiktig plan för Östersjölaxen.

Organisationen har också varit aktiv i BSAC, där de deltagit i totalt 12 möten och blivit invalda i den exklusiva kommittén inom nämnden.

Organisationen har också arbetat aktivt med åtgärdsprogrammet för fritidsfisket, med särskilt fokus på att utvärdera kompensationsutsättningar och deras påverkan. En annan viktig insats under året har varit att bidra till produktionen av en instruktionsfilm om hur lax och öring ska hanteras vid återutsättning vid trollingfiske.

14 Frivilligt program för uppköp av ålfiskefångster (villkor 10)

Högst 6 000 000 kronor får användas till ett frivilligt program för uppköp av ålfiskefångster som genom transport och utsättning minskar antropogen dödlighet. Bidrag får lämnas till Sveriges Lantbruksuniversitet för arbete med utvärdering och forskningsinsatser som effektiviserar genomförandet av programmet.

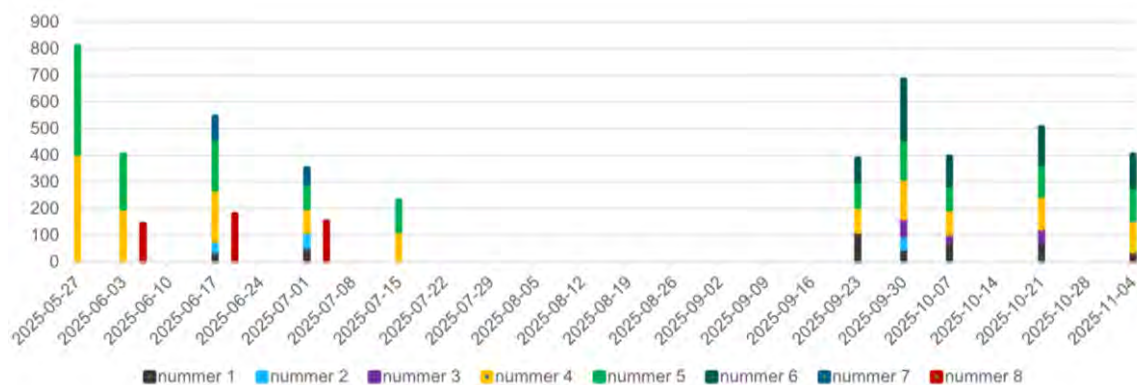
Det europeiska ålbeståndets kritiska status motiverar åtgärder som ökar förutsättningarna för individer av arten att bidra till reproduktionen. Fångst av lekvandrande blankål för transport och återutsättning nedströms vandringshinder, så kallad trap- and-transport tillämpas som en bevarandeåtgärd för att uppfylla detta syfte. Totalt har cirka 1,5 miljoner kronor betalats ut till ett frivilligt program för uppköp, transport och återutsättning av ålfiskefångster. Kostnaderna för programmet omfattar administrationskostnader, ersättningar till fiskarna samt transport.

Under 2024 administrerade Svenska Insjöfiskares Centralförbund (SIC) ett frivilligt program för uppköp, transport och återutsättning av ålfiskefångster. Programmet riktades till yrkesfiskare som hade särskilt tillstånd att fiska ål i områden med nedströms belägna vattenkraftverk utan ordnade nedströmspassager för vandrande ål. Programmet omfattade även Mälaren, där det är osäkert om huruvida lekvandrande blankål från sjön verkligen vandrar ut och bidrar till rekryteringen av beståndet. Totalt fick drygt 96 procent av de fiskare med ålfisketillstånd möjlighet att delta i programmet.

Fisket har bedrivits av åtta yrkesfiskare som fiskat med personligt ålfisketillstånd och dispens i Mälaren och i de skånska sjöarna Vombsjön, Krageholmsjön och Ellestadsjön. De ytterligare sex fiskare som ansökt och fått dispens att fiska för fångst och återutsättning inom ramen för programmet har inte nyttjat möjligheten.

Totalt fångades 5 193 stycken (5 793 kg) blankålar, varav 4 711 stycken i Mälaren och 472 stycken i de skånska sjöarna. I Mälaren återutsattes drygt 13 procent blankål av den totala fångsten 2024. I de skånska sjöarna återutsattes drygt 45 procent av de totala fångsterna.

Fisket bedrevs under två perioder. Under första perioden (andra halvan av maj till första halvan av juli) fångades 2 809 stycken blankålar och under andra perioden (andra halvan av september till första veckan i november) 2 374 stycken blankålar. Transportören, Sejrbo & son transporterade blankål från fiskarna till utsättningsplatserna vid 13 tillfällen, varav tio tillfällen från Mälaren och tre från de skånska sjöarna.

Figur 13 Antalet blankålar som fångats, transporterats och återutsatts i kustzon av åtta fiskare inom ramen för det frivilliga programmet 2024. Numren representerar varsin fiskare.

Jämförande analyser visar att mängden blankål som fiskats för konsumtion under 2024 är lika stor som tidigare år, vilket innebär att den fångst för konsumtion som tidigare genomförts inte har ersatts av fångst för återutsättning inom det frivilliga programmet. HaV konstaterar att det frivilliga programmet hade varit mer effektivt om det använts fullt ut av fler fiskare och omfattat fler sjöar med kommersiellt ålfiske. Om en större andel av den blankål som fångats för konsumtion istället hade återutsatts hade programmet i högre grad uppfyllt sitt syfte.

HaV har även lämnat bidrag till SLU för utvärdering och forskningsinsatser som syftar till att effektivisera genomförandet av det frivilliga programmet för uppköp av ålfiskefångster. Resultaten från de fysiologiska studierna har publicerats i SLU rapportserie och visar bland annat att fångst och transport av ål bör ske vid lägre vattentemperaturer för att minska stress och dödlighet. Resultaten från märkningstudierna, där vandringsbeteendet efter återutsättning har studerats, kommer att publiceras i SLU rapportserie under våren 2025. Projektet förväntas även bidra med viktig kunskap om ålens biologi och ekologi, vilket förhoppningsvis kommer att förbättra förvaltningen av det europeiska ålbeståndet.

15 Utveckla bästa tillgängliga teknik/bästa miljöpraxis (BAT/BET) för att minska utsläppen av ammoniak och växthusgaser (villkor 11)

Anslagsposten får användas för att finansiera underlag som krävs för att ge stöd åt Statens jordbruksverk i att utveckla BAT/BEP (bästa tillgängliga teknik/bästa miljöpraxis) för att minska utsläppen av ammoniak och växthusgaser inom Helcomarbetet.

Under 2024 betalades 200 000 kronor ut för arbete med att utveckla bästa tillgängliga/bästa miljöpraxis. Bidraget har betalats ut till Helcom.

16 Lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) (villkor 12)

Anslagsposten får användas för bidrag enligt förordningen om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt (Lova - projekt). Högst 300 000 000 kronor får, i första hand, användas för bidrag enligt förordningen samt för länsstyrelsernas kommunikation och administration av bidraget. Medel får även användas för länsstyrelsernas projekt avseende samma ändamål.

Under 2024 betalade HaV ut cirka 221 miljoner kronor till lokala vattenvårdsprojekt. Länsstyrelserna rapporterar att LOVA-bidraget spelar en viktig och betydelsefull roll för åtgärdsarbetet inom deras län. De framhåller att LOVA ofta är nödvändigt för det frivilliga åtgärdsarbetet och viktigt för att kunna genomföra åtgärder. Intresset för bidraget växer för varje år och bidraget uppmuntrar lokala initiativ. Årets satsning har också möjliggjort en fortsatt hög åtgärdstakt, med ett starkt lokalt engagemang från vattenråd, lokala organisationer och enskilda markägare. Länsstyrelserna redovisar att de arbetar strategiskt för att LOVA-bidraget ska användas på bästa sätt och ge god effekt på havs- och vattenmiljön. Ett exempel på detta är från en länsstyrelse som har etablerat olika interna arbetsgrupper för att samordna, initiera och prioritera fysiska åtgärder i vatten inom länet, vilket gör att de olika bidragen tillsammans ger bäst nytta för miljön. Ett annat exempel är hur länsstyrelserna ger riktad information till länets aktörer för att skapa engagemang och främja nya samarbeten kring åtgärdsarbetet.

16.1 Goda exempel på LOVA-projekt och deras effekter

Nedan ges ett urval på goda exempel på åtgärder som länsstyrelserna lyft fram och som finansierats via LOVA 2024. De visar på både fysiska åtgärder och deras effekter i havs- och vattenmiljön samt hur planering och samverkan kan öka det fysiska åtgärdsarbetet.

- Åtta ton fosfor har fastlagts med aluminium i sedimenten i Södra Bergundasjön i Kronobergs län. På längre sikt kan åtgärderna bidra till att Växjösjöarna och nedströms liggande sjöar samt kustområden i Blekinge län uppnår god ekologisk status.
- Fem våtmarker (totalt 5,75 ha) och tre fosfordammar (totalt 0,4 ha) har anlagts, och dikeskanter har avfasats längs med vattendrag (totalt 950 m), i Törlan och Uttrans avrinningsområden i Hallands län. Åtgärderna uppskattas bidra med en minskning av 2350 kg kväve per år samt 15 kg fosfor per år, och det har inspirerat både vattenråd och markägare vilket kan leda till ytterligare åtgärder mot övergödning och för biologisk mångfald.
- 508 hummertinor, 84 havskräftburar, 16 ryssjor, 37 garn/nät (ca 3 km varav hajgarn 450 m) har tagits upp vid Väderöarna i Västra Götalands län. Åtgärderna gynnar torsk- och plattfiskar och hummerbeståndet samt minskar plastnedskräpningen i havet.
- 7 km flottledspåverkad vattendragsträcka har återställts i Leduån i Västerbottens län. Leduån kommer sannolikt att utvecklas till ett av de bästa kustmynnande vattendragen för havsvandrande öring och lax i länet när en pågående tillståndsprocess för att skapa vandringsvägar nedströms är genomförd.
- En åtgärdsplan för prioriterade miljöåtgärder i Ljusnans avrinningsområde samt kusten i Söderhamns kommun tas fram i ett treårigt projekt. Projektet har redan skapat ett stort kontaktnät i länen, identifierat en rad prioriterade åtgärder i Gävleborgs och Jämtlands län och påbörjat genomförandet av konkreta åtgärder för vandringsvägar och restaurering

samt åtgärder mot övergödning. Samverkan med medfinansierare förväntas leda till att en betydande del av åtgärderna kan finansieras med icke statliga medel.

- En lokal åtgärdssamordnare mot övergödning startade upp sitt arbete i Nedre Motala ström och Bråvikens vattenråd, i Östergötlands län. På mindre än ett halvår har samverkan resulterat i två LOVA-ansökningar inför 2025 för fysiska åtgärder och en åtgärdsplan. Åtgärdssamordnaren har även varit delaktig i fem ansökningar från LONA-bidrag för åtgärder.

16.2 Nystartade LOVA-projekt 2024

Under 2024 startade 288 nya LOVA-projekt som beviljades totalt 169 miljoner kronor i bidrag (Tabell 13). Av de nystartade projekten var det 102 projekt som både startade och slutfördes under året, och resterande 186 är fleråriga projekt som fortsätter efter 2024. De huvudsakliga miljö kvalitetsmål som nya LOVA-projekt bidrar till är Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård. Redovisningarna i detta kapitel baseras på registreringarna i HaV:s digitala projektkatalog för LOVA-projekt.

Tabell 13 Nystartade LOVA-projekt 2024 per huvudsakligt miljö kvalitetsmål. Redovisat i tusental kronor.

Miljö kvalitets-mål	Antal nystartade projekt	Beviljat LOVA bidrag**	Åtgärds-inriktningar	Exempel på åtgärdstyper	Förväntade effekter i miljön
Ingen övergödning	137	108 243	internbelastning, upptag och återcirkulering, annan övergödning, åtgärdssamordning	fastläggning av fosfor genom aluminiumfällning, borttagande näringsrikt sediment, reduktionsfiske, förbättrad gödselhantering, musselodling, skörd av släk/alger, strukturkalkning, anläggning och restaurering våtmarker, anläggning fosfordamm, igenläggning av diken, återskapning svämplan, förstudier inför åtgärdsgenomförande, framtagande åtgärdsprogram/planer, lokal åtgärdssamordning, informationsinsatser, uppföljning och utvärdering	minskad internbelastning av fosfor, förbättrad vattenkvalitet genom minskad tillförsel av fosfor och kväve, minskad övergödning i Östersjön
Levande sjöar och vattendrag	116	47 999	andra åtgärder i vatten, omhändertagande av förlorade fiskeredskap	utrivning av dammar, skapande fria vandringsvägar, återställande och biotopförbättrande åtgärder, bekämpa främmande arter, bevarande hotade arter, rensning av spökgarn, förstudier inför åtgärdsgenomförande, uppföljning	fria vandringsvägar, bevarande av naturvärden och hotade arter, förbättrad ekologisk status
Hav i balans samt levande kust och skärgård	17	7 552	andra åtgärder i vatten, omhändertagande av förlorade fiskeredskap	biotopkartering, återplantering ålgräs, biotopvård kustbotten, bärgning av förlorade fiskeredskap, förstudier inför åtgärdsgenomförande, uppföljning åtgärder, åtgärder mot påväxt på båtskrov	bevarande av naturvärden och hotade arter, förbättrad ekologisk status
Övriga miljömål relaterat till vatten*	18	4 833	andra åtgärder i vatten, miljöfarliga ämnen från fritidsbåtar	borttagande av giftiga båtbottnfärger på båtar, syresättning bottenar, förstudier inför åtgärder, uppföljning åtgärder, informationsinsatser	minskad mängd gifter, förbättrad kemisk status, bevarande av naturvärden och hotade arter
Summering	288	168 627			

* Giftfri miljö, Myllrande våtmarker, Ett rikt växt och djurliv

**Enligt initiala beslutet

16.2.1 Mottagare av LOVA-bidrag i nya projekt 2024

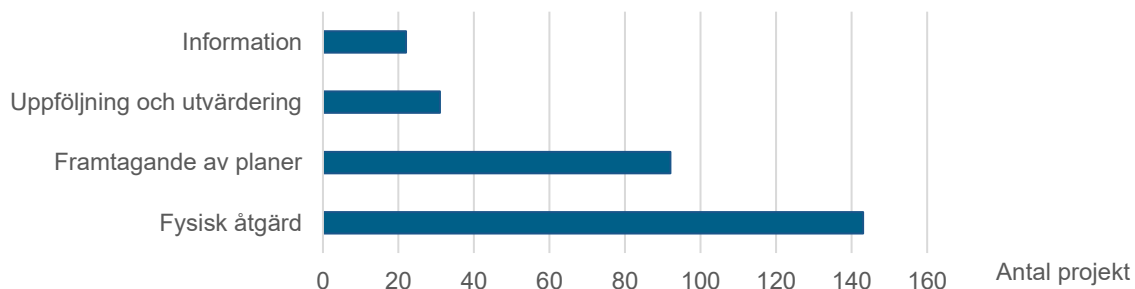
Kommuner startade flest projekt, därefter kategorin stiftelser, ideella organisationer och intresseorganisationer (Tabell 14).

Tabell 14 Antalet nya LOVA-projekt samt förbrukat LOVA-bidrag per mottagare. Redovisat i tusental kronor.

Mottagare	Antal nya projekt	Beviljade medel (tkr)
Kommuner	97	87 431
Stiftelser, ideella organisationer och intresseorganisationer	82	28 254
Länsstyrelse	73	25 469
Vattenvårdsförbund, vattenråd och andra vattenvårdsorganisationer	35	26 793
Företag, bolag och övrigt	1	680
Summering	288	168 628

16.2.2 Olika kategorier för nya projekt 2024

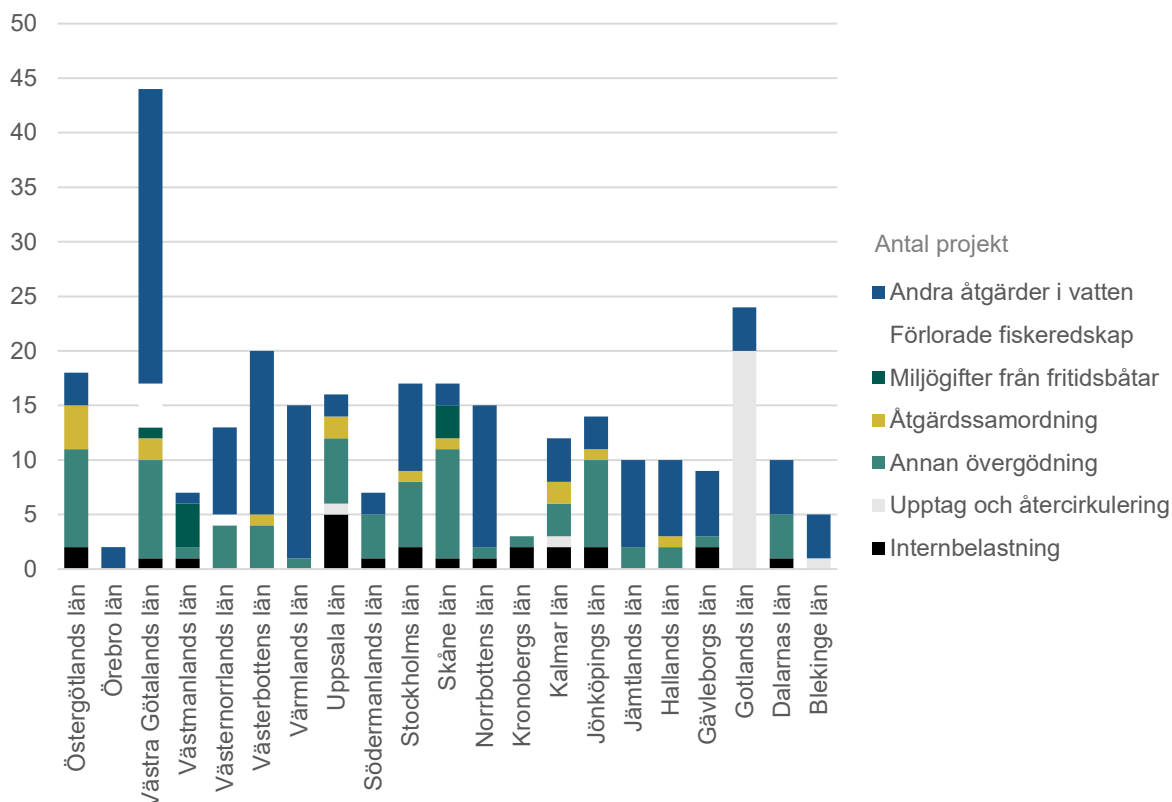
De flesta åtgärder som genomfördes var fysiska åtgärder (Figur 14). Dessa fysiska åtgärder bidrar framförallt till miljökvalitetsmålen Ingen övergödning samt Levande sjöar och vattendrag. Lokal åtgärdssamordning har registrerats inom både information och framtagande av planer men redovisas mer detaljerat i kapitel 16.4.

Figur 14 Antal nya LOVA-projekt med startår 2024 per åtgärdskategori.

16.2.3 Åtgärdsinriktningar i nya projekt per län 2024

Eftersom miljöproblemen varierar mellan olika delar av landet fördelas åtgärdsinriktningarna olika mellan länen. Nyckeln för fördelningen av LOVA-bidraget baseras främst på behovet av åtgärder mot övergödning. Endast de län som har problem med övergödning har lokal åtgärdssamordning inom detta område.

Figur 15 Fördelning av nya LOVA-projekt i antal med startår 2024 per åtgärdsinriktning och län.

16.3 Slutrapporterade LOVA-projekt 2024

Under 2024 har 318 LOVA-projekt avslutats och det sammanlagda bidraget för dessa projekt är på 211 miljoner kronor, varav det mesta av bidragen utbetalats under tidigare år. Av de slutförda var det 102 projekt som var ettåriga och även startades under samma år. I figuren nedan redovisas projekten uppdelat per miljö kvalitetsmål.

Tabell 15 Slutförda LOVA-projekt per huvudsakligt miljö kvalitetsmål. Redovisat i tusental kronor.

Miljö kvalitetsmål	Antal slutförda projekt	Beviljat slutligt LOVA-bidrag (tkr)	Åtgärdsinriktningar	Exempel på åtgärdstyper	Effekter i miljön
Ingen övergödning	161	136 564	internbelastning, upptag och återcirkulering, annan övergödning, åtgärdssamordning	fastläggning av fosfor genom aluminiumfällning, borttagande näringsrikt sediment, reduktionsfiske, förbättrad gödselhantering, musselodling, skörd av släk/alger, strukturralkning, anläggning och restaurering våtmarker, anläggning fosfordamm, igenläggning av diken, återskapning svämplan, förstudier inför åtgärds genomförande, framtagande åtgärdsprogram/planer, lokal åtgärdssamordning, informationsinsatser, uppföljning och utvärdering	minskad internbelastning av fosfor, förbättrad vattenkvalitet genom minskad tillförsel av fosfor och kväve, minskad övergödning i Östersjön
Levande sjöar och vattendrag	110	49 634	Andra åtgärder i vatten, Omhändertagande	utrivning av dammar, skapande fria vandringsvägar, återställande och biotopförbättrande åtgärder, bekämpa främmande arter,	fria vandringsvägar, bevarande av naturvärden

			av förlorade fiskeredskap	bevarande hotade arter, rensning av spökgarn, förstudier inför åtgärds genomförande, uppföljning	och hotade arter, förbättrad ekologisk status
Hav i balans samt levande kust och skärgård	20	10 305	andra åtgärder i vatten, omhändertagande av förlorade fiskeredskap,	biotopkartering, metodutveckling för återplantering av ålgräs, biotopvård kustbotten, bärgning av förlorade fiskeredskap, förstudier inför åtgärds genomförande, uppföljning åtgärder, åtgärder mot påväxt på båtskrov	bevarande av naturvärden och hotade arter, förbättrad ekologisk status
Övriga miljömål relaterat till vatten*	27	14 500	miljöfarliga ämnen från fritidsbåtar, andra åtgärder i vatten	borttagande av giftiga båtbottnfärger på båtar, syresättning bottnar, anläggning av våtmarker förstudier inför åtgärder, uppföljning åtgärder, informationsinsatser	minskad mängd gifter, förbättrad kemisk status, förbättrad ekologisk status bevarande av naturvärden och hotade arter
Summering	318	211 003			

*Giftfri miljö 13 projekt, Myllrande våtmarker 6 projekt, Ett rikt växt- och djurliv 4 projekt, Grundvatten av god kvalitet 1 projekt, Bara naturlig försurning 1 projekt, God bebyggd miljö 1 projekt.

16.4 Lokala åtgärdssamordnare mot övergödning

Fjorton länsstyrelser finansierade under 2024 totalt 51 LOVA-projekt som innehöll finansiering av lokal åtgärdssamordning mot övergödning. De länsstyrelser som har LOVA-finansierade lokala åtgärdssamordnare lyfter betydelsen av dessa, exempelvis:

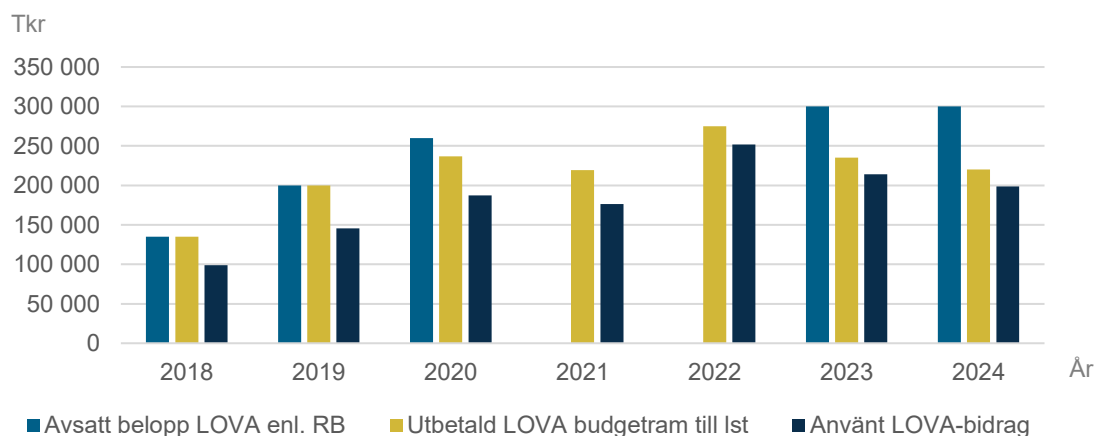
- de har blivit helt avgörande i länet för att upprätthålla åtgärdsarbetet mot övergödning och har lett till ett flertal våtmarksprojekt som annars inte hade kommit till stånd.
- de har stimulerat arbetet och ökat kunskapen om vattenvårdsåtgärder lokalt samt ökat intresset vilket har resulterat i fler åtgärder.
- de bidrar till att fler och bättre åtgärder genomförs.
- de spelar en stor roll i arbetet mot övergödning i länet genom att lokalisera lämpliga åtgärdsplatser, föra dialog med markägare och driva projekt.
- samordningen har stimulerat åtgärdsarbetet genom att främja anläggandet av våtmarker, fosfordammar, tvåstegsdiken och avsläntning av diken. Även åtgärder mot internbelastning har påbörjats i både kommunal och regional regi genom åtgärdssamordnarens arbete.

Tillsammans med bidraget till länsstyrelserna för regional och lokal åtgärdssamordning 2024 (se villkor 4) har förutsättningar skapats för lokal åtgärdssamordning i alla län och ökat genomförandet av åtgärder i miljön.

16.5 Långsiktighet i arbetet gynnar medelförbrukning

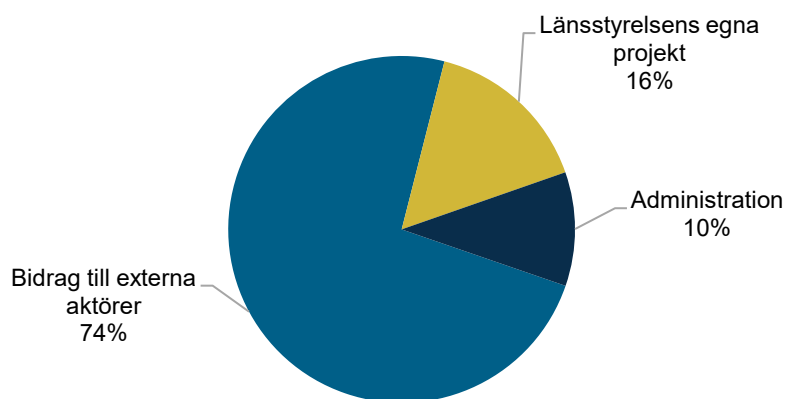
För att öka förbrukningen av utbetalade LOVA-medel har HaV sedan 2022 tagit ett separat rambeslut för LOVA-bidraget. Därigenom kan oförbrukade medel omfördelas under verksamhetsåret till länsstyrelser som har behov av mer medel till LOVA-projekt. Omfördelningen har även lett till att förbrukningen av LOVA-medel ökat. Flera länsstyrelser lyfter i sin verksamhetsredovisning betydelsen av långsiktighet och förutsägbarhet av LOVA-bidraget. De menar det är en förutsättning för möjligheten till fleråriga projekt som ofta krävs för genomförande

av åtgärder samt för att aktörer ska ha en god kännedom om möjligheten till bidraget och därmed söka det. I Figur 16 visas utbetalda bidrag jämfört med förbrukning under de senaste sju åren.

Figur 16 Relation mellan avsatta medel i villkoret för LOVA i HaV:s regleringsbrev (RB), utbetalda LOVA-medel till länsstyrelserna från HaV och förbrukat (använt) LOVA-bidrag enligt länsstyrelsernas ekonomiska förbrukning, för åren 2018–2024. Redovisat i tusental kronor. Diagrammet utgår från 2018 då LOVA-förordningen ändrades.

Länsstyrelserna kan använda LOVA-medel till att finansiera externa aktörers projekt genom bidrag, de kan finansiera LOVA-projekt som drivs av länsstyrelsen samt de kan bekosta länsstyrelsens administrationskostnader för handläggningen av LOVA-arbetet. Länsstyrelsernas administrationskostnader ligger på en fortsatt låg nivå i förhållande till den totala ramen för LOVA (Figur 17).

Figur 17 Procentuell fördelning av länsstyrelsernas kostnader för LOVA 2024

17 Arbete i enlighet med havsmiljöförordningen (2010:1341) (villkor 13)

Anslagsposten får användas i enlighet med havsmiljöförordningen (2010:1341) och som medfinansiering av åtgärden genomförande av havsmiljödirektivet inom havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet.

Under 2024 har HaV betalat ut 32,3 miljoner kronor för arbete i enlighet med havsmiljöförordningen (2010:1341). Nedan följer några exempel på vad det använts till.

17.1 Expertstöd indikatorutveckling och bedömning av havsmiljöns status

Under 2024 har HaV finansierat expertstöd inom havsmiljöförvaltningen, med fokus på indikatorutveckling och bedömning av havsmiljöns status. Detta har innefattat samtliga temaområden inom havsmiljödirektivet vilka är biologisk mångfald, främmande arter, kommersiell fisk, marina näringsvävar, övergödning, fysisk påverkan på havsbotten, hydrografiska villkor, farliga ämnen, farliga ämnen i livsmedel, marint skräp och undervattensbuller.

17.2 Analyser för uppdateringen av åtgärdsprogrammet för havsmiljön

Utöver utvecklingen av havsmiljöns bedömning har HaV finansierat analyser som ska ligga till grund för det uppdaterade åtgärdsprogrammet för havsmiljön som ska beslutas 2027.

I sexårsintervall ansvarar HaV för att uppdatera åtgärdsprogrammet för havsmiljön. Inför nästa uppdatering av behovet gap-analyser genomförs med syfte att, utifrån miljökvalitetsnormerna, göra en kvantitativ bedömning och identifiera var det krävs ytterligare åtgärder för att normerna ska kunna följas. I arbetet med att uppdatera åtgärdsprogrammet ska även kostnadseffektivitetsanalyser göras för att bedöma om nya åtgärder är kostnadseffektiva.

17.3 Plattform för ekosystemanalys

Som ett led i att integrera havsmiljöförvaltning och fiskförvaltning har HaV under 2024 finansierat en plattform för ekosystemanalys som ett samarbete mellan SMHI och SLU. För att få en hållbar havsmiljöförvaltning och fiskförvaltning för framtiden behövs en mer holistisk förvaltning. Det finns ett behov av att inkludera och samordna behov, resurser, kunskap och information från flera myndigheter, institut, universitet och näringsliv. Att koppla information från olika temaområden, som exempelvis övergödning, marina näringsvävar och fiskbestånd samt klimat, behövs integrerad ekosystemanalys som kan bygga en ekosystembaserad förvaltning. Plattformen syftar till att underlätta det gemensamma nationella arbetet och samordningen av den ekosysteminformation, kunskap och data som behövs inom till exempel havsförvaltningens cykel som beskrivs i havsmiljödirektivet och i EU:s gemensamma fiskeripolitik.

För att uppfylla HaV:s krav på en ekosystembaserad förvaltning krävs en plattform som möjliggör integrerade kunskapsunderlag för förvaltningsbeslut. En sådan plattform är nödvändig för att effektivisera processer, förbättra kvaliteten på beslutsunderlag och undanröja hinder för samarbete mellan olika förvaltningsinstrument. Ett av de identifierade hindren är bristen på födovävsmodeller, vilket begränsar möjligheten till en holistisk förvaltning av akvatiska ekosystem. Genom att tillhandahålla en plattform där kunskap från olika discipliner kan

sammanföras och analyseras, skapas bättre förutsättningar för en långsiktigt hållbar förvaltning av vattenmiljöer.

17.4 Uppföljningsprogram för uppföljning av effekter av en utflyttning av trålgränsen i egentliga Östersjön

Under 2024 startade HaV ett program för uppföljning och kunskapsförsörjning inom regeringsuppdraget att på prov genomföra fiskeriförvaltningsåtgärder som motsvarar en utflyttning av trålgränsen. Målet är att utvärdera effekterna på sill- och strömmingsbeståndens biomassa, storleksfördelning och åldersstruktur, samt att ge rekommendationer om framtida fiskeregleringar, för att främja biomassa, samt sillens storleks-, bestånds- och åldersstruktur.

Eftersom utflyttningen av trålgränsen är en av de större åtgärder HaV har genomfört på senare år krävs noggrann uppföljning, analys och utvärdering av dess effekter. Uppföljningen finansieras bland annat genom ett uppdrag till SLU som omfattar ekosystemanalys, modellering och expertstöd. Detta inkluderar undersökningar av subpopulationer genom genetiska analyser och otolitkemi, samt analyser av variationer i storleks- och åldersfördelning som följd av det sänkta fisketrycket.

Specifikt ska uppföljningsprogrammet undersöka:

- Förekomsten av (sub-)populationer inom provområden, som är stationära eller migrerar mellan kust och utsjö, via genetiska analyser och så långt som möjligt via otolitkemi
- Förekomsten av (sub-)populationsspecifika förändringar inom och utanför försöksområden, som följd av ett sänkt fisketryck inom försöksområden, genom att analysera variation i storleks- och/eller åldersfördelning, samt genom kustfiskövervakning identifiera variation i förekomst av möjliga (sub-)populationer

Upplägget av uppföljningsprogrammet motsvarar kraven i regeringsuppdraget att kunna utvärdera åtgärdens effekt på sill- och strömmingsbeståndens biomassa samt deras storleksbestånds- och åldersstruktur i centrala Östersjön och Bottniska viken.

SLU har genomfört fyra resor med Svea under 2024 som en del av uppföljningsprogrammet, där transekten sträcker sig från norra Öland till Finngrundet i Södra Bottenhavet. SLU har också genomfört förstärkt kustprovtagning i både Södra Bottenhavet och Stockholms skärgård. DNA-analys, i samarbete med Uppsala universitet, har påbörjats, och de första resultaten visar en tydlig populationsstruktur inom Östersjösillen, även om skillnaderna är små och mer arbete krävs. Otolitkemi har också påbörjats, med fokus på metodutveckling under 2024 och de första resultaten förväntas 2025. Uppföljningen av säl och predation från säl har intensifierats, maganalys har utförts både för gråsäl och vikare. Dessutom förbereds märkningsstudier med gråsäl i samarbete med Naturhistoriska Riksmuseet.

18 Bidrag till SMHI och SGU för arbete med vattenförvaltningen (villkor 14)

Anslagsposten får användas i enlighet med vattenförvaltningsförordningen (2004:660). Högst 26 750 000 kronor får betalas ut som bidrag för arbete enligt vattenförvaltningsförordningen enligt följande:

- högst 18 000 000 kronor till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
- högst 8 750 000 kronor till Sveriges geologiska undersökning.

Totalt har 26,75 miljoner kronor betalats ut för arbetet med vattenförvaltning, där 18 miljoner kronor har tilldelats Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) och 8,75 miljoner kronor har gått till Sveriges geologiska undersökning (SGU).

18.1 SMHI

SMHI bistår med underlag, verktyg och expertstöd till andra myndigheter för att säkerställa en långsiktigt hållbar förvaltning av Sveriges vattenförekomster i enlighet med EU:s ramdirektiv för vatten.

Under 2024 har lagring, förvaltning, versionshantering samt drift och löpande underhåll säkerställts av relevanta delar av de olika modeller och system som används av vattenförvaltningen. De modeller och system som delvis finansieras via 1:11-anslaget har varit:

- Vattenwebb och webbtjänster, inklusive vattenstatus
- WISKI-databasen för hydrologiska mätdata (enbart lagringskostnad)
- SVAR-databasen för hydrografiska data (enbart lagringskostnaden, övriga kostnader belastade SMHI:s anslag 1:9 under 2024)
- S-Hype-modellen för modelldata inland
- Kustzonsmodellen för modelldata kustzon

Under 2024 har SMHI genomfört ett antal aktiviteter för att utveckla och uppdatera dessa verktyg:

- Publicering av kustzonsmodellen – Test, anpassning och justering inför publicering på vattenwebb baserat på SVAR2022.
- Utveckling av HYPE-modellen – För vattentemperatur och ämnen i skiktade sjöar, planerad för avslut 2025.
- Föränderlig markanvändning i S-Hype – Utveckling för att hantera förändringar i markanvändning och möjliggöra dynamiska beskrivningar på lång sikt.
- Uppdatering av modeller och verktyg på vattenwebb – S-Hype och kustzonsmodellen uppdaterades med tidsserier för 2023, inklusive tabeller för betingsberäkningsverktyget baserat på S-Hype 2022.
- Deltagande i dricksvattendirektivets artikel 8-förstudie – SMHI har medverkat i förstudien som stöd till andra myndigheter.

- Rapport om yt- och grundvattenutbyte – Sammanställning av kunskapsunderlag om yt- och grundvattenutbyte samt metod för att beräkna åtgärdsbehovet för kustvattenförekomster.
- Uppdatering av Dammregistret – Utifrån remiss och resultat som publiceras våren 2025.
- Arbete med vattenstatusverktyget – Inkludering av SVAR2022 för kustvatten och nya funktioner för att statusklassa grupper av vattenförekomster inför klassningen 2025.
- Free flowing rivers – Deltagande i pilotstudie för restaureringsförordningen och identifiering av fritt flödande vattendrag, analyserat av SMHI.

18.2 SGU

SGU har beviljats bidrag för sitt arbete med implementeringen av vattendirektivet och grundvattendirektivet i svensk lagstiftning. Syftet är att bidra till ett korrekt svenskt genomförande, med det övergripande målet att nå god status för alla grundvattenförekomster. SGU:s föreskrifter sätter ramarna för vattenförvaltningsarbetet avseende grundvatten och påverkar fokusområden etcetera för åtgärdsprogrammet för vatten avseende grundvatten.

Huvudfokus för 2024 har varit att via föreskrifter genomföra bestämmelser om riskbedömning av tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten enligt det uppdaterade dricksvattendirektivet (2020/2184). Syftet är att säkerställa ett dricksvatten av god kvalitet, där förvaltningen utgår från ett riskbaserat perspektiv. Två föreskrifter har uppdaterats och remitterats. SGU har även varit en aktiv part i tillståndsprocesser där tolkningen och tillämpningen av miljökvalitetsnormer för grundvatten har en central roll för besluten.

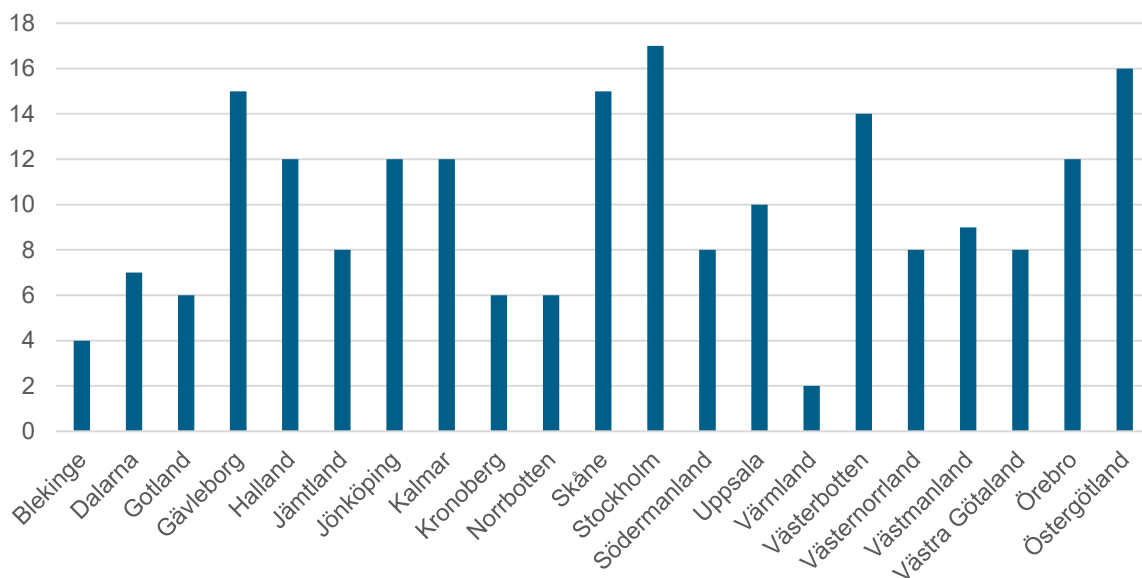
SGU har också uppdaterat sin vägledning för vattenförvaltningen på hemsidan, och publicerat nya bedömningsgrunder för grundvatten på webben som stöd för myndigheter och näringsliv i bedömningar av grundvattenkvalitet. SGU har även avgränsat och levererat data över tillrinningsområde för uttagspunkt till dricksvatten i ett antal större grundvattenförekomster till vattenmyndigheterna.

19 Fiskevård (villkor 15)

Anslagsposten får användas för stöd till fiskevården enligt förordningen (1998:1343) om stöd till fiskevården.

Fiskevårdsbidraget, som år 2024 uppgick till 26 miljoner kronor, är ett viktigt verktyg i arbetet med att nå miljömålen, skapa hållbara fiskbestånd och ge svenskar och turister bättre fiskeupplevelser. Fiskevårdsbidraget används framförallt till lokala fiskevårdsprojekt och betalas ut via länsstyrelserna till kommuner, sportfiskeföreningar och andra föreningar för finansiering av olika fiskevårdsprojekt. Flera länsstyrelser rapporterar att söktrycket är betydligt större än de tillgängliga medlen.

Av de utbetalade fiskevårdsmedlen har länsstyrelserna återrapporterat en förbrukning om knappt 16 miljoner kronor för genomförda fiskevårdsåtgärder. Länsstyrelserna har utöver fiskevårdsmedlen även funnit annan finansiering till fiskevård, drygt 10 miljoner. Totalt har 207 stycken fiskevårdsprojekt finansierats med drygt 26 miljoner kronor under 2024.

Figur 18 Antalet åtgärder under 2024 uppdelat per länsstyrelse enligt länsstyrelsernas verksamhetsredovisning

Exempel på samordnade projekt med flera deltagande län för att genomföra omfattande och kostsamma undersökningar av fiskars vandringar:

- Akustisk telemetri har genomförts i de stora sjöarna genom att fisk från exempelvis arterna gös och asp har försetts med inopererat ID märke. Genom att de märkta fiskarna simmar förbi en av många utplacerade mottagare, så kallade loggrar, kan hundratals fiskars vandring följas samtidigt. Projekten är fleråriga och resultaten kommer kunna ha stor betydelse för förvaltningen och bidra till en bättre reglering av fångsuttaget i sjöarna.
- Fisketillsynen i Vättern samordnas av länsstyrelsen Jönköping och bekostas gemensamt av de län som förvaltar fisket i Vättern. Denna långsiktiga samverkan har visat sig effektiv,

vilket märks genom att färre illegala redskap beslagtas och färre personer bötfälls för tjuvfiske under de senaste årens tillsynsinsatser.

Tabell 16 Exempel på åtgärder som finansierats av fiskevårdsbidraget under 2024

Åtgärd	Länsstyrelse	Utförare	Aktivitet	Resultat
Förebyggande arbete för att minska predation från säl och skarv på havsöring	Gotland	Sveriges sportfiske och fiskevårdsförbund	Övervakning och provfiske av havsöringsbestånd	Information till sportfiskare om fiskeregler och beståndsanpassat fiske.
Fisketillsyn	Gävleborg	Länsstyrelsen i Gävleborg	Administration och fisketillsyn hav och kustmynnande vattendrag	7 tillfällen motsvarande 7 tillsynsdagar.
Akustisk telemetri	Värmland	Karlstads universitet	Studier av gösvandring i Byälven.	Undersökning av vandring av gös från Vätern i samband med lek på våren.
Återintroduktion av öring	Västerbottens	Ume/Vindelälvens fiskeråd	Återintroduktion av öring i flottledsrestaurerade strömvatten.	Utsättning av 140 000 ögonpunktad rom och 30 000 öringyngel.

19.1 Fiskevårdsbidraget betalas ut till länen i tre block enligt fördelningsnyckel

19.1.1 Fiskevård

Under senare år har intresset för fiskevården skiftat fokus från kortsiktiga åtgärder som exempelvis utsättning av fisk mot långsiktiga åtgärder som t.ex. återställande av lek- och uppväxtområden för fisk som försvunnit då vattendrag historiskt rensats på sten och block för att möjliggöra timmerflottnig. Genom återställande av sjöar och vattendrag till mer naturliga förhållanden skapas förutsättningar för ett rikt biologiskt liv och naturlig reproduktion. Dessa åtgärder är viktiga och väldigt långsiktiga men tyvärr uppnås oftast mätbara biologiska svar på återställningarna först efter många år efter genomförandet. Se tabell ovan för exempel på några av de åtgärder som genomförts under året.

19.1.2 Fisketillsyn

Länens fisketillsyn utförs av utbildade fisketillsynspersoner som utses av länen och är en garant för att de fiskeregler som HaV och länsstyrelserna gemensamt tar fram efterlevs. Fiskeregler är exempelvis vilka fiskeredskap som får användas, fredningsperioder mot fiske och eventuella minimimått på den fisk som kan behållas. Utan fisketillsynen minskar motiven för de fiskande att hålla sig informerade om och följa gällande fiskeregler. Länsstyrelserna har ett uppdrag enligt sitt regleringsbrev att rapportera sitt arbete med fisketillsyn och förordande för fisketillsyn till Havs- och vattenmyndigheten. Syftet med redovisningen är att nationellt följa upp och utvärdera den fisketillsyn som bedrivs.

19.1.3 Ekosystembaserad fiskförvaltning

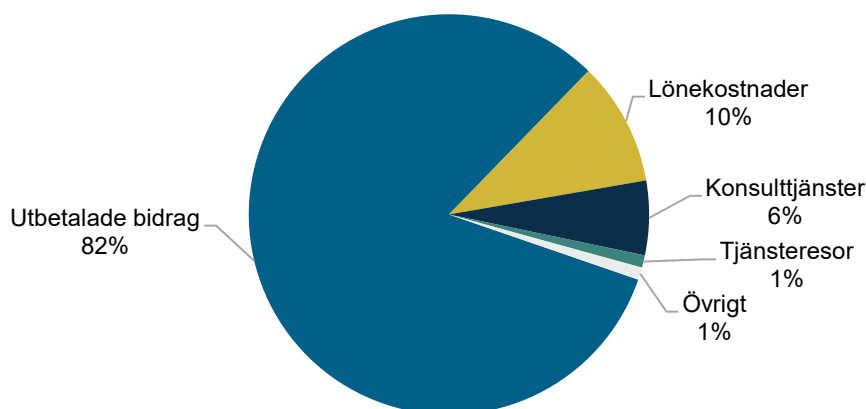
Denna del av bidraget används framförallt för att understödja utvecklingen av ett ekosystembaserat arbetssätt för en långsiktigt hållbar förvaltning av fiskbestånden och vattenmiljöerna. Bidraget ger ökade möjligheter för länsstyrelserna att skapa samrådsstrukturer där lokal och regional kunskap om fiskbestånden och vattenmiljöerna tas till vara i framtagandet av beslutsunderlag för förvaltningen. Genom att involvera berörda aktörer, myndigheter och forskare skapar detta bättre förutsättningar för effektiva åtgärder. Bidraget används därutöver till att öka kunskapen om vissa lokala fiskbestånd och nyttjandet genom fiske. Det används även till att öka samarbetet regionalt mellan länen. Exempelvis har de län med ansvar för sjöarna Mälaren och Hjälmaren ett samarbete SLU Aqua, kommuner och fiske- och fiskevårdsorganisationer för att undersöka vissa fiskarters rörelsemönster och habitatnyttjande. Dessa länsövergripande samarbeten ser vi på myndigheten mycket positivt på då vattenområdesgemensamma undersökningar bättre bidrar till en långsiktigt hållbar ekosystembaserad förvaltning.

20 Kalkning av sjöar och vattendrag (villkor 16)

Anslagsposten får användas i enlighet med förordning (1982:840) om statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag.

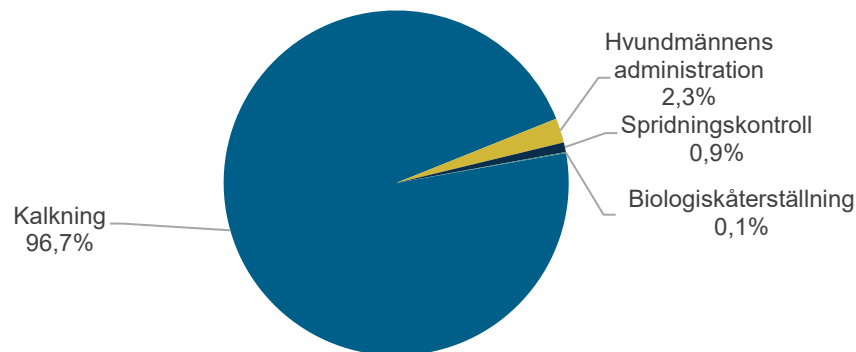
Kalkningsverksamheten syftar till bevarande av biologisk mångfald och upprätthållande av nyttjandevärden. Bidraget fördelas till länsstyrelserna och flera länsstyrelser anger att verksamheten har fortsatt hög prioritet och är viktig för att upprätthålla skyddsvärda bestånd av fisk, flodkräfta och flodpärlmussla.

Den totala kostnaden för kalkningsverksamheten uppgick till cirka 171,8 miljoner kronor under året, varav hela bidraget betalades ut till länsstyrelserna. Merparten av dessa medel, cirka 147 miljoner kronor, fördelades som bidrag till huvudmännen, vilka nästan uteslutande utgörs av kommuner. Resterande medel användes främst till lönekostnader och konsulttjänster, huvudsakligen kopplade till kemisk och biologisk uppföljning. Därutöver användes cirka en procent vardera till tjänsteresor och övriga kostnader. Fördelningen mellan dessa kostnadsposter varierar mellan länen, beroende på i vilken utsträckning uppföljningen genomförs av anställd personal eller via externa konsulter. Se Figur 19.

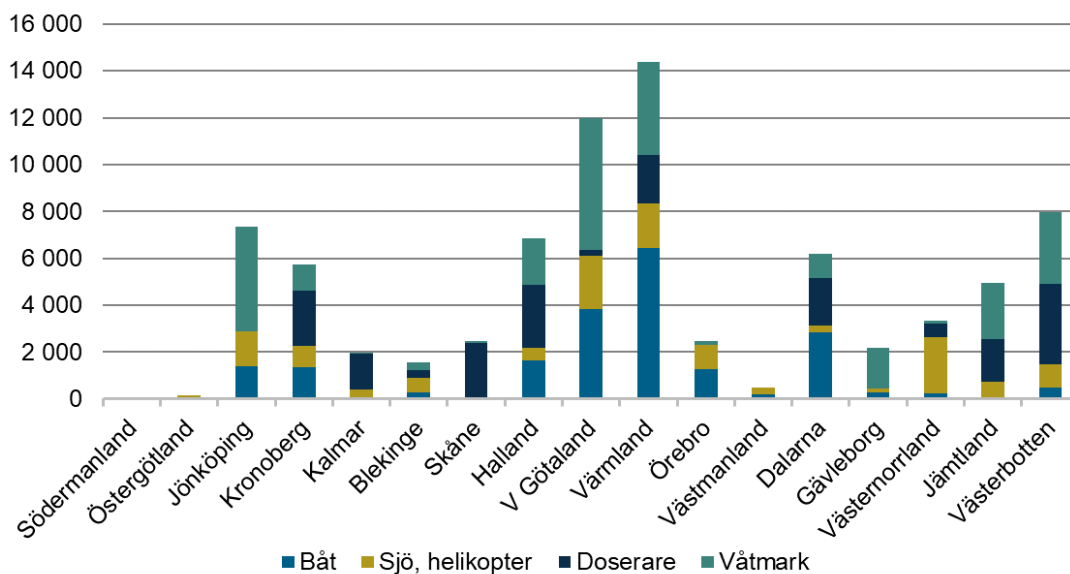
Figur 19 Procentuell fördelning av länsstyrelsernas förbrukning av medel inom kalkning enligt länsstyrelsernas ekonomiska redovisning.

Av de medel som utbetalades till huvudmännen i form av statsbidrag användes drygt 96 procent till kalk och kalkspridning (Figur 20). Därutöver utbetalade statsbidrag till biologisk återställning, kontroll av kalkspridning samt huvudmännens administration. Utöver medel från anslag 1:11 tillfördes 12 491 tkr från huvudmännen för att finansiera den del av verksamhetens kostnader som inte täcks av statsbidraget.

Figur 20 Procentuell fördelning av huvudmännens förbrukning av statsbidraget till kalkning enligt länsstyrelsernas verksamhetsredovisning.

Totalt spreds 80 164 ton kalk under 2024, vilket var 16 procent mindre än 2023. Av kalkmängden spreds 43 procent i sjöar, 33 procent på våtmarker och 24 procent via kalkdoserare i vattendrag (Figur 21). Spridningen på sjöar och våtmarker minskade beroende på att tilldelningen av medel inte varit tillräcklig för att kompensera för prisökningarna. Åtgången av doserarkalk är mera variabel beroende på skillnader i nederbörds mängd mellan åren. Antalet kalkdoserare har emellertid minskat från 186 till 161 sedan 2022. Den mest omfattande verksamheten bedrivs i Värmlands och Västra Götalands län.

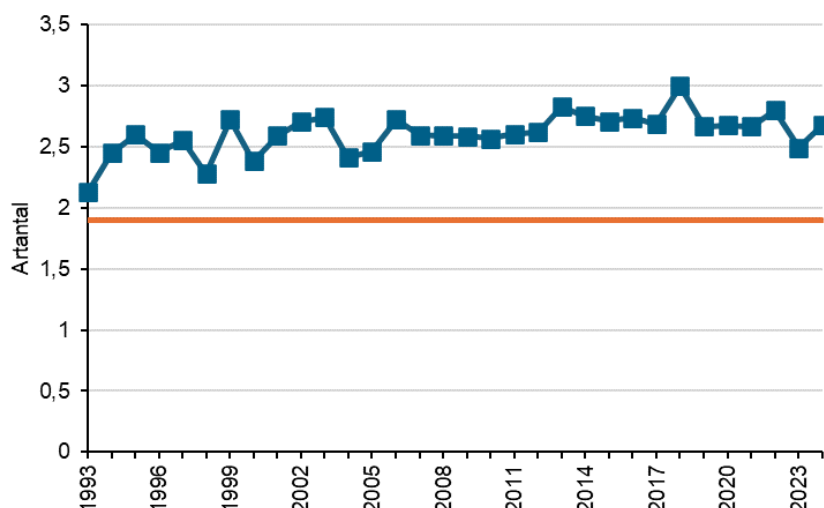
Figur 21 Förbrukning av kalk 2024 fördelat per län och spridningsmetod enligt länsstyrelsernas verksamhetsredovisning. Redovisat i ton.

Länsstyrelserna ansvarar för kalkningens effektuppföljning som innefattar vattenkemi och flera typer av biologiska undersökningar (Tabell 17). Resultaten nyttjas som underlag för planering av kommande omkalkningsinsatser och för att bedöma om vattenkemiska och biologiska mål uppnåtts.

Tabell 17 Genomförda undersökningar inom kalkningens effektuppföljning 2024.

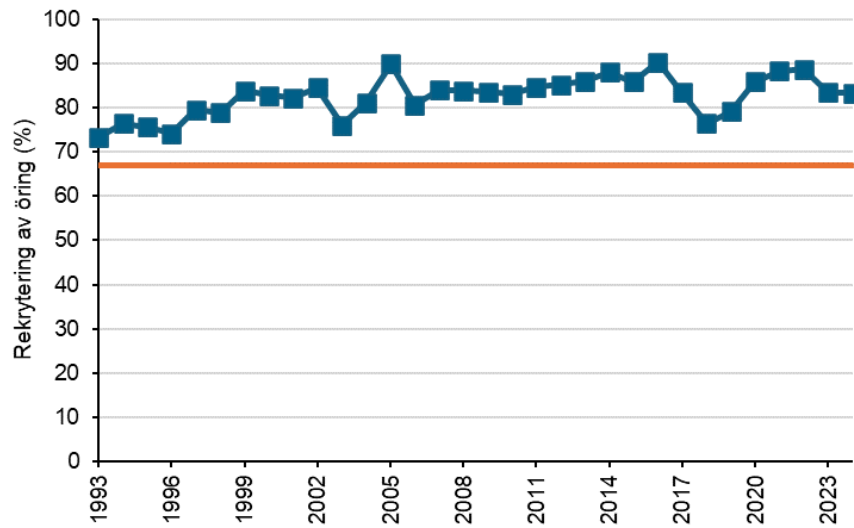
Typ av uppföljning	Antal
Vattenprovtagning	4 377 prover i sjöar, 9 467 i vattendrag
Elfiske	874 lokaler i vattendrag
Nätprovfisken	79 sjöar
Kräftprovfisken	22 sjöar, 1 vattendrag
Bottenfauna	10 lokaler i sjöar, 159 i vattendrag
Flodpärlmussla	32 vattendrag
Påväxtalger	105 lokaler i vattendrag

Resultaten från elfiskena visar att förurningskänsliga arter som öring, lax, stensimpa och elritsa ökat i förekomst. Det leder till att antalet fångade arter i genomsnitt ökade från 1,9 arter/provfisketillfälle innan kalkning till runt 2,7 arter under den senaste tioårsperioden (Figur 22).

Figur 22 Medelvärde för artantal för samtliga provfisketillfällen 1993 - 2024. Nivån från innan kalkning anges med orange linje.

Öring är ett av de viktigaste motiven för kalkning av vattendrag och är särskilt känslig för förurning under tidiga levnadsstadier. Innan kalkning påträffades årsungar vid 67 procent av provfiskena. Under 2021 och 2022 var motsvarande notering närmare 90 procent (Figur 23). För 2023 och 2024 minskade andelen något, sannolikt till följd av att höga flöden försvårade elfisket.

Figur 23 Andel provfisker med rekrytering av öring, dvs. fångst av årsungar vid provfisker där öring fångats 1993 - 2024. Nivån från innan kalkning anges med orange linje

21 Arbete i enlighet med havsplaneringsförordningen (2015:400) (villkor 17)

Anslagsposten får användas i enlighet med havsplaneringsförordningen (2015:400).

Havsplanerna utgör statens samlade vägledning till myndigheter, kommuner och regioner vid planläggning och prövning av anspråk på användning av områden i havet. Under 2024 betalades cirka 6 miljoner kronor ut för arbete i enlighet med havsplaneringsförordningen. Medlen har för det mesta gått till beställningar av olika typer av underlag från andra myndigheter, som SGU, SMHI, GU och SLU.

År 2022 gav regeringen HaV ett flerårigt uppdrag att ta fram förslag till ändrade havsplaner, med fokus på att inkludera fler eller utökade områden för energiutvinning. Under 2024 har HaV arbetat med att vidareutveckla havsplanen, med beaktande av de synpunkter som inkom under samrådet 2023 samt den granskning som genomfördes mellan maj och augusti 2024. Parallellt har ansvariga myndigheter, inklusive HaV, bidragit med uppdaterade underlag om planeringsförutsättningar. Förslagen överlämnades till regeringen den 20 januari 2025. Enligt Esbokonventionen har grannländerna underrättats om de föreslagna förändringarna.

Under året har HaV också beställt ett underlag från Agrifood som analyserar effekterna av havsbaserad vindkraft på yrkesfiske. En överenskommelse har även träffats med Chalmers tekniska högskola, där Chalmers har tagit fram ett underlag om hur havsbaserad vindkraft kan påverka vintersjöfart och isbrytning. HaV har även tecknat avtal för konsultstöd inom områden som GIS, samhällsekonomiska analyser, påverkan på landskapsbild, kumulativa konsekvensbedömningar, SLU:s deltagande i ICES ORE samt kommunikation.

22 Helcom (villkor 18)

Högst 2 000 000 får betalas ut till Helcom för planering och insatser för havsmiljön i Östersjön.

HaV har beviljat 1 miljon kronor i bidrag till den regionala Helsingforskonventionen Helcom för att samordna genomförandet av de uppdaterade åtgärderna inom Helcoms aktionsplan för Östersjön (BSAP). För att nå god miljöstatus i svenska vatten krävs ett gemensamt åtgärdsarbete från alla länder i den gemensamma havsregionen. Bidraget är inte bara relevant på nationell nivå för att uppnå miljömålen Hav i balans och Levande kust och skärgård, utan det är också av stor betydelse för att fullfölja målen i Helsingforskonventionen. Genom att stödja Helcoms arbete bidrar Sverige till att stärka det regionala samarbetet och förbättra havsmiljön i Östersjöregionen.

Bidraget ska täcka det extra bidrag till Helcom kommissionens budget som beslutades av mötet med informella överläggningar inom Helcom H9 (Heads of Delegation), om 30 000 Euro, samt ytterligare en summa till specifika projekt. Medlen har fördelats till följande specifika projekt:

- *BSAP åtgärd B22 och B28* syftar till att uppdatera Helcoms bedömning av rödlistade arter, biotoper och habitat senast 2024, inklusive genom att identifiera huvudsakliga individuella och kumulativa belastningar och underliggande mänskliga aktiviteter som påverkar rödlistade arter, biotoper och habitat. Arbetet med rödlistan kopplar både till gränsöverskridande arbete med andra globala ramverk (IUCN) andra havsregionala åtaganden (i BSAP, arbete med områdesskydd, mm) som syftar till att nå koherenta och sammanhängande nätverk av skyddade områden och ett syftesenligt bevarandearbete för arter och biotoper.
- *BSAP åtgärd HT3* syftar till att Helcom och dess parter ska fortsätta att sträva efter att utveckla arbetet vid Helcoms sekretariat och organisera Helcommöten för att ytterligare minimera utsläppen av växthusgaser. Ett steg i detta är att förbättra möjligheterna till hybridmöten inom Helcom och minska klimatavtrycket från resor. Detta bedöms minska klimatavtrycket från resor och öka effektiviteten i Helcomarbetet för alla avtalsparter.

23 BSAP, NEAES och BSAP-fonden (villkor 19)

Högst 27 000 000 kronor får användas till genomförande av de insatser som Havs- och vattenmyndigheten har ett samordnande ansvar för inom Helcoms aktionsplan för Östersjön (BSAP) och Ospars miljöstrategi för Nordostatlanten (NEAES). Anslagsposten får användas för stöd till Baltic Sea Action Plan Fund (BSAP- fonden).

HaV arbetar, i samverkan med andra nationella myndigheter, med att genomföra åtgärder i Helcoms aktionsplan för Östersjön och Ospars miljöstrategi för Nordostatlanten. Arbetet kopplas till befintliga nationella processer, såsom åtgärdsprogrammet för havsmiljön. Åtgärderna bidrar både till ett mer välmående ekosystem och ökad motståndskraft mot klimatiförändring.

Medlen på villkor 19 har fördelats i linje med de prioriteringar och resursbehov som myndigheterna lyft inom HaVs regeringsuppdrag Samordning av genomförandet av BSAP och NEAES (2021)¹⁴. Medlen fördelades via ett 20-tal överenskommelser eller bidrag till aktörer som deltar i genomförandet. Se Tabell 18.

Det faktum att det finns öronmärkta resurser för genomförandet har väsentligt höjt ambitionsnivån i arbetet hos alla myndigheter med åtgärdsansvar. Detta har även underlättat en konstruktiv samverkan mellan myndigheterna. Sverige har på så sätt kunnat verka pådrivande och i många fall ledande i samarbetet i Nordsjön och Östersjön.

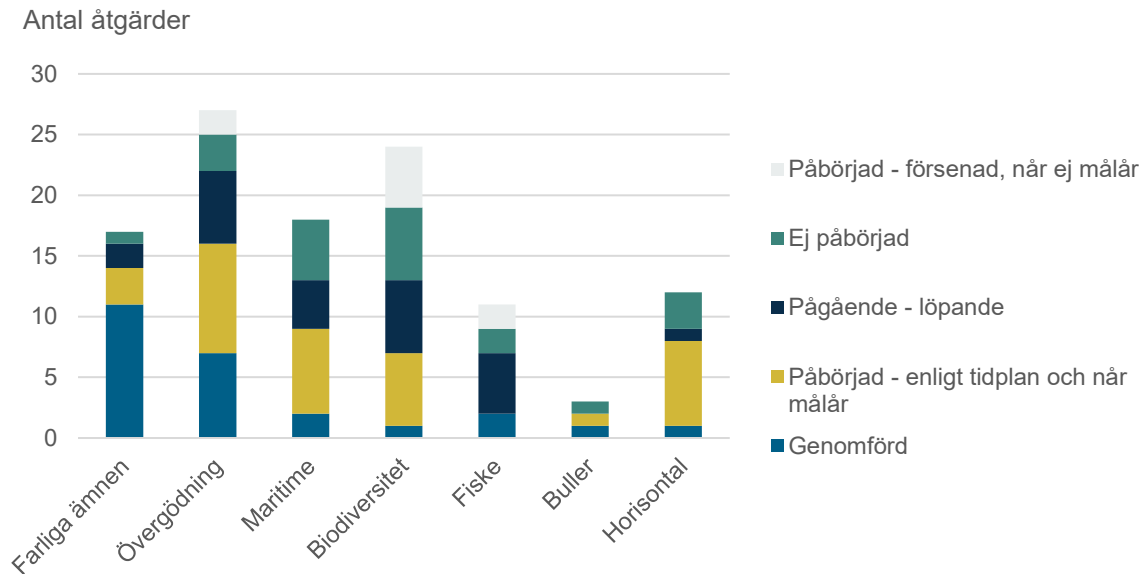
Tre exempel:

- Sverige har genom Naturvårdsverket medverkat till att utveckla nya kriterier för Helcom Hot Spots. NV har tagit fram samt testat de föreslagna kriterierna på förorenade områden. Testet bidrog till en ändring av kriterierna där man gick mot en mer riskbaserad approach gällande farliga ämnen, och underlättat en konstruktiv diskussion även för andra ämnen (BSAP HT24).
- Sverige har genom Transportstyrelsen varit drivande kring åtgärd BSAP S22 inom Östersjön, som omfattar framtagandet av en färdplan avseende utsläpp från skrubbar. En korrespondensgrupp etablerades, med representanter från åtta länder, EU-kommissionen och andra intressenter, för att arbeta fram färdplanen. Transportstyrelsen har deltagit vid diskussionerna i IMO:s underkommittéer PPR och MEPC, där också mer informella möten hållits med länder som är intresserade och engagerade i skrubberfrågan. Transportstyrelsen har också bidragit till att svensk forskning fått internationellt erkännande genom två inlagor till IMO, den senaste innehållande den hittills mest kompletta sammanställningen av farliga ämnen i skrubbevatten (Anna Lunde-Hermansson 2024).
- Sverige har genom HaV bidragit till uppdatering av en databas inom Oskar för data om tillförsel av näringsämnen och farliga ämnen från floder och direkta utsläpp. Detta behövs främst för att genomföra strategiska och operativa mål för övergödning och farliga ämnen i Ospars miljöstrategi för Nordostatlanten 2030 (NEAES S1.O3). Uppdatering av databasen som senast uppdaterats 2010 stärker förtroendet för organisationens arbete

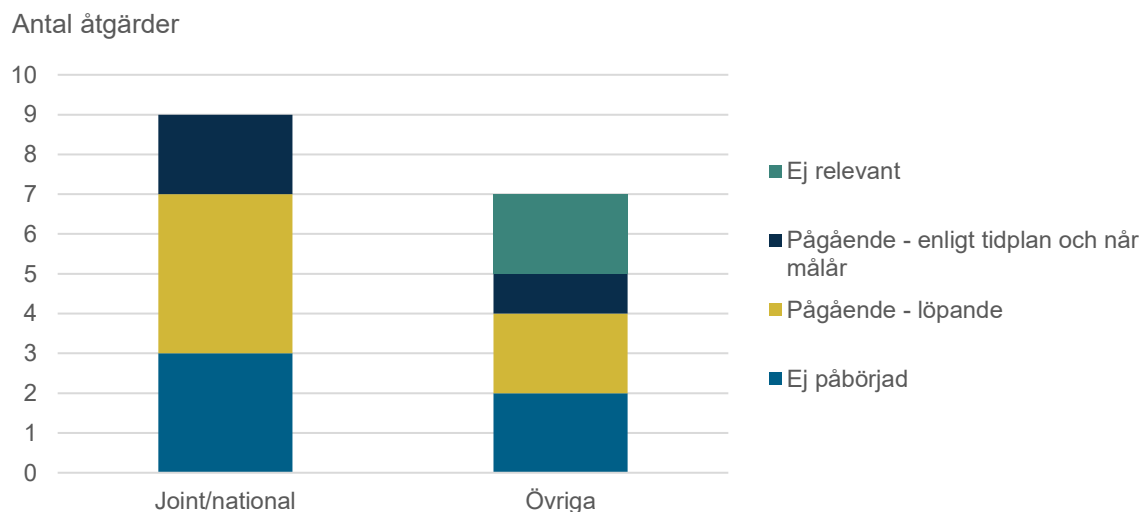
¹⁴ [Samordning av genomförandet av BSAP och NEAES \(2021\) - Regeringsuppdrag - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](#)

att utveckla och vidta åtgärder mot övergödning och farliga ämnen och regional bedömning av havets tillstånd

Medlen möjliggör inte bara konkret genomförande av det som överenskommits inom havskonventionerna, utan också uppföljning och samordning av arbetet. Under 2024 genomfördes en uppföljning av det nationella genomförandet, med stöd av HMI, som även förbereder för 2025 års rapportering. Majoriteten av åtgärder åligger Sverige att genomföra bedöms följa tidplanen.

Figur 24 Antal åtgärder och status uppdelat på område.

Figur 25 Antal åtgärder som är gemensamma eller nationella samt övriga uppdelat på status.

Tabell 18 Översikt åtgärdsområden och resultat i genomförandet av specifika åtgärder i Helcom BSAP och Oskar NEAES

Tema	Åtgärd	Resultat
Övergödning	E8	SE (Jbv) har varit drivande för åtgärden, och driver nu ett projekt med målet att ta fram effektiva och praktiskt genomförbara åtgärder för att minska risken för fosforutlakning från jordbruksmark.
Marint skräp	RS6, RS7, RS8, RS9, RS10 i Helcom RAP ML	Två delprojekt: 1) gällande förlorade fiskeredskap, underlag till riktlinjer för bästa praxis och lämpliga åtgärder; översättning för havsregional spridning av svensk informationsfilm. 2) Fortsatt utveckling av indikatorer för marint skräp
Farliga ämnen	BSAP HL1, HL3, HL10 NEAES S2O3T1	HaV har varit drivande i utformningen av en regional handlingsplan för farliga ämnen och i framtagandet av prioriterade ämnen för Östersjön, samordnat svenska myndigheters arbete med farliga ämnen i Helcom och rapporterat miljöövervakningsdata dit. Kartläggning av sjöfartens bidrag till tillförseln av farliga ämnen i Oskar-området pågår.
	BSAP HT6, 8, 23, HL24 NEAES, S2.O2, O1, O3.	EG HAZ och MIME expertdeltagande. Framtagande av gemensamt bedömningsverktyg (Harsat) för Oskar, Helcom och AMAP.
	BSAP HL22, HL23	Rapport, analys och datacall om läkemedel färdigställt, som ger kunskapsunderlag om förekomst i miljön och försäljning. Se https://helcom.fi/helcom-at-work/projects/pharmasea/
	S4	Uppgradering av AIS-basnätet med VDES-teknologi. Minskar sjöfartens miljöpåverkan genom att förebygga incidenter då ett fartyg avviker från rutt, grundstötning, mm. 2024 har 10 bastranspondrar köpts in, testinstallationer utförts, och projektplan har tagits fram.
	BSAP S33, ÅPH 39	En nationell vägledning för oljeskadat vilt har tagits fram. Vägledning saknas i dagsläget och bedöms kunna vara till nytta för ett stort antal aktörer vid händelse av en oljekatastrof.
	S32 och S33	Länsstyrelsepersonal, dvs. från "landsidan" har deltagit i HELCOMs årliga gränsöverskridande beredskapsövning Balex för föroreningshändelse i marin miljö (och kust). Detta förväntas ge effektivare hantering från aktörerna längs svenska kusten och minskad miljöpåverkan vid olycka.
	BSAP HT24 (även stöd i HL1, HL10, HL11, HL13, HL28)	Deltagande i internationella expertmöten och workshops, arbete i EG HAZ (där SE även varit Co-chair) och dess tre undergrupper. Drivande kring definition av nya Helcom Hot spots (HT24). NV har bidragit till Emperest workshop (projekt gällande PFAS) och HARSAT UG (Helcom, Oskar, Amap gemensamt verktyg för bedömningar). NV drivande för en strategisk plan kring farliga ämnen inklusive en Helcom-gemensam lista på prioriterade farliga ämnen, källor och osäkerheter. Detta ger förutsättningar för ett synkroniserat arbete internationellt och med EU-arbete.
	Undervattensbullen Sjöfart, fritidsbåtar: BSAP åtgärd HL 30, S9, S22, S23 S13, S24 och S57 BSAP åtgärd S7 (främmande arter)	Transportstyrelsen har arbetat med genomförande av åtgärder för att minska sjöfartens miljöpåverkan: Undervattensbullen: Syntesrapporter kring undervattensbullen från fartyg (BSAP åtgärd S55, S56 och S57). Drivande i arbetet kring BSAP S22, som omfattar framtagandet av en färdplan avseende utsläpp från skrubbar. Båtlivsundersökning: omarbetade frågor till båtlivsundersökningen 2025, samt förberedd start av undersökning (BSAP åtgärd HL 30, S9, S13, S24 och S57).
Ekosystembaserad havsförvaltning	BSAP, NEAES	EBM-plattform: Som ett led i att integrera havsmiljöförvaltning och fiskförvaltning har HaV under 2024 finansierat en plattform för ekosystemanalys som ett samarbete mellan SMHI och SLU. Plattformen syftar till att underlätta det gemensamma nationella arbetet och samordningen av den ekosysteminformation, kunskap och data som behövs inom till exempel havsförvaltningen och som beskrivs i havsmiljödirektivet och i EU:s gemensamma fiskeripolitik samt ge underlag till bedömningar och rekommendationer regionalt som ett led i att genomföra BSAP och NEAES. För att möta kraven från HaV på en ekosystembaserad förvaltning (EBM); för att effektivisera processer, ta bort hinder för överskridande samarbeten (t.ex. brist på födoavsnittmodeller) mellan förvaltningsinstrument och öka kvaliteten på beslutsunderlag behövs denna plattform som kan ge integrerade kunskapsunderlag till förvaltningsbeslut.

	Intressentdrivet åtgärdsarbete	HaV har tagit fram ett delåtgärdsprogram för 8+fjordar som kommer genomföras under 2025-2027 I Södra Bottenhavet har SLU på uppdrag av HaV tillsammans med lokala intressenter tagit fram underlag för kustnäraområdesskydd och kustplanering HaV finansierade en konferens om ekosystembaserad förvaltning som anordnades av Havsmiljöinstitutet. Vidare utveckling av ett forum för alla aktörer som har intresse av hur förvaltningen av säl och skarv utvecklas.
Tvärgående	BSAP HL30, S9,13, 24, 57, 58 B16, B17	Stöd till civilsamhällets verksamhet med att stötta genomförande av BSAP, genom bland annat samverkan mellan civilsamhälle, myndigheter nationellt och internationellt. Online Helcom Workshop om genomförandet av BSAP relaterat till miljöpåverkan av fritidsbåtar, (HL30, S9, S13, S24, S57). En online konferens hölls för att diskutera och identifiera eventuella åtgärder mot impulsivt och kontinuerligt buller och påverkan på biologisk mångfald (BSAP åtgärd S57, S59, S60, S61). Stöd tillför FISH Migratory fish expert group (BSAP B16, B17).
	NEAES S1.O1, S1.O2, S1.O3	Uppdatering av Ospar RID databas om tillförsel av näringsämnen och farliga ämnen från floder och direkta utsläpp.? Uppdateringen kommer stödja genomförande strategiska och operativa mål för övergödning och farliga ämnen
	NEAES S10.01, S10.02, S10.03	Deltagande genom SMHI i genomförandet av Ospar gemensamma mål för att öka klimatmotståndbarhet.
BSAP-fonden	BSAP	Flertalet havsmiljöprojekt med sökande från grannländer i Östersjöregionen. Utlysning 2025 med särskilt fokus på Helcom Hotspots.

24 Minskad övergödning för Norra Östersjöns vattendistrikt (villkor 20)

Ett belopp om 2 000 000 kronor ska användas för bidrag till Länsstyrelsen i Västmanlands län som är vattenmyndighet för Norra Östersjöns vattendistrikt för att utveckla ett system för att minska övergödningen med kompensationsåtgärder

Länsstyrelsen i Västmanland har beviljats medel för att utreda förutsättningarna för ett system för att minska övergödningen med kompensationsåtgärder. Systemet innebär att en verksamhetsutövare som bidrar med utsläpp av övergödande ämnen till en vattenförekomst kan finansiera åtgärder som vidtas en annan utsläppskälla än den egna verksamheten. Syftet har varit att, i den mån det bedöms lämpligt, möjliggöra för mer kostnadseffektiva insatser mot övergödning i svenska vattenförekomster.

Vattenmyndigheten har i projektet klargjort en rad juridiska och praktiska förutsättningar för kompensationsåtgärder, samt pekat ut några kvarstående oklarheter som behöver ytterligare utredning eller praktiskt experimenterande för att förstås fullt ut. Vattenmyndigheten har i uppdraget fokuserat på möjligheten till kompensationsåtgärder för verksamheter som är tillståndspliktiga enligt 9 kap. 6 § miljöbalken (MB). En förutsättning för kompensationsåtgärder är att de på grund av icke-försämringskravet och kravet att nå miljö kvalitetsnormerna avseende vattenförekomstens status behöver ge effekt i samma vattenförekomst(er) som den tillståndspliktiga verksamheten bidrar med utsläpp till.

Kompensationsåtgärder mot övergödning bedöms ha potential att bidra med samhällsnytta på tre sätt:

- De kan öka möjligheten att bedriva verksamheter vars samhällsekonomiska nytta överstiger dess samhällsekonomiska kostnad, men som saknar möjlighet att vidta tillräckliga åtgärder inom ramen för sin ordinarie drift. Detta skulle kunna gynna lokal ekonomisk utveckling, exempelvis om fler miljötillstånd kan meddelas verksamheter som producerar nyttigheter eller om avloppsreningsverk kan hantera en växande befolkning.
- De kan möjliggöra en mer kostnadseffektiv reduktion av näringsämnen.
- De kan möjliggöra en högre ambitionsnivå i arbetet mot övergödning. Det kan ske om kompensationsåtgärder medger en mer långtgående nettorening än vad som kan krävas inom ramen för verksamhetens ordinarie drift.

Några av projektets slutsatser är:

- För närvarande begränsar svensk rättspraxis för så kallad "tvådelad prövning" i tillståndprocesser enligt MB utrymmet för kompensationsåtgärder. Tvådelad prövning innebär att möjligheter att kompensera miljöpåverkan med insatser riktade mot andra källor än den verksamhet som provas inte beaktas vid bedömning av tillåtlighet enligt 9 kap. MB. Också principerna om att bästa möjliga teknik ska användas i verksamheten (oavsett om det finns mer kostnadseffektiva åtgärder) och bästa möjliga lokalisering enligt MB begränsar kompensationsåtgärders potential för ökad kostnadseffektivitet.
- Vattenmyndigheten bedömer att ett system för kompensationsåtgärder för verksamheter som är tillståndspliktiga enligt 9 kap. 6 § MB främst kan vara relevant för

vattenförekomster som påverkas av allmänna avloppsreningsverk med små möjligheter att ytterligare rena egna utsläpp. En GIS-analys indikerar sådana svårigheter vid 60 vattenförekomster, med hänsyn till den reningsgrad som kan krävas i miljöprövning av större avloppsreningsverk.

- Vid ytterligare cirka 500 vattenförekomster som påverkas av avloppsreningsverk föreligger risk att miljökvalitetsnormer inte nås. Här bedöms teknik som kan krävas vid miljöprövning räcka, men detta förutsätter ökade resurser för tillsyn och uppgraderingar av anläggningar med behov. Också i en del av dessa vattenförekomster kan kompensationsåtgärder vara motiverade. Liknande förutsättningar kan finnas för andra punktkällor, exempelvis pappersmassaindustrier, men underlag för en närmare analys saknas i dagsläget
- Förslaget till nytt avloppsdirektiv för EU¹⁵ öppnar för undantag från icke-försämringskravet för vattenförekomster som påverkas av belastning från avloppsreningsverk som byggs ut på grund av en ökad befolkning. Ett sådant undantag skulle enligt förslaget villkoras med att alla möjliga åtgärder mot näringsutsläpp till berörda vattenförekomster vidtas, vilket skulle kunna öka efterfrågan på kompensationsåtgärder.

Med hänsyn till att behovet av kompensationsåtgärder kan tänkas öka i framtiden menar vattenmyndigheterna att möjligheter till undantag från tvådelad prövning avseende näringsämnen bör övervägas. Om ett system med kompensationsåtgärder ska införas behöver också regelverk för hur verksamhetsutövare kan säkerställa acceptabel rådighet över kompensationsåtgärder utvecklas och även regelverk för användande av VA-avgifter för finansiering av kompensationsåtgärder.

Vattenmyndigheterna har även bedömt potentialen för de handels- och avgiftssystem för övergödning som tidigare utredningar har föreslagit. De bedömer att potentialen för de systemen är osäker. Att helt ersätta miljöprövning av näringsbelastning med marknadsbaserade styrmedel erbjuder i teorin bättre kontroll över aggregerade utsläpp. Dock kvarstår kostnader för miljöprövning av annan påverkan, osäkerheten är stor avseende kostnader för administration och övervakning av handel/avgiftssystem, och vid vattenförekomster som påverkas av få aktörer blir antalet transaktioner sannolikt lågt. Sammantaget saknar vattenmyndigheterna underlag för att förespråka en storskalig implementering av marknadsbaserade styrmedel för att klara miljökvalitetsnormerna i samtliga vattenförekomster. Pilotprojekt kan vara intressanta i områden som påverkas av många aktörer.

Vattenmyndigheterna bedömer att andra insatser än kompensationsåtgärder är av större betydelse för att klara aktuella miljömål, inklusive vattendirektivets mål. Särskilt angeläget bedöms stärkt tillsyn av verksamheter som orsakar näringsbelastning vara. Det behövs för att säkerställa att lagstadgade åtgärder blir genomförda, men även för att öka träffsäkerheten i både lagstadgade och frivilliga åtgärder så att de vidtas på lämpliga platser. Tillsyn är även viktigt i ett system med kompensationsåtgärder. Vattenmyndigheterna har i en tidigare utredning tillsammans med Jordbruksverket och Lantmännens riksförbund (LRF) bedömt att stöden till frivilliga åtgärder inom jordbruket är samhällsekonomiskt motiverade.

¹⁵Ändringarna av det gamla avloppsdirektivet (Direktiv 91/271/EEG) var inte beslutade när vattenmyndighetens projekt genomfördes. Det nya avloppsdirektivet beslutades i slutet av 2024 (EU:s omarbetade avloppsdirektiv, (EU) 2024/3019). I det nya direktivet framgår att undantag kan medges för att möjliggöra utbyggnad vid en ökad befolkning, men att det bland annat kräver att alla tekniskt möjliga åtgärder för att motverka försämring av de berörda vattenförekomsternas status vidtas.

25 Akvatisk restaurering i marin och limnisk miljö (villor 21)

Minst 50 000 000 kronor får användas för akvatisk restaurering i marin och limnisk miljö.

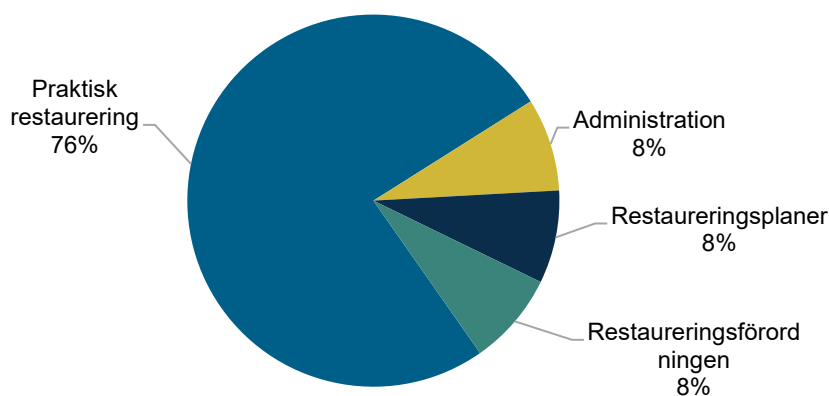
Under 2024 betalade Havs- och vattenmyndigheten (HaV) ut totalt 77,9 miljoner kronor för akvatisk restaurering i både marin och limnisk miljö. Av detta belopp fördelades 76,5 miljoner kronor i bidrag till länsstyrelserna, medan 1,4 miljoner kronor avsattes för uppdrag till Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och Länsstyrelsen i Jämtlands län.

Medel för restaureringsåtgärder inom anslag 1:11 fördelas genom flera olika villkor utöver villkor 21. Exempelvis används LOVA-medel för restaureringsinsatser, och de flesta EU-projekt som HaV medfinansierar genom anslaget är restaureringsprojekt. Dessutom finansieras vissa åtgärder genom villkor 1 för att täcka projektlistan, och länsstyrelserna driver egna EU-restaureringsprojekt som delvis finansieras via samma villkor.

Eftersom restaureringsåtgärder finansieras genom flera olika villkor är det svårt att exakt särskilja vilka insatser och effekter som enbart härrör från medel inom villkor 21. Därför omfattar resultatredovisningen nedan även åtgärder som finansierats genom andra villkor.

25.1 Länsstyrelsernas arbete inom akvatisk restaurering

Under 2024 betalade HaV ut totalt 76,5 miljoner kronor till länsstyrelserna för arbete med akvatisk restaurering genom villkor 21. Merparten av medlen avsattes för praktiska restaureringsåtgärder, medan resterande medel fördelades lika mellan administration, länens deltagande i utveckling och etablering av restaureringsplaner samt kostnader relaterade till genomförandet av den nyligen antagna restaureringsförordningen.

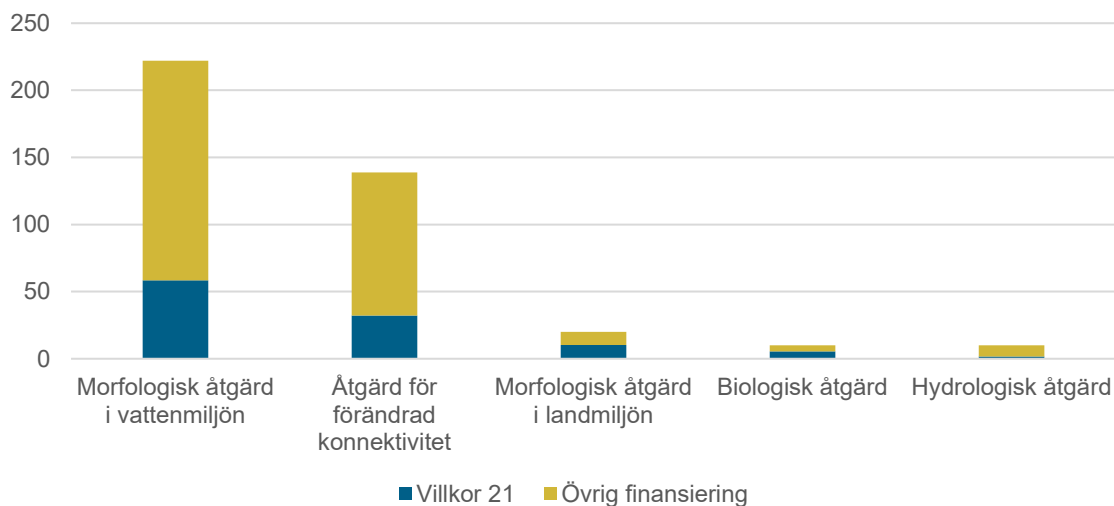

Figur 26 Procentuell fördelning av länsstyrelsernas arbete uppdelat per utgiftsområde enligt länsstyrelsernas verksamhetsredovisning

Restaureringsåtgärder har i huvudsak genomförts i sjöar och vattendrag, men insatser i kustmiljöer har ökat under senare år. De vanligaste åtgärderna inkluderar morfologiska ingrepp,

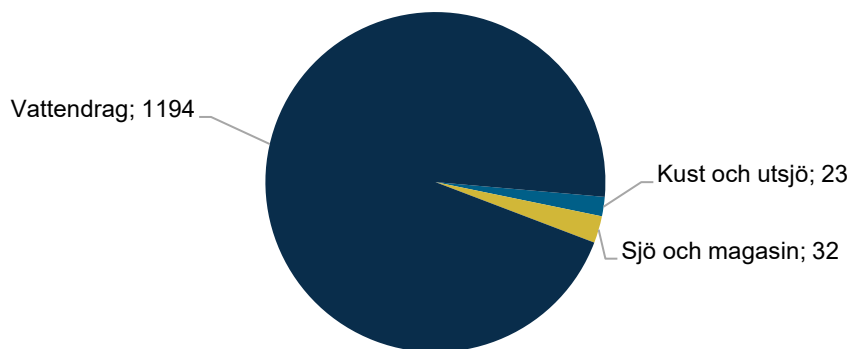
såsom återföring av sten och död ved till rensade vattendrag, samt åtgärder för att förbättra konnektiviteten, exempelvis anläggning av faunapassager eller utrivning av vandringshinder.

Restaurering i marin miljö är ett relativt nytt kunskapsområde jämfört med restaurering av rinnande vatten och insjöar. Arbetet befinner sig i en uppbyggnadsfas, där metoder och arbetssätt utvecklas för att skapa en mer funktionell verktygslåda. De åtgärder som genomförs syftar främst till att återställa eller förbättra strukturer och funktioner i ekosystemen. Exempel på sådana åtgärder är restaurering av livsmiljöer för blåstång, blåmusslor och ålgräs.

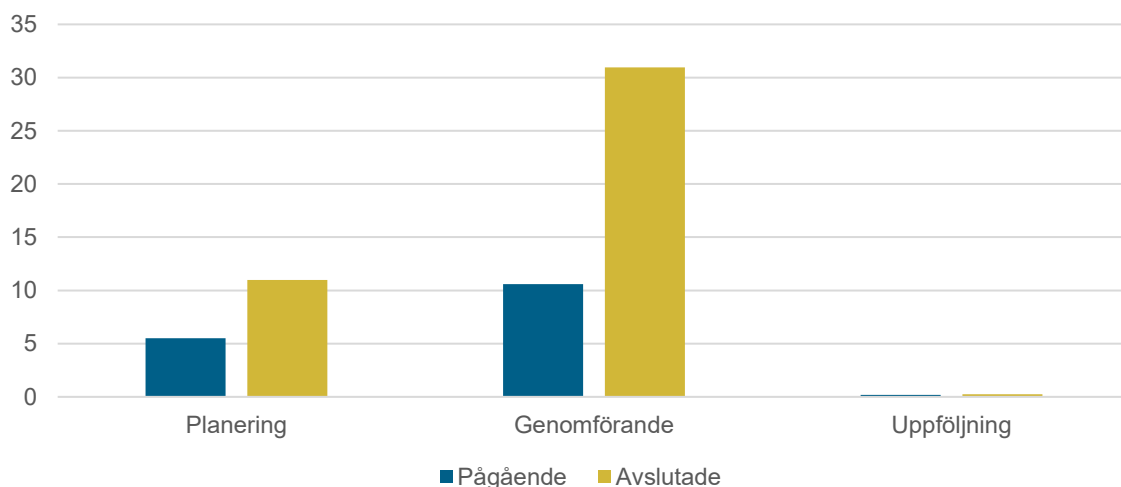
Figur 27 Antal åtgärder registrerade i databasen Åtgärder i vatten under 2024, uppdelat per åtgärdsstyp och finansieringskälla.

Under 2024 registrerades totalt 1 249 åtgärdsplatser i databasen Åtgärder i vatten. Det är viktigt att notera att databasen inte är begränsad till åtgärder finansierade inom villkor 21, utan omfattar all registrerad restaurering. Uppskattningen av fördelningen mellan villkor 21 och övrig finansiering baseras på länsstyrelsernas slutrapportering av 1:11-anslaget. Cirka en tredjedel av åtgärderna bedöms ha finansierats genom villkor 21, medan resterande finansiering främst kommer från pågående Life-projekt, LOVA-medel och andra restaureringsinsatser som inleddes före 2024. Redovisningen av medel för Life och LOVA behandlas i tidigare avsnitt.

Figur 28 Antal åtgärdsplatser fördelat på olika typer av vattenmiljöer från databasen åtgärder i vatten

Figur 28 visar fördelningen av åtgärdsplatser mellan olika vattenmiljöer under 2024. Majoriteten av åtgärderna har genomförts i vattendrag. Restaureringsinsatser i sjöar och magasin omfattar 32 platser, medan åtgärder i kust- och utsjömiljöer är minst förekommande, med totalt 23 registrerade platser. Denna fördelning speglar den nuvarande inriktningen på restaureringsarbetet, där vattendragsrestaurering är mest etablerad och omfattande. Det är också viktigt att notera att en registrerad åtgärd kan bestå av flera platser, vilket innebär att siffrorna kan variera beroende på hur åtgärderna är uppdelade och rapporterade.

Figur 29 Antal miljoner kronor som redovisats på planering, genomförande och uppföljning uppdelat på pågående och avslutade projekt

25.1.1 Effekter av restaurering

Restaurering av vattenmiljöer ger tydliga resultat, stärker ekosystemtjänster och skapar möjligheter till synergieffekter med klimatanpassning. Vissa effekter av restaurering går att se omgående efter en åtgärd, t ex passerar fisk och andra organismer ofta strax efter att ett vandringshinder har tagits bort och arter återkoloniserar områden de varit utestängda från under lång tid. Exempelvis kan vandrande fiskarter som lax eller havsöring leka på restaurerade lekplatser redan dagen efter att grävmaskinen färdigställt arbetet och lämnat vattendraget. Andra effekter av restaurering tar längre tid att se. För exempelvis en ålgräsäng i kustvattenmiljön

återhämtar sig den biologiska mångfalden av små mobila djur mycket snabbt efter en lyckad restaurering, medan ängens förmåga att generera ekosystemtjänster i form av kolinlagring kan ta decennier.

För att lyfta goda exempel på restaurering som finansieras med 1:11-medel har Havs- och vattenmyndigheten lyft fram några exempel på myndighetens hemsida. I [Klarälven](#) pågår ett omfattande arbete med att restaurera älven som rensades under flottningsepoken. Här ser man redan vissa effekter som till exempel att laxyngel hittas på ställen där det tidigare inte fanns några. I [Pjältån](#) i Östergötland har länsstyrelsen återskapat 250 m av vattendraget genom att ta bort en betongkulvert, vilket ger bättre lek- och uppväxtmiljöer för arter som exempelvis öring och flodnejonöga. I [Öreälven](#) i Västerbotten skapas fria vandringsvägar för fiskar och andra djur genom att åtgärda vandringshinder, och naturliga livsmiljöer som förstördes under flottningen har restaurerats.

Genom att restaurera vattenmiljöer förbättras förutsättningarna för fisk och andra vattenlevande djur och landskapets vattenhållande förmåga ökar. Rikare fiskbestånd kan skapa ett bättre fiske och därmed landsbygdsutveckling.

26 Övervakning av bifångster av tumlare (villkor 22)

Minst 6 000 000 kronor får användas för övervakning av bifångster av tumlare med observatörer och kameror. Övervakningen ska vara koordinerad med ordinarie pågående övervakning bland annat inom ramen för datainsamlingen för genomförandet av EU:s gemensamma fiskeripolitik.

För att öka kunskapen om bifångst av tumlare i svenskt vatten har HaV, inom ramen för arbetet som utförs inom EU:s datainsamlingsförordning (DCF, se villkor 23), implementerat en utökad övervakning med fokus på bifångst av tumlare. Under 2024 har HaV utbetalat cirka 5,9 miljoner kronor till SLU för genomförandet av ett konsultuppdrag. Detta belopp är något lägre än det som angavs i regleringsbrevet. Det ursprungligen överenskomna beloppet uppgick till 6,35 miljoner kronor, men de faktiska kostnaderna blev lägre än beräknat, vilket resulterade i en lägre utbetalning. Övervakningen omfattar svenskt garnfiske i Kattegatt, Öresund, västra och egentliga Östersjön, och sker med hjälp av kamerasystem och med observatörer ombord på fiskefartyg. Övervakningen ger även information om bifångst av sjöfågel och säl och andra känsliga arter. Täckningsgraden uppgår i snitt till ca 5 % av det aktuella fisket i det aktuella området. I enlighet med att övervakningen av bifångst är adaptivt utformad, varierar täckningsgraden något mellan de områden som ingår i övervakningen.

Utveckling och resultat 2024

Analyser och kvalitetssäkring av filmat material från 2024 pågår, prognosen är dock att det totala målet för täckningsgrad som sattes för 2024 kommer att klaras med god marginal.

- Fyra nya fiskefartyg vid Blekinges sydkust har rekryterats till övervakningen.
- Sju nya fiskefartyg har utrustats med kamerasystem.
- Totalt har 23 bifångster av tumlare observerats inom ramen för övervakningen.
- Andra noterade arter inkluderar utter och stör, utöver tumlare, sjöfågel och säl.

27 Datainsamlingsförordningen (DCF) (villkor 23)

Anslagsposten ska användas för den nationella finansieringen av den datainsamling och rådgivning i fråga om fiskbestånden och fisket som bedrivs i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1004 av den 17 maj 2017 om upprättande av en unionsram för insamling, förvaltning och användning av data inom fiskerisektorn och till stöd för vetenskaplig rådgivning rörande den gemensamma fiskeripolitiken och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 199/2008.

Under 2024 har totalt cirka 60 miljoner kronor betalats ut från 1:11-anslaget för att stödja genomförandet av Sveriges datainsamlingsprogram. Biologiska data samlas in både genom fiskerioberoende provfiske och fiskeriberoende provtagning, vilket omfattar provtagning ombord på fiskefartyg samt journalföring. Utöver själva datainsamlingen ingår även bearbetning och analys av insamlade data, liksom ett nära samarbete med andra medlemsländer för att förbättra provtagningsdesign och datakvalitet.

Det internationella samarbetet är särskilt viktigt eftersom många av de ekonomiskt viktiga fiskarterna vandrar över stora områden och inte är bundna av territorialgränser. För att kunna uppskatta storleken på bestånden och ta fram de mest precisa beståndsanalyserna samarbetar Sverige med andra länder, och analysen sker inom ramen för Internationella havsforskningsrådet (ICES). Kunskapsunderlaget som tas fram i dessa analyser ligger till grund för de biologiska råd som ges inför beslut om kommande kvoter och för fiskförvaltning samt miljöförvaltning enligt EU:s havsmiljö- och vattendirektiv. Det används även för uppföljning av genomförda förvaltningsåtgärder.

Avsikten med förordningen är att datainsamlingen ska anpassas utifrån slutanvändares behov av data. Majoriteten av analyserna bygger på tidsserier vilket gör att huvuddelen av insamlingen är densamma år från år men som exempel på ny typ av datainsamling kan nämnas; övervakning av bifångst av marina däggdjur och fågel varpå ny provtagning med nya tekniker har införts (videoanalys för monitoring av bifångst). Vidare används genetisk provtagning på fisk i allt större utsträckning för att få information om beståndstillhörighet mm. Med nya tekniker för både insamling och analyser utvecklas datainsamlingen för att också kunna ge bredare råd för att understödja utvecklingen mot ekosystembaserad rådgivning.

Datainsamlingsförordningen innebär även insamling och rapportering av de ekonomiska, socioekonomiska och fritidsfiskets omfattning som årligen behöver rapporteras till EU-kommissionen. Anslagsmedel går bland annat till insamling av ekonomisk information av Sveriges yrkesfiskeflotta, insamling av fritidsfiskedata samt resurssättning för att bearbeta och analysera insamlad information. Slutligen används anslagsmedel även till förvaltnings-, förbättrings- och utvecklingsarbete av IT-system för insamling av data, analys av data, rapportering och tillgängliggörande av data inom ekonomisk statistik för yrkesfisket samt uppgifter om fritidsfiske.

28 Dispositions rätt för andra myndigheter

28.1 Anslagspost 1: Åtgärder för havs- och vattenmiljön – avloppsrening – del till Naturvårdsverket

1. Anslagsposten får användas till undersökningar, utredningar, uppföljning och administration som bl.a. syftar till att utvärdera bidragssatsningarna för minskade utsläpp av mikroplaster, läkemedelsrester och andra mikroföroreningar till vattenmiljön via åtgärder inom dagvattenhantering och på avloppsreningsverk.

2. Högst 25 000 000 kronor får användas för bidrag i enlighet med förordningen (2018:58) om bidrag till strandstädning. Naturvårdsverket beslutar om fördelningen av medlen efter dialog med Havs- och vattenmyndigheten. Därutöver får anslagsposten användas för Naturvårdsverkets kostnader för att administrera stödet.

Naturvårdsverket har väglett och tillsynsväglett länsstyrelser, kommuner och verksamhetsutövare för att främja en hållbar hantering av avlopp inklusive dagvatten. I förlängningen bidrar det till bättre klimatanpassning, att förebygga förorenande utsläpp till mark- och vattenmiljön samt ökad cirkularitet. De har informerat om och uppdaterat deras webbplats med särskilt fokus på hållbar dagvattenhantering och nyheter om avloppsdirektivet, såsom nya krav på att främja återanvändning av vatten, energieffektivisering och att minska utsläpp av växthusgaser. De har även initierat flera kunskapssatsningar inom området, som resulterat i kunskapsrapporter om planering och underhåll samt generell kunskap om miljögifter i avloppsvatten, till stöd för tillsyn och när en verksamhetsutövare ska investera i förbättrande åtgärder.

De har bistått Regeringskansliet i förhandlingarna om nya avloppsdirektivet samt samverkat i myndighetsnätverket för läkemedel i miljön. Det nyligen beslutade direktivet har därmed fått en rimligare ambitionsnivå och nödvändiga anpassningar till svenska förhållanden.

Naturvårdsverket har även tagit fram en ny webb-vägledning om EU:s bevattningsförordning (2030/741/EU) som de har kommunicerat på regionala webinarier. Vägledningen avser att främja återanvändningen av avloppsvatten och stötta i handläggningen enligt förordningen. Naturvårdsverkets arbete inom området genomför också deras ansvar enligt åtgärd 1, 2 och 7 i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2022–2027.

28.2 Anslagspost 3: Åtgärder för havs- och vattenmiljön – del till länsstyrelserna

1. Anslagsposten får användas för arbete vid länsstyrelserna enligt vattenförvaltningsförordningen. Minst 25 000 000 kronor ska fördelas till de länsstyrelser som är vattenmyndigheter. Länsstyrelserna fördelar medlen i dialog med Havs- och vattenmyndigheten.
2. Ett belopp om 10 000 000 kronor ska användas som bidrag till vattenmyndigheterna för arbete med de för vattenmyndigheterna tillkommande uppgifter som följer av Sveriges genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning).
3. Högst 65 000 000 kronor ska användas till vägledning, tillsyn, prövning och omprövning av vattenverksamheter, inkl. myndigheternas genomförande av lagstiftningen som innebär att vattenkraften ska förSES med moderna miljövillkor på ett samordnat sätt med största möjliga nytta för vattenmiljön och för nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel, samt till restaurering och biologisk återställning. Medlen ska fördelas ut till länsstyrelserna enligt en fördelningsnyckel som beslutas av länsstyrelserna i samråd med Havs- och vattenmyndigheten. Medel som inte använts senast den 31 augusti ska då redovisas till Länsstyrelsen i Örebro län för att möjliggöra omfördelning.4. Högst 19 000 000 kronor får användas för arbetet med att förebygga och förhindra introduktion och spridning av invasiva främmande arter, bl.a. enligt förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter.

28.2.1 Arbete enligt vattenförvaltningsförordningen (villkor 1)

Tabell 19 Länsstyrelsernas förbrukade medel utifrån anslagspost 3 för arbete enligt vattenförvaltningsförordningen enligt redovisning från länsstyrelserna. Redovisat i tusental kronor.

Länsstyrelse	Lönekostnader	Tjänsteresor	Konsulttjänster	Utbetalda bidrag	Övriga kostnader	Totalt
Blekinge	1 902	3	1	0	1	1 907
Dalarna	2 973	23	36	0	12	3 044
Gotland	1 453	7	16	0	1	1 477
Gävleborg	3 703	18	0	0	7	3 728
Halland	2 471	47	82	0	-11	2 589
Jämtland	2 982	46	0	0	15	3 043
Jönköping	5 565	16	0	3 272	-30	8 823
Kalmar	3 174	13	0	0	1	3 188
Kronoberg	2 132	14	0	0	12	2 158
Norrbottn	4 908	92	309	143	-29	5 423
Skåne	6 573	117	125	0	80	6 895
Stockholm	5 948	13	38	0	22	6 021
Södermanland	2 427	1	354	0	2	2 784
Uppsala	2 556	4	15	0	1	2 576
Värmland	3 251	14	0	0	27	3 292
Västerbotten	4 437	62	16	0	24	4 539
Västernorrland	3 929	18	123	0	-35	4 035
Västmanland	2 322	8	123	0	63	2 516
Västra Götaland	9 738	66	58	96	73	10 031
Örebro	2 769	38	87	0	20	2 914
Östergötland	2 934	0	0	0	0	2 934
Totalt	78 147	620	1 383	3 511	256	83 917

Tabell 20 Vattenmyndigheternas förbrukade medel utifrån anslagspost 3 för arbete enligt vattenförvaltningsförordningen enligt redovisning från länsstyrelserna. Redovisat i tusental kronor.

Vattenmyndighet	Lönekostnader	Tjänsteresor	Konsulttjänster	Utbetalda bidrag	Övrigt	Intäkter	Totalt
Kalmar	11 271	277	1 033	84	71	0	12 736
Västra Götaland	10 421	191	141	500	124	0	11 377
Västmanland	10 921	101	1 116	0	428	-242	12 324
Västernorrland	9 010	270	1 837	213	47	-11	11 366
Norrbottn	9 163	275	2 119	330	96	0	11 983
Totalt	50 786	1 114	6 246	1 127	766	-253	59 786

28.2.2 Genomförandet av EU:s dricksvattendirektiv – vattenmyndigheterna (villkor 2)

Tabell 21 Vattenmyndigheternas förbrukade medel utifrån anslagspost 3 för genomförande av EU:s dricksvattendirektiv enligt länsstyrelsernas ekonomiska redovisning. Redovisat i tusental kronor

Vattenmyndighet	Lönekostnader	Tjänsteresor	Konsulttjänster	Utbetalda bidrag	Övrigt	Intäkter	Totalt
Kalmar	2 669	77	240	0	57	0	3 043
Västra Götaland	1 800	3	197	0	0	0	2 000
Västmanland	1 915	19	0	0	7	0	1 941
Västernorrland	1 961	33	6	0	9	-9	2 000
Norrbottnen	1 503	34	402	0	3	0	1 942
Totalt	9 848	166	845	0	77	-9	10 926

28.2.3 Omprövning av vattenverksamheter (villkor 3)

Tabell 22 Länsstyrelsernas förbrukade medel utifrån anslagspost 3 för arbete enligt omprövning av vattenverksamheter enligt länsstyrelsernas ekonomiska redovisning. Redovisat i tusental kronor.

Länsstyrelse	Lönekostnader	Tjänsteresor	Konsulttjänster	Utbetalda bidrag	Övriga kostnader	Totalt
Blekinge	1 439	13	85	0	4	1 541
Dalarna	2 269	96	416	0	-353	2 428
Gotland	447	3	0	0	0	450
Gävleborg	3 009	39	0	0	50	3 098
Halland	1 656	10	0	0	0	1 666
Jämtland	3 277	65	31	0	339	3 712
Jönköping	3 467	21	5	46	685	4 224
Kalmar	2 640	37	302	0	5	2 984
Kronoberg	2 782	47	28	0	32	2 889
Norrbottnen	1 207	80	500	0	15	1 802
Skåne	1 879	57	105	0	0	2 041
Stockholm	671	2	37	0	0	710
Södermanland	1 481	0	0	0	0	1 481
Uppsala	1 338	23	3	0	16	1 380
Värmland	3 246	28	107	0	0	3 381
Västerbotten	3 798	82	12	0	9	3 901
Västernorrland	2 824	121	7	75	29	3 056
Västmanland	1 890	5	10	0	1	1 906
Västra Götaland	8 528	60	137	0	7	8 732
Örebro	2 225	40	1 417	0	48	3 730
Östergötland	2 513	0	0	0	38	2 551
Totalt	52 586	829	3 202	121	925	57 663

28.3 Anslagspost 4: Åtgärder för havs- och vattenmiljön – Tillsyn avlopp – del till länsstyrelserna

Ett belopp om högst 7 000 000 kronor ska användas som bidrag till länsstyrelserna för deras arbete med tillsyn och tillsynsvägledning av avloppsreningsverk och enskilda avlopp.

Tabell 23 Länsstyrelsernas förbrukade medel utifrån anslagspost 4 för arbete med tillsyn av avloppsreningsverk enligt länsstyrelsernas ekonomiska redovisning. Redovisat i tusental kronor.

Länsstyrelse	Lönekostnader	Tjänsteresor	Konsulttjänster	Utbetalda bidrag	Övriga kostnader	Totalt
Blekinge	98		11			109
Dalarna	420					420
Gotland	37					37
Gävleborg	237		7			244
Halland	96				5	101
Jämtland	451					451
Jönköping	437	2				439
Kalmar	303	3				306
Kronoberg	240	4	-6		6	244
Norrbottn	199	2				201
Skåne	799				13	812
Stockholm	483	1			-39	445
Södermanland	250					250
Uppsala	202	1	4			207
Värmland	340	3	11			354
Västerbotten	343					343
Västernorrland	198	7			21	226
Västmanland	224	1			-11	214
Västra Götaland	1 837	8			1	1 846
Örebro	260					260
Östergötland	280					280
Totalt	7 734	32	27	0	-4	7 789